

Marele Stat Major. Secția a II-a
Biroul Contrainformații

Sinteză contrainformativă
pe luna ianuarie 1947

[...]*

Partea a II-a: Populația

IV. Naționalitățile conlocuitoare

3. Evrei

Sunt anumite manifestări care dovedesc nemulțumirea unor cercuri de evrei față de măsurile de democratizare a țării, urmărite de guvern. Se pare că interesele lor personale nu sunt satisfăcute de aceste măsuri, din care cauză acele cercuri comentează defavorabil situația guvernului.

De asemenea, sunt semnalate că unele oficine de emigrare din capitală și Arad sunt deservite de evrei care, urmărind un scop material, întrețin continuu ideea emigrărilor continue peste graniță.

Cazuri concrete în anexa nr. 13.

[...]

Anexa nr. 13

Cazuri concrete referitoare la manifestările unor evrei

1. Organizația sionistă „Bettarism” din Arad, cu reședința în strada Mareșal Averescu nr. 2, pregătește pentru luna viitoare (februarie) un transport de emigranți. Până în prezent sunt 26 persoane înscrise pentru a emigra. Transportul este proiectat a pleca prin Timișoara în Iugoslavia, de unde va fi dirijat mai departe.

2. În capitală, funcționează oficine care se ocupă cu emigrările clandestine ale evreilor din Palestina. Acestea sunt conduse de evrei. Sunt sigur cunoscuți până în prezent următorii: dr. Kiva Orenstein, de profesiune avocat, născut la Iași în anul 1896, cetățean român de religie mozaică, ofițer de rezervă, domiciliat în București, b-dul Domniței nr. 49. De curând s-a înapoiat dintr-un voiaj făcut în Palestina și conferențiază în fiecare săptămână la cercul „Iubirea Fraternală” din str. Sf. Mina despre impresiile din călătorie. Ședințele se țin în sală închisă și numai cu invitații speciale, emise de către secretariatul cercului.

3. Raymond Presente Iosef, de profesiune avocat, născut în București în anul 1919, cetățean român de religie mozaică rit spaniol, domiciliat în București, str. Dionisie Lupu. Se bucură de mare influență printre evreii de rit spaniol.

4. Ernest Dewill, de profesiune funcționar particular, născut la Petrouți, județul Storojineț-Bucovina, în anul 1904, domiciliat în București, b-dul Tache Ionescu 27.

Aceștia activează în diferite oficine clandestine pentru a emigra în Palestina.

(Arh.St.București, Ministerul de Război. Marele Stat Major, dos. 216/1947, f.22, 63)

Comitetul Democratic Evreiesc Dorohoi

**RAPORT DE ACTIVITATE
pe luna ianuarie 1947**

Populația evreiască a județului Dorohoi, după cea mai recentă statistică, numără astăzi 11.000 suflete, la o populație totală a județului de 218.000 suflete. În orașul Dorohoi populația evreiască este 7888 suflete; în Tg. Săveni 1037. În Mihăileni 685 suflete, iar în Darabani 1179 suflete și în Rădăuți 112 suflete. În comunele rurale din județ trăiesc 108 suflete[1].

Populația evreiască a acestui județ este grupată în comerț, meserii, profesii libere și o mică parte în funcțiuni publice.

Din cauza situației economice grele a acestui județ, o mare parte dintre micii meseriași nu-și mai pot agonisi existența. De asemenea și micul comerț este în suferință. Numărul panoerilor este în continuă creștere. Un număr mic de evrei mai păstrează o situațiune economică bună, mai ales în regiunea Săveni, unde industria alimentară, datorită dezvoltării din ultimii ani, le-a adus acestora venituri importante.

În județul nostru, mai ales în orașul Dorohoi, există un număr important de repatriați din Transnistria, ce nici până astăzi n-au reușit să-și refacă gospodăriile distruse și nici să-și refacă pozițiile lor economice, aceștia trăind din expediente. Există de asemenea și un număr destul de mare de orfani și văduve din Transnistria, ce necesită ajutoare masive. O statistică asupra acestor categorii de evrei nu s-a întocmit până în prezent.

Influența Partidului Comunist asupra populației evreiești este evidentă, ea putând fi verificată la toate acțiunile partidului.

În Ulița Evreiască, CDE, încheșgând unitatea tuturor organizațiilor evreiești, a reușit să le eclipseze pe acestea, afirmându-se ca un organism călăuzitor al evreimii locale.

Organizațiile sioniste din Dorohoi desfășoară o largă activitate și sunt privite cu simpatie de masa evreiască. Cadrele lor active nu sunt mari și sub raport calitativ sunt foarte inferioare. Organizația NOS [Noua Organizație Sionistă] este cea mai numeroasă, însă cadrele ei nu au priză în masa evreiască. Această grupare sionistă de dreapta totuși colaborează în CDE, depunând o muncă sinceră în toate acțiunile noastre. În ziua alegerilor parlamentare, această organizație a depus o activitate vrednică de remarcat.

În CDE din Dorohoi singurele resoarte încheșgate sunt: resortul cultural și resortul feminin. Legăturile CDE din oraș cu subcomitetele din centrele de plasă sunt foarte slabe.

În cursul acestei luni, CDE a organizat o singură conferință, la care tov. I. Saiovici a vorbit despre scriitorul Ilyia Ehrenburg, omul și opera. Conferința a fost mult gustată de către un număr de circa 100 de persoane. Biblioteca CDE este în curs de organizare, necesitând fonduri ce au fost promise de către Joint.

Situația instituțiilor evreiești din Dorohoi continuă a fi aceea arătată în raportul nostru ultim – în care am făcut o descriere detaliată a acestor instituții și a oamenilor ce stau în fruntea lor.

Schimbarea Comitetului Comunității Evreiești din Dorohoi se impune în mod categoric, căci nu este admisibil ca în fruntea spitalului, azilului și a altor instituții să se mai găsească vechile cozi de topor ale partidelor istorice (Lazăr Linscher, Herșcu Ciubotariu, Ovidiu Messingher și alții). În afară de aceasta, aceste elemente, precum și multe altele, ce se mai află în posturi de răspundere, sunt elemente necinstite și urâte de masa evreiască.

Există și în conducerea Băncii de Credit Mărunt elemente ce trebuiesc înlăturate. E vorba aici de Efraim Pomârleanu, care conduce această instituție după bunul său plac, ceilalți membri din Consiliul de Administrație fiind oameni de paie manevrați de el. Căminul „Ort”, care se organizează acum, de asemenea este acaparat de către Efraim Pomârleanu, care caută să-și introducă acolo acoliții săi, înlăturând în mod sistematic oamenii ce stau aproape de noi.

Pe planul revendicărilor populației evreiești, CDE din Dorohoi nu s-a afirmat încă până în prezent. Aceste revendicări sunt multiple și se impune organizarea unui birou juridic în cadrul CDE, care să fie pus la dispoziția populației evreiești în mod gratuit.

În județul nostru există un puternic curent antisemit alimentat de elementele reacționare, care instigă populația la pogromuri și revoltă, susținând că evreii au hambare pline cu grâne în timp ce țărani mor de foame. Se impune o muncă de lămurire din partea elementului etnic din partid, pentru lămurirea maselor asupra scopurilor adevărate ale acestei agitații antisemite. De asemenea, se cere o muncă din partea comuniștilor evrei, pentru lămurirea maselor evreiești, căci anumite elemente șovine evreiești, printr-o purtare nejustă, alimentează valul de antisemitism.

În orașul Dorohoi avem următoarele organizații sioniste: Organizația Sionistă Ichud, Mișmar, Hașomer Hațair, Organizația Mizrachi, Organizația Klal-Sionistă și Organizația sionistă NOS. Aceștia fac deseori întruniri, care însă nu sunt frecventate de către masele largi evreiești.

Situația financiară a CDE este foarte precară – fonduri din partea partidului nu primim, din care cauză munca se duce foarte greu. Dacă am fi alimentați cu fonduri de către partid am putea duce o muncă mai intensă.

Spre exemplu: Am organizat în ziua de 25 ianuarie o conferință în cadrul CDE, cheltuielile de pregătire a acestei conferințe au fost de 150.000 lei, această sumă n-a fost plătită de noi până acum, ea fiind angajată de către responsabilul CDE. De asemenea, lipsa unui sediu propriu îngreunează munca.

În ultimele zile am primit din partea CARS-ului evreiesc (Comitetul Central) suma de 5.000.000 lei pentru o cantină. Întrucât deschiderea unei cantine comportă cheltuieli mult mai mari, comitetul CARS din Dorohoi a decis ca să înscriem la Cantina OZE din Dorohoi un număr de 25 pauperi, care să poată lua masa timp de o lună, pentru această sumă.

Colectarea de fonduri pentru CARS este foarte dificilă aici, dat fiind numărul mare al celor ce nu pot contribui, precum și numărul mare de colete ce se fac aproape zilnic aici.

Responsabil CDE
[indescifrabil]

(Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași, dos. 22/1945, f.175-176)

[1] La recensământul din 1930 situația se prezenta astfel: la nivelul întregului jud. Dorohoi, cu o populație totală de 43.707 locuitori, erau 12.811 evrei; în orașul Dorohoi – 5820 evrei (la

15.866 locuitori); în Darabani – 1917 evrei (la 10.748 locuitori); în Mihăileni – 1490 evrei (la 3686 locuitori); în Săveni – 1774 evrei (la 4953 locuitori). Cf. *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, publicat de Sabin Manuilă, vol. II, București, Imprimeria Națională, 1938, p.XLV. Asupra acestei comunități vezi David Shlomo, *Generații de iudaism și sionism – Dorohoi (Săveni, Mihăileni, Darabani, Herța, Rădăuți Prut)*, I-IV, Tel Aviv, Edit. Papyrus, 1992, 1994, 1996, 1998 (autorul este actualmente președintele Organizației israelienilor originari din orașul și județul Dorohoi).

Comitetul Democratic Evreiesc Suceava

Raport de activitate pe luna ianuarie 1947

Colectivul de comuniști care lucrează în cadrul CDE-ului este format din trei tov. care, înainte de ședință, se întrunesc pentru a hotărî care să fie atitudinea față de anumite probleme care se ridică. Comitetul CDE se prezintă încheșat. Resorturile însă nu sunt încheșate, afară de resortul juridic, care se întrunește ori de câte ori se ridică probleme juridice de rezolvat.

Cei mai activi membri ai CDE-ului sunt reprezentanții Ichudului, care oricând este nevoie ei mobilizează întreaga organizație a lor pentru a aplica hotărârile CDE-ului.

Legătura dintre CDE și CC-CDE se ține și prin corespondență, în cazuri urgente telefonic și chiar prin delegați care pleacă în mod special la București. Mai avem comitete ale CDE și la Ițcani și împrejurimi, care trebuie activizate.

În luna aceasta n-am avut nici un fel de manifestări culturale. Aceasta se datorește lipsei de activitate a IKUF.

Resortul feminin are un comitet organizat, însă în ultima lună n-a ținut nici o ședință. Au organizat un bal al cărui venit au donat CARS-ului. Totodată colaborează cu UFDR și FDFR [Frontul Democrat al Femeilor din România]. Resort de tineret nu este organizat, însă de câte ori e nevoie îl mobilizăm pentru diferite acțiuni.

În domeniul asistenței sociale: În decursul lunii trecute și în luna aceasta comunitatea a împărțit efecte și alimente primite prin Joint, în general lucrurile au fost împărțite în mod just, dar totuși au rezultat o serie de nemulțumiri, nemulțumiri inevitabile la asemenea acțiuni. Pentru a satisface nemulțumirile s-au schimbat o parte din membrii comitetului comunității. OSE împarte circa 50 mese zilnic la copiii orfani. Nu sunt nemulțumiri de felul cum funcționează aceasta.

Prin oamenii noștri, noi avem o influență destul de mare asupra acestor instituții. Este în proiect de a înființa un spital cu fonduri date de Joint. Am depus un proiect la organizația Ort din București, pentru a înființa o școală profesională, însă până în prezent nu am primit nici un răspuns, care trebuia să conțină și aprobarea comitetului pentru emigrație din Geneva.

Banca de credit acționează în orașul nostru, însă nu-și îndeplinește menirea, deoarece cu creditele pe care le dau meseriașilor, aceștia nu sunt în stare să-și refacă atelierele cu cele necesare, sau o parte din credite sunt date pentru scopuri speculative, de aceea suntem în așteptarea directorului Joint-ului, Schwartz, pentru a-i arăta situația reală.

Realizări:

În ultimul timp noi nu am avut probleme atât de importante, care să fie necesare intervențiile pe la autorități, dar în general intervențiile acestea au fost încununate în majoritatea cazurilor de succes.

Relațiile populației evreiești cu populația creștină este în general bună, însă, desigur, sunt și de o parte și de cealaltă parte infiltrări șovine. Noi pe linia CDE combatem în permanent aceste infiltrări.

Organizațiile sioniste au o influență destul de mare în rândul populației evreiești, cele mai puternice sunt cele de stânga: Ichud, Mișmar și pe urmă klal-sioniștii. Relațiile noastre cu aceste organizații sunt în general bune, în sensul că orice programare sau linie nouă pe plan local este acceptată în unanimitate de ei. În general, comuniștii evrei care lucrează în instituții aplică întocmai dispozițiile primite pe cale administrativă și șefii instituțiilor sunt mulțumiți de felul cum lucrează, însă sunt și din aceia care fac excepție. Relațiile dintre organizația de partid și sectorul evreiesc sunt normale.

(Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași, dos. 22/1945, f.177)

105

Brigada a III-a Siguranță
Grupa a III-a

11 februarie 1947

Notă despre Partidul Klal-Sionist din România

Partidul Klal-Sionist din România cu sediul în str. Oțetari nr. 5.

Este născut din fuziunea grupărilor Klal-Sioniste Centralistă și a Sioniștilor democrați. Motivul acestei fuziuni a fost următorul: ambele grupări au aceeași ideologie sionistă și prin fuzionare au înțeles să răspundă directivelor ultimului congres sionist de la Basel.

Organizația este încadrată în cadrul organizației sioniste din România, care are sediul în București, str. Remus nr. 15.

Partidul are ca scop promovarea idealurilor progresiste ale poporului evreu, luptă pentru promovarea primatului național în orice împrejurare și în orice domeniu de acțiune internă și externă privind emanciparea național-politică, spirituală și social-economică a poporului evreu, exprimată prin: a) politică autonomă națională în Galut; b) Palestina – stat evreu independent. Partidul Klal-Sionist din România se organizează și luptă în cadrul programului Uniunii Mondiale Klal-Sioniste.

Partidul Klal-Sionist din România este o organizație politică democratică care cuprinde în obiectivele ei finale lupta pentru emanciparea politică națională a poporului evreu prin recunoașterea Palestinei ca stat evreiesc și pe acelea privind realizarea restratificării sociale, în primul rând prin agricultură și pionierat (Haluțiuth), cu garantarea absolută a aplicării principiilor de justiție socială.

Partidul Klal-Sionist din România socotește că nici ideologia, nici clasa, nici oricare alt grup de interese și considerațiuni politice, social-economice și spirituale nu pot crea nici unui individ evreu sau colectivitate evreiască aspirațiuni și cu atât mai puțin îndreptățiri de a exploata, asupra sau nedreptăți în

numele considerațiilor mai sus enunțate pe un alt individ sau pe o altă colectivitate. Sionismul tinde a cuceri și conserva libertatea poporului evreu într-o țară liberă – patrie națională – pe teritoriu național, bază de egală protecție a drepturilor și îndatoririlor egale ale fiecărui evreu, fără deosebire de clasă socială sau partid.

Partidul Klal-Sionist consideră că tradițiile evreiești sunt și rămân coordonatele indispensabile ale oricărui sistem de educație națională a tineretului, de aceea va dedica cele mai temeinice eforturi ale conducerii și membrilor săi acestor sectoare de activitate națională, luptă pentru restabilirea și păstrarea caracterului autonom al politicii klal-sioniste în domeniu intern sionist, emancipând acțiunea politică klal-sionistă de sub tutela directă sau indirectă a altor curente sau partide politice sioniste, oricare ar fi orientarea lor politică. Aceasta, bineînțeles, nu exclude dorința de colaborare cu acele forțe ale mișcării care prin patriotismul, lealitatea și activitatea lor constructivă asigură realizarea comandamentelor sionismului.

Comitetul Central al Partidului Klal-Sionist are următoarea componență: 1. Carol Berman, str. Masaryk nr. 20; 2. ing. Jean Belfert, str. Oțetari nr. 5; 3. av. Jean Cohen, str. Sevastopol, nr. 11; 4. Noel Bring, str. Stelei nr. 17; 5. av. Marcu Cohin, str. G-ral Cristescu nr. 3; 6. S. Eisenberg, cal. Dorobanților nr. 62; 7. Leon Itzcar, str. C.A. Rosetti nr. 24; 8. ing. L. Filderman, str. Paleologu nr. 16; 9. dr. S. Gabe, b-dul Carol nr. 51; 10. av. M. Nistor, cal. Călărașilor nr. 319; 11. ing. O. Olteanu, b-dul Mărăști nr. 49; 12. Michel Leiba, str. Mircea Vodă nr. 69; 13. dr. L. Mayersohn, cal. Moșilor nr. 81; 14. av. S. Rosenhaupt, b-dul Maria nr. 2; 15. Jules Salzman, str. Sofia nr. 19; 16. Herman Weismann, str. Radu de la Afumați, nr. 67; 17. I. Schulimsohn, str. Bursei nr. 1; 18. av. Samy Segal, b-dul Domniței nr. 12; 19. Rubin Ungar, str. Șelari nr. 16; 20. Levy Wechsler, str. Italiană nr. 39.

Biroul executiv este format din: 1. Jean Cohen; 2. Leon Itzcar; 3. Marcu Cohin; 4. Michel Leiba.

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 132/1947, f.7)

106

Brigada a III-a Siguranță
Grupa a III-a

11 februarie 1947
Sigură

NOTĂ

Comunitatea Evreilor de Rit Ortodox[1]

Toți membrii ortodocși s-au grupat în Comunitatea Evreilor de Rit Ortodox pentru menținerea religiei conform prescripțiilor ortodoxe.

Este persoană juridică de drept public, instituțiune de utilitate publică cu personalitate de drept public, conform „Monitorului Oficial” nr. 89 din 22 aprilie 1928.

Orientarea politică: Politica guvernului țării conform tradiției și religiei care prescriu „Legile țării sunt legile tale”.

Ca instituții anexe are: a) 2 băi rituale[2]; b) 1 școală talmudică „Talmud Tora”; c) 1 dispensar medical; d) 2 cantine populare rituale; e) 16 sinagogi.

Manifestări actuale: din punct de vedere al cultului, presă nu posedă.

Comitetul actual este compus din următorii: 1. Goldstein M., președinte, str. Alex. Orăscu nr. 8; 2. Ellenbogen I., președinte de onoare, str. Buzoianu nr. 8; 3. Aldea S., secretar general, str. Log. Nestor nr. 21; 4. Solomon I., consilier, str. Brâncoveanu nr. 3; 5. Nierenfeld S., consilier, str. Carol nr. 32; 6. Rosenberger A., consilier, str. Emigrantului nr. 6; 7. Baumzweig A., consilier, b-dul Elisabeta nr. 5; 8. Zickel I., consilier, str. Plantelor nr. 56; 9. Grünberg O., consilier, str. Salvator nr. 39; 10. Rabinsohn H., consilier, cal. Văcărești nr. 72.

Heşvan

Sursa: Org. Sionistă

(Arh.St.Bucureşti, Prefectura Poliţiei Capitalei. Societăţi, dos. 100/1946, f.39)

[1] Sintagma desemnează pe acei evrei care nu au adoptat inovațiile iudaismului reformat de la începutul sec. XIX, rămânând fideli practicilor și credințelor tradiționale. Evreii ortodocși respectă întru totul legea scrisă și legea orală (așa cum a fost ea codificată în *Şulhan aruh*) și învățăturile Halahei (jurisprudența rabinică). La noi, ortodocșii s-au declarat păzitorii Torei, cultivând istoria poporului evreu și păstrarea propriei identități, opunându-se curentelor laicizante și oricăror modificări aduse liturghiei, păstrarea separării dintre bărbați și femei în sinagogă, refuzul de a utiliza orga etc. Evreii ortodocși din Transilvania au avut o evoluție specifică, fiind la rândul lor divizați în ultra-ortodocși (ce grupa pe hasidimi) și neo-ortodocși, care căutau să armonizeze tradiția cu modernitatea.

[2] Comunitățile ortodoxe au conservat tradiția băilor rituale (*Mikve*), ca mijloc de purificare, construirea unui asemenea lăcaș fiind supusă unor reguli ce nu pot fi încălcate. Rostul simbolic și spiritual al *Mikvei* este atât de mare încât o comunitate își poate înstrăina sinagoga pentru ca să-și construiască o baie.

107

Brigada III Siguranță
Grupa a III-a

19 feb. 1947

Notă despre organizația sionistă „Haoved Hazioni”,

Cu sediul în str. Oțetari no. 5

Organizația „Haoved Hazioni” (Muncitorul Sionist) a luat ființă în România în anul 1945, în componența sa intrând organizațiile: „Baal Malacha”, „Dor Hadas”, „Hanoar Haționi”, formând o federație de grupări, face parte din Organizația Sionistă din România.

Această organizație s-a format ca un corespondent local al mișcării muncitorești „Haoved Haționi” din Palestina, care este încadrată în „Histradui Haovdim” (Confederația Generală a Muncii din Palestina).

Are ca scop pregătirea tineretului și maturilor evrei în vederea productivizării lor în Palestina. Comitetul de conducere este format din 6 delegați, câte 2 din fiecare grupare componentă.

Membrii actuali ai comitetului de conducere sunt: 1. Moritz Weiss, str. Maria Rosetti 21; 2. Antler Marcu, str. Oțetari no. 5; 3. Carol Weiss, str. Carol no. 60; 4. Emeric London, str. Maria Rosetti 21; 5. Faibici Lazăr, cal. Moșilor 187; 6. Seidman Avram, str. Constantin Bălăcescu no. 12.

Fiecare organizație are manifestările sale intime, adică cursuri de limbă ebraică, cultură ebraică, tineretul își face pregătirea în cămine de restratificare, sub egida organizației „Hehaluț”. Ține întruniri publice, șezători culturale etc.

Kislev

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 132/1947, f.9)

108

Orfelinatul Evreiesc Iași
Str. Gh. Mârzescu 24

[20 februarie 1947]

Domnule Primar,

Instituțiunea noastră, care adăpostește un număr de 150 de copii orfani din pogrom și bombardamente, se zbate astăzi în mari greutăți financiare din cauza timpurilor grele prin care trecem. Subvențiile și cotizațiile sunt pe zi ce trece mai mari, veniturile rămân stabile.

Pentru a remedia situațiunea grea în care ne găsim, apelăm la bunăvoința dvs. de a ne acorda un ajutor cu care să putem ameliora viața grea a micilor copilași.

În speranța că ne veți acorda ajutorul necesar, primiți vă rog domnule primar încredințarea stimei noastre.

Președinte
[indescifrabil]

[Rezoluție marginală: „25 februarie 1947. Două milioane lei din fondul de asistență. Ed. Lăzărescu”]

(Arh.St.Iași, Primăria Municipiului Iași, dos. 17/1946, f.103)

109

Oficiul Reprezentantului Politic al Marii Britanii
(74/7/47)

București, 20 martie 1947

Excelență,

În urma instrucțiunilor primite din partea primului Secretar de Stat pentru Afacerile Străine al Majestății Sale, am onoarea de a atrage atenția guvernului român asupra marelui importanțe acordate acum de guvernul Majestății Sale din Regatul Unit, prevenirii imigrării ilegale continue și crescânde evreiască în Palestina.

În diferite rânduri, în trecut, guvernul Majestății Sale a cerut ajutorul guvernului român pentru a preveni plecarea vaselor care nu sunt în bune condițiuni pentru navigație, suspectate de a fi destinate să transporte imigranți ilegali în

Palestina. Aceste cereri sunt reînnoite acum cu cea mai mare urgență, dată fiind credința pe care o are guvernul Majestății Sale că se face o încercare de a stimula imigrația ilegală în Palestina în viitorul imediat.

Făcând această cerere, trebuie să se sublinieze că imigrația ilegală evreiască care are loc acum nu este un exod de refugiați, ci o campanie sionistă organizată cu grijă. Guvernul Majestății Sale privește de aceea cu cea mai mare îngrijorare această încercare premeditată de a interveni în propria sa administrație a Palestinei și de a prejudicia soluționarea corectă a problemei palestiniene, anticipându-se asupra eventualelor recomandări ale Națiunilor Unite. Guvernul Majestății Sale nu poate să socotească orice ajutor dat acestei campanii decât ca o comportare neprietenoasă care va aduce prejudicii bunelor relații.

Excelenței Sale, Domnului Gh. Tătărescu, ministrul Afacerilor Străine. București

(Arhiva Ministerului de Externe București, Problema 31, vol. 18, f.188)

110

Ședința cu foștii acuzatori publici

27 martie 1947

Au luat parte: tov. ministru Teohari Georgescu, tov. ministru Pătrășcanu, tov. Alexandra Sidorovici, tov. Bunaciu[1], tov. [Dumitru] Săracu, tov. Stoican[2], tov. Lepădătescu, tov. Drăghici[3].

Tov. Teohari arată concluziile la care a ajuns comisia mixtă în privința clasărilor nejustificate ale dosarelor criminalilor de război.

Tov. Drăghici: În ceea ce privește activitatea Tribunalului Poporului, desigur că rostul său era altul și el n-a fost atins[4]. Adică, rostul său era de a pedepsi pe toți criminalii de război, or, suntem departe de aceasta. Cauzele sunt multe.

Prima ar fi că de la 23 august sau de la 6 martie, când existau posibilități mai mari de a stabili date și dovezi, au existat posibilități și pentru bandiți de a-și stabili alibiuri. Am avut odată ocazia să pun mâna pe arhiva Serviciului Secret, care cuprindea date foarte multe, cu ajutorul cărora se putea pune mâna pe mulți bandiți. La Serviciul Secret era director general Nicu Stănescu. Am sigilat această arhivă, pe care am luat-o cu forța și prin intimidări, și am băgat-o într-o cameră, unde am adus câțiva tovarăși să strângă material. După câteva zile a venit tov. Bodnăraș, spunând că aceasta nu se poate și că să iau oamenii, că datele ni le vor da ei[5]. Ulterior, orice cerere la Serviciul Secret în ceea ce privește date asupra criminalilor, au rămas fără rezultat. Ne dădeau răspunsuri vagi, că n-au date, deși din puținul material cules de noi la început, am putut extrage destul de multe date. De această arhivă nu ne-am putut folosi și în felul acesta au scăpat mulți.

O a doua cauză este că noi am fost prea moi din cauza intervențiilor de tot felul. S-a ajuns până acolo încât a fost achitat generalul Iliescu, comandantul jandarmeriei din Transnistria, pentru care se făceau intervenții prin Titel Petrescu la acuzatorul public [Constantin] Mocanu. S-a ajuns până acolo încât era gata-gata să fie achitat în instanță. Apoi a fost disjuns, l-am reținut din nou, l-am luat la cabinetul meu și deși era foarte târziu, totuși am stabilit date după care acest om putea

să capete cel puțin închisoare pe viață. Ulterior însă a fost achitat, acesta e rezultatul. În general, după ce a fost scos tov. Bunaciu, Săracu, eu, a rămas un activ destul de slab acolo și după ce a plecat și Stoican a fost lăsat aproape totul la discreția președintelui și au achitat pe capete. Astfel, dintr-un lot de 37 arestați pe care i-am lăsat acolo, cu date precise în ceea ce privește vinovăția lor, mare parte au fost achitați.

În ceea ce privește Niculescu Octavian de la Odessa, eu sunt acela care l-am anchetat. Am cerut de la ruși, prin circa 5-6 intervenții făcute prin tov. Bunaciu, cel puțin ceva indicații. Am avut chiar o întrevvedere cu Necrasovici și Alexandrov[6]. Le-am arătat că e trecut pe lista criminalilor de război, că sunt conștienți că omul acesta desigur că a făcut o mulțime de crime de război și le-am cerut date. Nu mi-au dat nici un fel de date. L-am ținut vreun an și 3 luni arestat și cu toate acestea, nimic...

Tov. Teohari: Niculescu a fost șeful poliției românești. Ca noi să adunăm date în legătură cu acesta, trebuia să le cerem sovieticilor?

Tov. Drăghici: Am interogast peste 30 martori. Am căutat indicații și pe la evrei, care de fapt acolo erau calul de bătaie, am căutat și la elemente rusești, pe ici, pe acolo prin militari, prin polițiștii de acolo în primul rând, dar n-am putut găsi nimic, decât o singură dată că a bătut o femeie la un pahar de vin. După acest singur criteriu nu-l puteam stabili criminal de război, neavând date concrete pentru a stabili ceva în ceea ce privește activitatea acestui om.

Nu vreau să spun că s-a făcut tot, că n-au fost lipsuri, însă acestea au provenit și din alte motive. Dacă la început veneau mulți martori și făceau declarații, mai târziu, chestiunea fiind lăsată mai moale, reacțiunea se întărea, mulți martori veneau și retractau declarațiile date. (Pe aceștia îi arestam). Și în ceea ce privește cabinetele au fost multe insuficiențe. Au fost oameni care au funcționat ca acuzatori publici doi ani, fără a fi condamnat un singur criminal, care s-au eschivat, ca de exemplu Pora, Ralescu, Mocanu, Grozdea[7]. Noi țineam ședințe în care stabileam și aceste lipsuri. Colectivul lucra în colaborare, însă măsuri de a îndepărta aceste elemente, de a le înlocui cu elemente capabile care să ducă această activitate, astfel de măsuri nu am luat și n-am putut cuprinde toată munca.

În ceea ce privește activitatea mea, pot să spun că, cu mici lipsuri, totuși am căutat să-mi depun munca cât mai bine. A fost totuși o chestiune unde și rușii au intervenit, cu Iorgu Popescu, când m-a chemat Alexandrov, care mi-a spus că, chiar cu riscul să fie puși în libertate și ceilalți, Iorgu Popescu trebuie scos din cauză[8]. Tov. Ana mi-a spus să lăsăm chestiunea aceasta. Apoi, e o porcărie procesul acesta de la Iași. Partidul nostru acum a început să fie atacat și în Parlament, că noi nu dăm drumul acestui proces, atunci când Justiția e în mâna noastră, Tribunalul Poporului la fel. Printre evrei, la Iași, e o nenorocire cum se agită pe această chestiune, care trebuie terminată.

În ceea ce privește reînființarea Tribunalului Poporului, cred că aceasta s-ar putea face, însă fără unele măsuri generale luate de guvern paralel în direcția aceasta și fără un ajutor efectiv din partea tuturor instituțiilor, Tribunalul Poporului se va crea mort și nu va da rezultate. Rușii au dreptate, pentru că sunt siguri că au scăpat 70% din criminalii de război. Deci, cu ajutor din partea guvernului, sunt de acord cu înființarea Tribunalului Poporului, dar subliniez, să primim ajutor din partea guvernului și prin SSI și peste tot de unde avem nevoie.

Tov. Bunaciu: E foarte adevărat că Tribunalul Poporului nu și-a îndeplinit rolul. Cauzele sunt unele obiective, altele subiective, adică ale noastre, ale aceluia care

am lucrat acolo. Cele obiective sunt de două feluri: 1) Împrejurarea că Tribunalul Poporului a funcționat abia la 6 luni după 23 august, timp suficient pentru a face să dispară o serie întreagă de probe, de acte, de dosare arse. Am găsit arhiva din Transnistria, din Basarabia arse. Întârzierea aceasta, cu tot ce a urmat, cu reacțiunea care scotea capul, a făcut ca mulți oameni, care după 23 august erau hotărâți să declare banditismele comise, să ezite și să nu mai vină. 2) A doua cauză obiectivă este că crimele, 90% dintre ele, s-au petrecut pe teritoriu care nu mai era românesc, adică în Transnistria, Basarabia, Bucovina de nord. Martorii nu mai erau pe teritoriul nostru și noi trebuia să recurgem la mărturia unor oameni care majoritatea au fost părtași la aceste crime. Totuși, după 6 martie, când a venit noua lege a acestui Tribunal, când am luat noi răspunderea, am reușit să provocăm interesul maselor pentru aceasta și să vină prin martie și aprilie o avalanșă de oameni care să ne facă declarații. Aveam dosare multe cu material adunat ca să facem procese bogate. A început primul proces. A urmat apoi comutarea pedepselor, care a demobilizat și masa și ne-a demobilizat și pe noi, acuzatorii publici, poate. Lumea cerea „Moarte criminalilor de război!”, și prin comutarea pedepselor a fost demobilizată, spunându-și „după comutare vine și amnistierea”. Aceasta e realitatea[9]. Evreii mai cu seamă au fost foarte descurajați. În sânul Tribunalului a fost de asemenea o mică demoralizare. Am discutat cu tov. Pătrășcanu. Ni s-a spus: „O să mergem înainte” – și am reușit să antrenăm și acuzatorii publici și poporul. După aceea au venit judecățile acelea foarte puternice din mai, iunie, iulie și august. A venit apoi criza[10], când regele n-a mai semnat prelungirea Tribunalului, în august 1945, când am avut o întrerupere de activitate până în martie 1946.

În același timp, o altă cauză care ne-a oprit în elanul nostru, mai ales al comuniștilor, era frânarea care venea din partea guvernului, și tov. Pătrășcanu știe că am discutat aceasta cu dânsul, când am venit și cu un memoriu scris. De altfel, erau mulți oameni pe care îi judecam și care spuneau: „Tot pe mine mă judecați, care am primit ordin de la cei mai mari” – ne spuneau aceasta în instanță. Marea majoritate dintre miniștrii lui Antonescu erau liberi. De câte ori îi aretam se intervenea și la un moment dat, în septembrie 1945, din 60 miniștri de ai lui Antonescu, aveam 5 în stare de arest, 4-5 erau în Uniunea Sovietică, 7-8 dispăruți, iar restul de circa 45 erau liberi în țară. Și acuzatorii publici și funcționarii noștri își puneau întrebarea: „Tot spre cei mici mergem? Iar e acarul Păun vinovat?” Antonescu însă nu era judecat.

Acestea au fost cauzele obiective care au împiedicat ca Tribunalul Poporului să-și îndeplinească rolul istoric care trebuia să-l aibă în România. Noi tot timpul am fost conștienți de aceste lipsuri, le-am discutat cu tov. Pătrășcanu, le-am discutat în celula noastră și am venit și la CC cu document scris. N-am primit răspuns, ni s-a spus să așteptăm.

În ceea ce privește clasările: E adevărat că au fost unii acuzatori publici care n-au pornit cu atâta hotărâre, au fost poate și comuniști printre aceștia, dar au fost și ceilalți, mai ales Mocanu, Pora. Răspunderea însă e a noastră. De ce n-am putut condamna? Dacă judeci pe cineva în fața unui complet de judecată, trebuie să-i aduci probe. Dar acuzatul, fiind de exemplu comandant, în Transnistria sau Basarabia, marea majoritate a martorilor erau acolo. Am mers atunci la sovietici, la Alexandrov, i-am făcut cereri scrise să ne dea material. Ne-a spus: „O să vină cu avionul” – dar n-am primit nimic. N-am avut sprijin din partea lor. Ne-au spus că au material, dar noi nu l-am primit.

Care au fost lipsurile noastre? Poate lipsa de vigilență câteodată, când am făcut clasări, pentru că acuzatorii publici veneau la mine când propuneau clasarea

definitivă și eu discutam cazurile și întrebam și pe tov. Pătrășcanu. Prin august, când nu vedeam perspectiva judecării, am stabilit să eliberăm pe cei arestați, și când va veni o lege nouă să-i arestăm din nou. Așa a fost până în noiembrie, cât am stat acolo. După acea dată cunosc activitatea din contactul pe care l-am avut cu tov. Stoican și Pătrășcanu, și cred că au fost cam aceleași lipsuri. Știți că chiar pe cei condamnați nu-i duceam unde trebuia, ci în spitale. Și azi sunt prin spitale, și cu paza slabă și coruptibilă, care există, ies de multe ori și se plimbă prin oraș.

Cred că reînființarea Tribunalului Poporului poate fi cerută guvernului român și pe baza tratatului de pace. Comisia de control poate să ne ceară și cred că este chiar necesar să se facă o lege cu caracter permanent. Nicăieri, în toate țările, nu este o astfel de lege cu termen limitat. Noi am luat exemplul Bulgariei. Au putut fi de multe ori unele clasificări nejustificate, dar vom putea reveni asupra lor. Dar esențial nu este acest lucru. Sunt multe clasificări nejustificate mult mai importante și mai grave decât cele indicate aici. Sunt și mai multe cazuri care nici măcar n-au fost cercetate. Cauzele sunt fie că n-am putut să ne sesizăm, pentru că nimeni n-a venit să ne reclame...

Tov. Teohari: De unde știți că sunt grave?

Tov. Bunaciu: N-au fost cercetați foștii prefecți din locurile pe unde s-au petrecut crime, decât foarte rar, pentru că noi n-am avut niciodată această linie generală că toți aceia care au avut posturi de răspundere în guvernul antonescian să fie arestați. Începând chiar cu guvernul lui Antonescu, nici toți membrii lui n-au fost arestați, ci am avut ca linie să arestăm numai pe acei care au fost la departamente mai importante, ceilalți nu. De exemplu, Petrovici de la Educație, care a otrăvit sufletul tineretului, care prin prestigiul lui a ajutat atât de mult guvernul Antonescu, n-a fost niciodată nici măcar arestat[11]. Brătescu-Voinești de asemenea s-a spus să nu-l arestăm[12], Ovidiu Vlădescu care n-a fost nici măcar cercetat[13]. Desigur, greșeli s-au făcut cu ocazia acestor clasări. Trebuie însă privită problema în mare, dacă putem și trebuie să judecăm pe toți vinovații de dezastrul țării.

Tov. Teohari: Ne interesează ce s-a făcut de la înființarea Tribunalului Poporului. Cine și-a putut închipui că pentru acuzatorii publici n-a fost clar că Tribunalul Poporului trebuie să judece pe criminalii de război? Pentru că au fost discriminări grave...

Tov. Pătrășcanu: Am avut concepția să lovim pe aceia care au avut răspunderi. Am lovit numai pe anumiți ziariști și pe anumiți militari[14].

Tov. Bunaciu: Dacă începeam cu toți jandarmii care au dat câte o palmă...

Tov. Teohari: Aici e vorba de crime.

Tov. Pătrășcanu: Am lucrat și eu cu Alexandrov. I-am dat dosarele principale ale lui Aramă și ei și-au spus cuvântul, acesta să meargă, acesta nu... După aceea a rămas să lucreze Bunaciu cu el.

Tov. Bunaciu: Am ținut contact permanent.

Tov. Teohari: Cine a intervenit pentru ministrii guvernului Antonescu?

Tov. Bunaciu: Sovieticii.

Tov. Pătrășcanu: Au avut obiecțiuni asupra lui Petrovici, Jienescu[15] și încă unul.

Tov. Bunaciu: Și în chestiunea militarilor am avut o linie. De exemplu, în legătură cu procesul masacrelor de la Iași, Stavrescu era pe front și nu s-a putut judeca acest proces fără el[16]. Așa s-a făcut că procesul nu s-a judecat. Trebuia să fie Cuza în fruntea procesului acestuia și nu găinarii aceia din Iași. De exemplu, pe Macici cu greu l-am scos de pe front. Au fost și alți militari din aceștia. Ar fi trebuit de

asemenea să judecăm pe toți magistrații, dar linia a fost: numai pe acei care au depus patimă în exercitarea funcțiunii lor. Linia n-a fost justă, dar așa ni s-a dat.

Tov. Teohari: Dacă un președinte de tribunal condamnă la moarte pentru că așa e legea, înseamnă deci că n-are nici o vină?

Tov. Pătrășcanu: Cine a depășit, cine a pus patimă în executarea funcționării lui, trebuia condamnat.

Tov. Teohari: Cine se îndoiește că un președinte de tribunal când a condamnat la moarte nu a condamnat din ură?

Tov. Bunaciu: Nici pe Aramă nu l-am putut judeca. Această lipsă de hotărâre s-a răsfrânt până jos. Noi am spus: Dacă nu condamnăm pe cei mari, ce facem cu ceilalți? Am venit aici și n-am primit nici un răspuns categoric. Rămâne ca azi, în condițiuni mai bune să vină o lege, sau cea veche să fie prelungită și pusă problema, politizată, și Tribunalul are toată posibilitatea să-și îndeplinească această misiune. Suntem singura țară care n-a condamnat nici 10% din criminalii de război. Oamenii noștri au fost majoritatea conduși de ideea aceasta de a condamna cât mai mulți oameni când au început această muncă.

Tov. Stoican: Într-o conferință care am avut-o cu acuzatorii publici am spus că dacă aceste dosare vor ajunge în mâna sovieticilor, în starea în care se găsesc, vom avea o gravă răspundere. Care sunt cauzele acestei situații?

Activitatea mea la Tribunal se împarte în două părți: una până la plecarea tov. Bunaciu, când am lucrat la un cabinet anchetând detașamentele de muncă obligatorie, și a doua parte, după plecarea tov. Bunaciu, când am avut conducerea Tribunalului în locul său. În prima fază am lucrat după directivele stabilite în colectivul nostru de acolo, după instrucțiunile date de șeful Tribunalului, tov. Bunaciu, și am crezut că acestea sunt ale partidului, ale guvernului și ale sovieticilor, și le-am aplicat întocmai. Totuși azi văd că în concluziile în aceste comisii mixte – eu spun sovietice, întrucât concluziile nu sunt ale reprezentanților noștri, adică ai Ministerului Justiției și Internele, care sunt în dezacord cu concluziile sovietice...

Tov. Teohari : Delegații noștri sunt de acord cu eliberarea lui Cetate?

Tov. Stoican: Delegații noștri au citit lucrările din dosarul sovieticilor și ei au tras concluziile. Delegații noștri au spus de la început că nu semnează și nu sunt de acord. Până la luarea conducerii Tribunalului, nu cunosc decât lucrul cabinetului meu în legătură cu detașamentele de muncă obligatorie. Era vorba de acei care au aplicat tratamente neomenoase în aceste detașamente evreilor. Linia era că vor fi condamnați acei care au făcut cruzimi și nu aceia care au aplicat același tratament care se aplică din nefericire și ostașilor români în armată de către superiorii lor. Am înțeles că această directivă este stabilită de comun acord cu partidul, cu sovieticii, cu guvernul. De la cabinetul meu s-a stabilit să se facă două loturi de acuzați. Azi văd că sovieticii, din aceste dosare găsesc 55% rău clasate, pe considerentul că chiar două palme dacă s-au dat cuiva, este o crimă de război. Atunci însă, la judecare, directivele au fost altele.

După ce am luat conducerea Tribunalului Poporului, după decembrie, situația a fost următoarea: în cazurile comune am lucrat după aceleași directive de pe timpul lui Bunaciu. În cazurile importante am lucrat luând contact cu tov. Pătrășcanu, care era ministrul Justiției, pentru că nu puteam veni pe cale ierarhică de la celula mea până la CC. Am avut două chestiuni importante: aceea a foștilor demnitari din Transnistria și chestiunea Antonescu. Chestiunea Antonescu s-a soldat după cum știți[17]. Chestiunea demnitarilor, ale căror dosare s-au moștenit de pe timpul

lui Bunaciu, a rămas în suspensie până ce sovieticii ne vor da probe. În primăvară a venit la mine locotenentul Popov, aghiotantul lui Alexandrov, cu care m-am înțeles foarte bine. A venit cu o listă întreagă și m-a întrebat care e situația acestora. Erau majoritatea foști demnitari. I-am dat un tablou scris: cutare clasat, cutare așa..., indicând la fiecare situația. I-am arătat că pentru aceia din Transnistria nu avem nici un fel de probe. „Dați-ne dvs., poate ați găsit arhive; dvs. aveți pe acei care au suferit, noi nu avem decât pe foștii lor complici, subalternii lor, câteva mărturii ale evreilor”, care pentru noi au constituit un material foarte delicat și cu care se lucra foarte greu, întrucât fie că erau timorați, fie că spuneau „bine că am scăpat cu viață”, și nu ne dădeau mărturii, sau a doua zi după darea declarației, veneau și retractau. Era deci un material greu de lucrat. I-am spus că am ținut dosarele în așteptarea probelor lor. „Dacă nu ne dați suntem siliți să le clasăm”. N-am primit nimic. Am ținut aceste dosare până când le-am clasat.

În ceea ce privește magistrații, au fost judecați numai 2: Popescu-Vlădoianu și Manea Cristea. Manea Cristea pentru corupție și primul care făcea parte și din SS, mai mult ca..., decât ca judecător.

Înainte de a se desființa Tribunalul și de a trece procesele la Curtea de Apel, am mers cu chestiunea magistraților la tov. ministru, i-am spus chestiunea și tov. ministru, probabil consultându-se cu CC-ul, a hotărât că nu e oportun ca magistrații să fie judecați ca magistrați, pentru aplicarea legii, și atunci am trimis dosarele deschise. Cristescu a fost eliberat înainte de Crăciun, în urma dispozițiilor date de tov. Pătrășcanu. De asemenea și Bălșanu.

Tov. Pătrășcanu: Era hotărât să nu fie absolviți, să rămână în suspensie?

Tov. Stoican: Sovieticii ne-au promis material și în procesul Antonescu și nu ne-au dat nimic. În ceea ce privește dosarul masacrelor de la Iași, cu o zi înainte de a-l trimite instanțelor militare, am spus că nu se poate face procesul dacă nu figurează generalul Stavrescu, pentru că altfel înseamnă că punem Tribunalul în situație de inferioritate și ne facem de batjocură. Tov. Pătrășcanu a discutat și cu Susaicov[18], care i-a spus că pentru moment Stavrescu nu poate fi trimis în judecată. El era pe atunci inspector de armată la Pitești.

Eu sunt de acord că n-au fost condamnați nici 50% din criminalii de război, dar principala cauză că acest Tribunal și această judecată n-a putut fi dusă până la capăt este că nu a fost făcut într-un regim comunist, ci în regimul în care suntem și de multe ori am avut de luptat – pot s-o spun aici – cu însuși primul ministru, care m-a chemat și a țipat la mine. Odată era de față și Tătărescu și tov. Pătrășcanu, când mi-a spus că noi l-am trădat în chestiunea [Ion] Gigurtu, că el a dat anumite directive de politică generală și noi nu le-am respectat. Desigur că în felul acesta nu puteam face ce voiam.

Eu am lucrat cu CC-ul prin tov. ministru, cu Ministerul de Justiție tot prin tov. ministru Pătrășcanu și cu Ministerul de Interne prin tov. Bunaciu. Aceasta în chestiunile importante. În chestiunile mărunte am lucrat conform directivelor stabilite, după plecarea tov. Bunaciu.

Tov. Teohari: Care e părerea d-tale? Crezi că n-ar putea să-și îndeplinească rolul pe viitor?

Tov. Stoican: În actualul regim cred că nu.

Tov. Teohari: Dar în celelalte țări, unde criminalii de război au fost condamnați, tot nu există regimuri comuniste.

Tov. Stoican: Cred însă că nu există nici reacțiune ca la noi.

Tov. Bunaciu: În Ungaria există...

Tov. Stoican: Eu socotesc România a treia țară din lume ca număr de criminali de război, după Germania și Japonia.

Tov. Teohari: Ai ajuns la concluzia că jumătate din criminali n-au fost judecați. Atunci de ce nu ești de acord cu concluziile la care a ajuns comisia mixtă și ai subliniat că delegații Justiției și Internelor n-au fost de acord? Faptele trecute în concluzie ne îndrumază să nu fim de acord?

Tov. Stoican: Am vorbit în privința faptului că buna credință a celor ce au lucrat nu poate fi pusă la îndoială. Cred că sovieticilor trebuie arătate toate neajunsurile care le-am întâmpinat, că ei au fost permanent ținuți la curent cu aceste lipsuri și că nu se poate relua activitatea decât alăturându-se acestea.

Tov. Teohari: Crezi că noi în răspuns putem veni și argumenta că din cauza locotenentului Popov nu i-am condamnat pe criminali?

Tov. Stoican: Dacă reîncepem să lucrăm cu dosarele în starea în care se găsesc, tot nu putem face nimic.

Tov. Pătrășcanu: O serie întreagă de dosare trebuie revizuite fundamental.

Tov. Teohari: Și pentru cei pentru care s-a intervenit să nu se mai intervină. Din moment ce ai ajuns la concluzia că jumătate din criminali n-au fost condamnați, concluzie la care a ajuns comisia, înseamnă că Tribunalul nu și-a îndeplinit rolul.

Tov. Stoican: Sunt de acord. Eu însă m-am referit la activitatea cabinetului meu. Eu la conducerea Tribunalului am stat foarte puțin. Eu am arătat că altele au fost directivele atunci, directive care am crezut că sunt stabilite de comun acord și de partid, și de guvern, și de sovietici, transmise prin tov. Bunaciu, și altele văd că sunt azi aceste directive. Eu m-am referit la activitatea cabinetului meu, pentru că văd că sunt trecut acolo cu procentajul cel mai mare de clasări și am vrut să spun că nu am clasat după o concepție personală sau subiectivă. În ceea ce privește activitatea întregului Tribunal, v-am arătat care a fost în timpul conducerii mele.

Tov. Săracu: Eu voi arăta două elemente care au dus la slăbirea Tribunalului: în primul rând lipsa de interes a guvernului, în oarecare măsură și a partidului, pentru că nu ni s-au creat condițiunile obiective ca să putem lucra cum trebuia. Tribunalul s-a născut ca un copil mort.

Tov. Pătrășcanu: Dar totuși au fost 200 de condamnări...

Tov. Săracu: Când trebuia să mă duc să fac o intervenție la vreo autoritate, portarul mă dădea afară. Concluzia mea este că nu s-a depus destulă autoritate pentru ca într-adevăr această instituție să fie ca un cuptor care arde în fiecare zi cu aceeași temperatură.

A doua: lipsa de material. Sovieticii nu ne-au dat nici un fel de concurs, nici măcar verbal.

Tov. Teohari: Noi am făcut crime pe teritoriul sovietic și până la urmă tot ei ies vinovați.

Tov. Săracu: Însă aceasta este realitatea și eu trebuie să o spun. În afară de aceasta, la noi s-a mers pe o linie greșită cu Tribunalul. Dacă era vorba să condamnăm toate elementele implicate în astfel de fapte în timpul războiului sau înainte, desigur că ar fi fost vorba de multe mii de oameni. Linia noastră însă și a partidului a fost ca să atacăm punctele nevralgice, oamenii cu o suprafață, ca să demascăm regimul trecut. În aplicarea acestei linii am întâmpinat fel de fel de greutăți. Vreau să revin la procesul masacrelor de la Iași, care constituie punctul de plecare al nemulțumirii sovieticilor.

Tov. Teohari: Nu, nici nu s-au oprit asupra lui.

Tov. Săracu: Cu mine însă au stat zilele acestea 5 ore de vorbă despre această chestiune. Cred că ei sunt nemulțumiți și din acest punct de vedere. În procesul acesta, care trebuia să constituie un al doilea proces Antonescu, am fost împiedicat de a aduce la îndeplinire acest mandat. Cercetările care s-au întreprins – și chiar eu am fost la fața locului la Iași și am cules material – cu ele s-a alcătuit un dosar politic. Când a fost vorba să punem mâna pe autorii morali, am fost împiedicat, s-au găsit tot felul de motive. Am dat mereu liste de generali, de colonei implicați. Mi s-a spus că momentul politic nu permite, și lucrurile s-au târâgănat.

Tov. Pătrășcanu: Eu am discutat despre Stavrescu și m-am dus în ultimă instanță la Bodnăraș, anul trecut, prin vară, și i-am spus „acum e momentul”, dar el spunea „nu” și „nu”.

Tov. Săracu: Până la urmă, cercetările au mers mai departe, atingând și secția a 2-a a Serviciului Secret Plevnei. Am găsit acolo dovezi concrete. Am făcut anchetă, erau vreo 6 arestați. Am făcut mandatele. A doua zi mi se spune: „Nu mai dăm drumul la mandate, trebuie puși în libertate. Procesul de la Iași judecat fără Stavrescu însemna un om judecat fără cap, pentru că toate firele acestei acțiuni duceau spre el. Am reușit să-l dislocăm de pe front și să-l aducem în țară. Aici am presat mereu că trebuie arestat, pentru că deja erau arestați la Iași vreo 120 de oameni de un an și jumătate, dar Stavrescu și ceilalți factori morali se plimbau liberi. Am făcut ancheta cu cei mici, cerând să fie și el arestat, dar mereu mi s-a spus că nu se poate, pentru că a fost citat pe ordin de zi de Malinovski[19], e inspector de armată și poartă o mare decorație sovietică. La 23 august 1945, Stavrescu defilează în fruntea armatei victorioase, în fața Palatului Regal, cu sabia scoasă. Când spun că n-am fost sprijinit de guvern, înțeleg prin aceasta că aici are și partidul partea lui de vină.

Tov. Pătrășcanu: Înainte de a veni Stavrescu de pe front trebuia să i se dea o decorație. Am fost la Susaicov și s-a oprit aceasta.

Tov. Săracu: A ajuns chestiunea până aproape de expirarea termenului legal de la 1 sept. 1946. Aveam o serie întregă de arestați, vreo 53. Pe ceilalți nu puteam să-i arestez pentru că erau tot generali și colonei și se pune chestiunea că nu putem lovi în vârfurile armatei, pentru că aceasta ar supăra armata, adică tot condițiunile de ordin politic. Am ajuns că aproape să expire legea. Am discutat aceasta în aprilie cu tov. Pătrășcanu, să-mi dea o dezlegare, am făcut un memoriu scris: sau judecăm acest proces fără Stavrescu, ceea ce ar fi fost o compromitere și a partidului nostru și ar fi spus lumea că ne agățăm de mahalaua Iașului; sau trimitem procesul la Curtea Marțială, ca totuși să fie judecat, urmărind prin oamenii noștri, schimbând caracterul politic al procesului într-unul penal. Și cu aceasta am trimis dosarul și oamenii arestați la Curtea Marțială, nu s-a ales nimic și ei au dat drumul la toți arestații. Dosarele le-am clasat, astfel că din procesul Iași nu s-a ales nimic. În ceea ce privește cabinetul meu, realizările sunt și se văd.

Tov. Alexandra Sidorovici: Nici eu n-am toate elementele să judec întreaga activitate a Tribunalului. Sunt cu totul de acord cu cele expuse de tovi până acum. Dar mai e vorba și de atitudinea martorilor, și de martori români, ofițeri... Zilele trecute a venit la mine în Parlament un deputat liberal, Sfetcu[20], care îmi spune: „Am fost martor în cazul generalului Manoliu. Nu v-am spus nimic. Dacă ați fi presat puțin, ieșea ceva. Erau multe de spus despre el”.

Aici cred că s-a vorbit mai mult despre cazuri mici, în afară de cazul Iași. Mai e problema mare a magistraților, a jandarmeriei, care nu știu de ce a intrat în nisip. În ceea ce privește magistrații, singurul avut de mine a fost Cristescu, dar nu cred că el era cel mai rău.

Tov. Pătrășcanu: Întrucât eu trebuie să plec, aş ruga să vorbească întâi tov. Lepădătescu și apoi tov. Sidorovici, căci tov. Lepădătescu a lucrat în comisiune.

Tov. Lepădătescu: Comisiunea instituită pentru cercetarea dosarelor care s-au clasat de la București și Cluj a luat ca normă de lucru analiza și consultarea probelor din dosare, cu încheierea dată de acuzator. Nici rușii n-au încercat să scoată nejust un lucru just, după cum nici noi n-am uitat să apărăm întotdeauna ordonanța definitivă cum a fost dată. Concluzia a fost obiectivă. Am fost în dezacord cu reprezentanții sovietici într-o problemă de fond, în ceea ce privește categoria pe care tov. Stoican a înfățișat-o. Din lotul de 960 dosare clasate nejustificat sunt 150 cazuri în care formal clasarea era nejustificată, pentru că textul spunea: „Comandanții de lagăre care au aplicat tratamente neomenoase”, nu „cruzimi, maltratări”[21]. Și sunt cazuri de acestea, când s-au dat două palme sau o lovitură cu un băț. Reprezentanții sovietici au spus: „Acesta nu e un tratament omenos, deci clasarea pentru aceste vini e nejustificată”. Am spus apoi că stabilirea acestei noțiuni trebuie să se facă în raport cu mentalitatea generală existentă, ținând seama de faptul că în armată la noi plutonierul în mod curent face acest lucru cu soldații. Pentru lumea din afară, a da două palme nu e o infracțiune care să merite sancționarea și nu putem declara pentru acest fapt pe cineva criminal de război. Am arătat că Tribunalul avea rostul să mobilizeze întreaga națiune pentru pedepsirea acestor oameni, dar nu puteam să realizăm această mobilizare pe problema câtorva palme. Acesta a fost singurul dezacord din sânul acestei comisii, pe această chestiune de fond, care însă a fost trecută în statistică ca clasare nejustificată. E vorba cam de a 6-a parte din clasările nejustificate. Statisticile în general sunt mult prea reci, trebuie cunoscute realitățile ca să putem surprinde bine situația. Sunt circa 100 dosare în materie de..., unde într-adevăr a trebuit să menționăm că sunt probe de vinovăție, deoarece art. 2 din lege declară că sunt vinovați acei care punându-se în slujba fascismului au contribuit prin fapte proprii la realizarea lor. Nu spune în ce măsură au făcut aceasta.

Aceasta a fost concepția prezentată de reprezentanții sovietici. Acest lucru trebuie să se explice prin aceea că linia a fost ca cei mărunți să nu fie loviți, ci numai vârfurile, la militari și ziașiști.

Tov. Pătrășcanu: Cei care au creat curente de opinie publică.

Tov. Lepădătescu: Un sfert din dosarele acestea considerate clasate nejustificat au o explicație care nu e de natură să umbrească în nici un fel nici activitatea Tribunalului, nici a acuzatorilor.

E un alt mare lot de dosare, cam 100-150, care privesc infracțiuni petrecute pe teritoriul sovietic. Pe de altă parte, dosarele demnitarilor și funcționarilor superiori din Odessa și Transnistria clasate pentru că nu s-au dovedit fapte concrete și acestea nici nu le puteam dovedi practic, deoarece toți de acolo care au fost împreună cu ei și care azi sunt aici, au participat la aceste infracțiuni. Obiecțiunea ridicată de comisia sovietică a fost că de ce nu am cerut de la ei probe. Ei au discutat dosarele și trebuie să vedem că au privit lucrurile just. În dosare se găseau adrese către comandamentul militar sovietic din București. Ei au spus că nu acesta era în măsură să dea probele, ci Comisia Aliată de Control și au întrebat unde se găsesc intervențiile făcute la acest for. Și toate aceste 150 dosare, ba poate chiar încă 100 pentru care strângerea probelor trebuia să se facă la fața locului printr-o anchetă, au fost considerate clasate nejustificat, pentru că cercetările n-au fost complete. Alte 25% din clasările nejustificate, indicate prin aceea că cercetările n-au fost complete, explică atitudinea acuzatorilor publici prin aceea că n-au avut posi-

bilitatea practică să strângă probele necesare pentru că nu s-a luat legătura cum trebuia.

Tov. Pătrășcanu: S-a luat cu Alexandrov, care ne-a fost indicat de Comisia Aliată de Control în mod oficial.

Tov. Lepădătescu: Concluziile comisiei de cercetări cer explicații de la acuzaatori și atunci trebuie să arătăm motivele, ca să se poată da aceste explicații. Sunt o bună parte din dosare în care cercetările într-adevăr nu sunt făcute; de exemplu, acuzatorul public a fost sesizat și n-a făcut cercetări. Sunt peste 100 cazuri din acestea. Cum se explică? Au fost cabinete de instrucție care au avut 270-300 dosare într-un an. A fost o chestiune de organizare lăuntrică a cabinetului, care a fost defectuoasă. Nu se putea cerceta un număr așa mare de dosare. De exemplu, tov. Sidorovici a avut sute de martori în 3-4-5 cauze. Nu se putea face practic această cercetare. Desigur, un defect pe care trebuie să-l avem în vedere la o eventuală înstituire a Tribunalului Poporului, ca repartizarea cauzelor să se facă pe număr de probleme.

Sunt 140 dosare clasate de Parchetul General al Curții de Apel, 90% din clasări sunt nejustificate. Procurorii Curții de Apel au clasat majoritatea cazurilor nejustificat, din cele trimise de noi. De altfel, am trimis toate dosarele pe care noi n-am vrut să le completăm. Nu trebuie să mă ascund de sentimentul care l-am avut, a unei nedreptăți în anumite clasări. S-a intervenit și peste capul tov. Pătrășcanu direct de președintele consiliului. Fiind la Cluj două luni, aceste intervenții s-au produs, dar cel ce intervenea nefiind de față, nu întotdeauna am dat urmare. De exemplu, în cazul contelui Bethlen, prefect de Sălaj și Someș, dl. președinte a dat ordin să fie scos din cauză, dar noi l-am condamnat.

Tov. Pătrășcanu: Câte intervenții scrise mi-au venit de la Groza, pe care le-am pus la dosar ca și cum n-ar fi existat...

Tov. Lepădătescu: Rămân în discuție nu mai mult de 100 dosare în care sunt probe de vinovăție și care s-au clasat nejustificat, adică deși existau probe, totuși s-au clasat. Marele procent al acestora sunt acelea în care s-a venit cu intervenții în forma văzută. În acest lot de 100 dosare sunt și cei 24 miniștri antonescieni. Sunt într-adevăr și cazuri de cruzimi. Este de exemplu un dosar în care se arată cum unui evreu la un detașament de muncă obligatorie i s-a smuls părul din cap cu pielea cu tot, cu cleștele. S-a clasat nu știu de cine. Cazul Cetate a fost clasat de Parchetul General.

Cererea reprezentanților sovietici este ca noua instanță să nu aibă caracterul popular, pentru că se spune în concluzii, lucru cu care noi n-am fost de acord, că instituția acuzatorilor publici n-a fost la înălțimea sarcinii ce i s-a cerut s-o îndeplinească. Eu am explicat tovolui Necrasov situația obiectivă, cauzele, metodele...

Tov. Teohari: După dumneata, crezi că a fost la înălțime?

Tov. Lepădătescu: Obiectiv n-a fost, dar în condițiunile în care s-a lucrat, în felul în care s-a lucrat, n-au putut face mai mult. Or, acolo era o frază care mi se pare că a fost modificată: „Instituția acuzatorilor publici, pe considerațiuni nejustificate, aparent nu a corespuns celor ce se aștepta de la ea”.

Tov. Teohari: Din discuțiile avute s-a văzut clar că pe lângă acuzatorii cinstiți și devotați – care au făcut greșeli – au fost și acuzatori necinstiți, corupți, bandiți. Datorită lipsei noastre în general, n-au putut fi la înălțime.

Tov. Lepădătescu: Dar numai în parte, pentru că 1-2 nu angajează întregul corp. Am fost poate 20 de acuzatori și nu se poate arunca învinuirea aceasta asupra lor.

Tov. Teohari: Sovieticii au luat în discuție problema celor 2700 dosare cercetate, parte clasate și parte anchetate. S-a ridicat aici problema: numai 2700 criminali de război avem în țară care ar trebui judecați? Dacă noi puneam mai serios problema, trebuiau judecați mii de oameni, ceea ce ar fi fost o întărire a regimului. Noi discutăm acum problema pentru a putea trage o concluzie care să fie reală.

Tov. Lepădătescu: Cred că deficiențele reale se datoresc numai intervențiilor care s-au făcut.

Tov. Teohari: Nu numai datorită acestui fapt. E și lipsa noastră, a partidului.

Tov. Lepădătescu: Afirm aceasta pentru că cercetând dosarele de la Cluj, unde posibilitatea aceasta de intervenționism a fost foarte redusă, sunt peste 95% clasări justificate, deși tovii de la Cluj au lucrat în aceleași condițiuni de organizare ca și noi[22]. Astfel că aceasta este problema care se pune dacă e vorba să se instituie din nou Tribunalul Poporului.

Tov. Sidorovici: Am ajuns la cele două probleme: a magistraților și a jandarmeriei. Nici azi nu sunt lămurită ce s-a întâmplat acolo. Eu am avut numai pe Cristescu, însă m-am lovit de o serie de alții. Pe Cristescu l-am încadrat destul de bine, am auzit că a fost eliberat. La cabinetul magistraților exista o mentalitate, susținută de toți magistrații de carieră de acolo, că au judecat după legile existente. Chiar dacă prin absurd așa ar fi fost linia, totuși puteam să-i băgăm pe toți, pentru că la fiecare se găsea un caz unde ei să fi depășit chiar legile existente. Dar asemenea linie nici nu putea măcar exista. Se putea găsi de exemplu o condamnare la moarte, unde se vedea că condamnarea era făcută sub tortură. La magistrați erau dosare, puteai să-i condamni în toate felurile.

Apoi cu jandarmii, nu știu ce s-a întâmplat după ce am fost scoasă de la Tribunal. Era un mare proces. Descoperisem un lucru numit de noi „fotogenic”. Când se venea mereu cu evreii, poate că opinia publică putea avea un resentiment antisemit. Noi însă am găsit cazuri când au fost omorâți zeci, sute de țărani români, bănuți că au simpatizat cu sovieticii. Am avut un dosar admirabil încheiat. Azi aud că unul din cei implicați mai funcționează la o școală de jandarmi. Nu știu cum îl chema, mi se pare Mihăilescu. După ce am plecat de la Tribunal, peste câteva luni am trecut pe la fostul meu cabinet, unde mai era chestiunea jandarmilor. Mi se pare că lucra acolo [C.] Mocanu. Am văzut o adevărată debandadă, un fel de târg de a lăsa pe toți să scape. Singura care trăgea clopotul de alarmă era o dactilografă bătrână de acolo, care spunea mereu: „Ne scapă toți!” Găsisem șefi de patrulă care veneau și declarau tot și cum aceste declarații erau perfect legate între ele, acei colonei erau perfect încadrați pentru a fi condamnați. A intrat la apă numai Drăgulescu Traian, care a fost destul de prost să recunoască singur totul spunând: „Da, sunt criminal de război, condamnați-mă” – și într-adevăr a fost singurul care a fost condamnat. Ceilalți, care negau, au scăpat toți. Era chestiunea cu Serviciul Secret Chișinău, am găsit această chestiune cu Luca Popescu, nu s-a ales nimic.

În ceea ce privește sovieticii, cred că ei au pus accentul pe cazuri mai puțin importante. De exemplu, chestiunile privind detașamentele de muncă obligatorii nu sunt așa de mari ca ale magistraților.

În ceea ce privește înființarea Tribunalului Poporului, cred că acum la rece va lucra mult mai greu ca atunci la cald. Cred însă că nu poate să aibă succes decât cu acuzatori publici, nu cu magistrați de carieră. Aceștia vor trebui să fie sprijiniți mai ales de partid și să facem un baraj ca să nu mai vie intervenții de nici un fel.

Tov. Teohari: Materialul pe care l-am luat la această ședință îl vom folosi în Secretariat, pentru a trage și noi concluzii. După ce vom discuta în Biroul Politic,

rămâne să vedem întreaga muncă de viitor ce trebuie să o facem pentru a repara ce nu a mers bine, pentru că s-a văzut destul de bine din expunerile voastre că Tribunalul Poporului n-a mers cum trebuia – și aceasta nu pentru a satisface numai pe prietenii noștri sovietici, căci aici problema nu se pune numai de a face o reparație, ci e o chestiune de democratizare a țării noastre.

Tov. Stoican: Vreau să precizez ce am spus înainte, că nu se mai poate face un Tribunal al Poporului și o sancționare adevărată decât într-un regim comunist. Mi-ați replicat: „Dar în Franța e regim comunist?” Vreau să precizez că în Franța sancționarea s-a făcut atunci, la timp, pe când acum sunt doi ani după război și cred că în actualul moment...

Tov. Teohari: Niciodată nu e târziu, nici la noi acum nu e târziu și pentru a face acesta nu e neapărat nevoie să fie un regim comunist. Și în Franța procesul Chautemps s-a făcut acum[23]. Trebuie să ții seama că totuși Partidul Comunist participă în guvern, are posturi de comandă fie în Justiție, fie la Interne, și aceasta desigur că influențează foarte mult ca ceea ce dorim noi să poată fi făcut. Fără îndoială că mai ușor ne-ar fi dacă am avea un regim comunist, însă tocmai aceasta e autoritatea noastră de comuniști, ca însăși în condițiunile de colaborare cu alte partide să reușim să impunem linia noastră. Și până acum într-o serie de probleme am reușit, cum a fost de exemplu instituirea Tribunalului Poporului, înfăptuirea reformei agrare, naționalizarea Băncii Naționale[24]...

Dacă noi o să luăm faptele obiective și reale care au împiedicat ca Tribunalul să-și îndeplinească rolul, concluzia va fi că nu a reușit aceasta pentru că n-am avut un regim comunist, ci că ne-am lăsat noi atrași de atmosfera din jurul nostru, nu am urmărit cu toată statornicia activitatea Tribunalului Poporului, ne-am mulțumit cu faptul că la Tribunal se găsesc tovi buni... Deci, pe de o parte ministru de Justiție comunist, acuzatori publici comuniști, oameni care nu vor scăpa lucrurile din mână – având în vedere acest fapt, ne-am lăsat antrenați de celelalte greutăți ce se iveau și oamenii însărcinați cu această misiune au rămas izolați, fără sprijinul partidului întreg.

Acestea sunt cauzele care au dus la situația de azi. Dacă am fi eliminat aceste lipsuri de la început, dacă partidul s-ar fi mobilizat pe linia acestei hotărâri și s-ar fi arătat nu în formă vagă ce se înțelege prin criminal de război, dacă mii și zeci de mii de oameni ar fi fost trimiși la închisoare pentru crimele lor, desigur că lucrurile ar fi fost altfel. Dar ne-am găsit la guvern, că suntem stăpâni și putem fi mai indulgenți. Acestea sunt cauzele, altfel nu s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Și că aici nici sovieticii n-au nici o vină, trebuie să ne fie clar. Dacă ești într-un post de răspundere, fie acuzator public, fie ministru, fie secretar general, când îți vine cineva de la sovietici să-ți ceară ceva, să trimită o adresă scrisă, fie că vor să elibereze, fie că vor să achite pe cineva. Ia să vedem, ei îți fac ceva dacă nu le dai o adresă scrisă?

Nu, pentru că așa e normal. Sunt poate printre ei oameni care-și manifestă părerea lor personală pe o astfel de chestiune, sau chiar poate că greșesc, dar noi trebuie să luăm măsuri ca nici ei să nu facă greșeli. Poate ei în munca lor au interes să nu intre un Iorgu Popescu. Puneți-le problema: vrem să avem o acoperire față de munca noastră, de răspunderea noastră. I-am spus și tov. Bunaciu, când e vorba să eliberezi pe cineva, s-o faci numai când îți trimit în scris, pentru că e bine ca problema să fie clară.

Tov. Stoican: Credeți că în momentul actual se mai poate mobiliza interesul maselor?

Tov. Teohari: Pentru noi se pune problema categoric. Dacă ajungem la concluzia că Tribunalul Poporului nu și-a îndeplinit rolul, că încă sunt criminali nepedepsiți, atunci nu putem pune la punct pe toți bandiții fără a-i trage la răspundere, pentru că această delăsare a noastră a însemnat o încurajare a lor, ei pregătesc noi acte de teroare. Dacă ei ne-ar fi avut în mână sau ne-ar avea în mână lor, pe toți ne spânzură, fără să se mai uite dacă au dosar sau nu.

Tov. Stoican : Noi comuniștii suntem convinși de necesitatea acestui lucru, dar masa va putea fi mobilizată?

Tov. Teohari : Dacă vedem că politica aceasta e justă, atunci vom avea pe ce bază face mobilizarea, putem arăta cum pregătesc un nou război, iată cine are un rol în mișcarea de rezistență împotriva democrației, iată cine sunt dușmanii regimului... Crezi că toți criminalii aceștia nu sunt pionii politici în munca de subminare a regimului?

Tov. Bunaciu : Va fi mai greu, dar va merge.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 13/1947, f.2-13)

[1] Avram I. Bunaciu (n. 1909), membru în Consiliul Baroului Ilfov (1944-1945), între februarie și noiembrie 1945 a lucrat la Tribunalul Poporului, ca acuzator public șef. În vara lui 1945 a fost însărcinat să organizeze Tribunalul Poporului din Cluj. În februarie 1948, după îndepartarea lui Lucrețiu Pătrășcanu, devine ministru al Justiției. A fost profesor universitar.

[2] Vasile Stoican (n. 1913), avocat, acuzator public șef la Tribunalul Poporului din București între 15 decembrie 1945-15 octombrie 1946.

[3] Alexandru Drăghici (1913-1993), fost muncitor, acuzator public pe lângă Tribunalul Poporului, devenit apoi adjunct al ministrului de Interne (1950) și titular al acestui departament (1955-1965), conducătorul Securității Statului (1952-1955), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1961-1965, 1967-1968), îndeplinind mai multe funcții pe linie de partid (membru al CC al PCR, membru al Biroului Politic al CC al PCR ș.a.). În 1968 a fost exclus din partid, după ce au fost cercetate abuzurile săvârșite de acesta în cadrul aparatului de represiune.

[4] Pentru Tribunalul Poporului vezi, în acest volum, doc. 97, nota [14].

[5] N.D. Stănescu, șeful Grupei Politice a Serviciului Special de Informații, devenise imediat după 23 august 1944 colaborator al comuniștilor, luând legătura cu Ion. Gh. Maurer, iar prin acesta lucrând direct cu Emil Bodnăraș, căruia îi furniza diverse informații. Pentru serviciile făcute, N.D. Stănescu a fost numit ca șef al Serviciului Special de Informații la 4 martie 1945, rămas în funcție până la 2 aprilie 1951 (când s-a contopit cu Securitatea), ulterior fiind arestat și condamnat (cf. Cristian Trancotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, Edit. Ion Cristoiu, 1999, p.251-252). N.D. Stănescu este autorul unor memorii, din care fragmente au fost publicate de M. Ștefan și Gh. Neacșu sub titlul *1930-1940. Întâmplări și oameni din Serviciul Secret*, în „Magazin istoric”, 1/1991, p.63-68.

[6] Necrasovici, locotenent-colonelul Alexandrov și căpitanul Karandașov erau ofițeri de legătură între SSI și Serviciul de Informații al Armatei Sovietice.

[7] Ion Pora și Ștefan Ralescu erau magistrați de profesie, iar Constantin Mocanu și Petre Grozdea erau avocați, numiți pe lista acuzatorilor publici de Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul Justiției, la data de 26 aprilie 1945.

[8] Maiorul magistrat Iorgu Popescu fusese numit în 1945 acuzator public, deși acesta se făcuse vinovat sub regimul lui Ion Antonescu de uciderea în bătaie a unui student evreu, acuzat de activitate comunistă. Ulterior i s-a încredințat anchetarea și trimiterea în judecată, pe lângă Tribunalul Militar al Corpului II Armată, a principalilor vinovați de masacrul de la Iași din iunie 1941: generalul Em. Leoveanu, fostul director general al Poliției; colonelul Coculescu, fostul prefect al jud. Iași; colonelul Coptaru, fostul primar al Iașului; generalii Barrozi și Stamatiu.

[9] Este vorba de primul lot de criminali de război, alcătuit din militari, în frunte cu generalul de corp de armată Nicolae Macici. Acesta a fost acuzat de masacrele de la Odessa din 22-23 octombrie 1941, ce au avut loc ca represalii la dinamitarea comandamentului armatei române din localitate. Actul de acuzare a fost întocmit de A. Bunaciu și D. Săracu, generalul Macici fiind

condamnat la moarte (la 22 mai 1945), alături de alți 28 militari, restul inculpaților primind pedepse între muncă silnică pe viață și un an de închisoare corecțională. La 1 iunie 1945, Regele Mihai, la propunerea guvernului, semnează decretul de comutare a pedepsei capitale în muncă silnică pe viață pentru toți condamnații (Macici a murit la închisoarea din Aiud în 1950; este de reținut faptul că acesta, în septembrie 1944, a fost citat pe ordinul de zi al Comandamentului de armată operativă sovietică din Transilvania pentru eroismul trupelor ce le conducea). Cât privește evenimentele de la Odessa, soldate cu asasinarea a 25.000-30.000 civili (majoritatea evrei), vezi: Radu Ioanid, *Evreii sub regimul Antonescu*, București, Edit. Hasefer, 1997, p.246-252.

[10] La refuzul guvernului Petru Groza de a demisiona, Regele Mihai I va înceta să mai semneze legile sau decretele supuse aprobării, perioada dintre 21 august 1945-8 ianuarie 1946 fiind cunoscută sub denumirea de „grevă regală”.

[11] Ion Petrovici (1882-1972), profesor de istoria filosofiei moderne și de logică la Universitățile din Iași și București, fost ministru al Instrucțiunii Publice în guvernele Al. Averescu și O. Goga-A.C. Cuza, iar în vremea regimului Antonescu a fost ministrul Culturii Naționale și Cultelor. În 1934 a fost ales membru titular al Academiei Române. La scurt timp după actul de la 23 august 1944, I. Petrovici a fost arestat, până la începutul anului 1945, împreună cu alți membri ai fostului guvern. Anchetarea lui a continuat (de caz ocupându-se acuzatorul public Em. Angheliu), pentru ca în mai 1946 să fie din nou arestat și condamnat de Tribunalul Poporului, supraviețuind anilor de temniță. În afara lucrărilor lui de filozofie, se cuvin a fi menționate cărțile autobiografice: *De-a lungul unei vieți. Amintiri*, București, Editura pentru literatură, 1966; *Prin meandrele trecutului. Evocări inedite. Pagini memorialistice*, București, Edit. Cartea Românească, 1979; *Însemnări de drum*, ed. D. Petrescu, București, Edit. Sport-Turism, 1983.

[12] I.Al. Brătescu-Voinești (1868-1946), scriitor, absolvent al facultății de drept din București, în perioada interbelică deținând funcția de secretar general al Camerei Deputaților; era membru al Partidului Național Țărănesc. Membru titular al Academiei Române din 1918.

[13] Ovidiu Al. Vlădescu a fost subsecretar de stat la Președinția Consiliului de Miniștri pentru Românizare, colonizare și Inventar (1943-1944). A reușit să scape de arestare, fiind judecat în contumacie de Secția a VIII-a a Curții Criminale din București și condamnat la muncă silnică pe viață (9 octombrie 1946).

[14] Este vorba de procesul primului lot de criminali, compus din militari (vezi nota [9]), și de procesul ziaristilor „criminali de război”, printre care: Pamfil Șeicaru, Stelian Popescu, Radu Gyr, Nichifor Crainic, Al. Hodoș, Ilie Rădulescu, Ionel Dumitrescu, Romului Dianu ș.a. (mulți judecați în contumacie). Cel din urmă a început la 30 mai 1945, acuzatori publici fiind A. Bunaciu, Al. Sidorovici, C. Vicol și I.D. Ioan, iar sentința a fost pronunțată la 4 iunie 1945 (doar două condamnări la moarte, pentru doi din cei absenți: Pamfil Șeicaru și Gr. Manoilescu). Vezi relatările unuia din acuzați, Nichifor Crainic, *Memorii. Pribeag în țara mea. Mărturiile din închisoare. Memoriu. Răspuns la actul meu de acuzare*, ed. Al. Condrescu, București, Muzeul Literaturii Române, 1998.

[15] Gheorghe Jienescu, comandor, subsecretar de stat la Ministerul Apărării Naționale pentru Aer în guvernul I. Antonescu, judecat în cadrul „lotului de miniștri antonescieni” de Secția a VIII-a a Curții Criminale din București (octombrie 1946; președinte al completului de judecată a fost Damian Ștefănescu, iar procurori Octav Vasiliu și N. Stavrescu), fiind condamnat la 20 de ani temniță grea.

[16] Generalul Nicolae Stavrescu va fi ulterior judecat pentru masacrele de la Iași, Stânca Roznoveanu și Mărculești, fiind anchetat în prima jumătate a anului 1947 de un procuror general special, generalul Argeșanu.

[17] Procesul lui Ion Antonescu și a câtorva din apropiații săi (M. Antonescu, C. Pantazi, C.Z. Vasiliu, Tr. Brăileanu, P. Tomescu, V. Iașinschi, Gh. Alexianu, Radu Lecca, Eugen Cristescu ș.a.) a început la 6 mai 1946, în clădirea Judecătoriei Ocolului VIII din București, având ca președinte pe Al. Voitinovici, iar ca acuzatori pe V. Stoican, D. Săracu și C. Dobrian. Sentința a fost pronunțată la 17 mai, mai mulți acuzați fiind condamnați la moarte, dar finalmente fiind executați doar patru, la 1 iunie 1946 (I. Antonescu, M. Antonescu, C. Vasiliu și Gh. Alexianu). Asupra procesului și a celor implicați vezi: I. Pantazi, *Am trecut prin iad*, Sibiu, Edit. Constant, 1992; *Procesul Mareșalului Antonescu. Documente*, 2 vol., ed. Marcel-Dumitru Ciucă, București, Edit. Saeculum și Edit. Europa Nova, 1995.

[18] I.Z. Susaïcov, general sovietic, șeful Comisiei Aliate de Control în România.

[19] Rodion I. Malinovski (1898-1967), mareșal sovietic, fostul comandant al Frontului II Ucrainian, participant apoi la luptele din Asia, contra Japoniei, ocupând Mancuriia. În 1956 a fost numit comandantul forțelor armate sovietice.

[20] Este vorba de Ion Sfetcu, membru al Partidului Național Liberal-Tătărescu.

[21] Este vorba de Decretul-lege nr. 140 pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor și profitorilor de război, publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 17 din 21 ianuarie 1945.

[22] Tribunalul Poporului din Cluj a luat ființă la 22 iunie 1945, fiind organizat de acuzatorul șef Avram Bunaciu. O parte din dosarele instrumentate de această din urmă instituție (în număr de 28) se află la Arhivele Statului din Cluj, Fondul Tribunalul Poporului.

[23] Camille Chautemps (1885-1963), om politic francez, șef al guvernului în 1937-1938. Între 1938-1940 a fost vicepreședinte al Consiliului în guvernele Daladier și Paul Reynaud. În iulie 1940 a sprijinit venirea la putere a mareșalului Pétain, intrând în guvernul acestuia. Din noiembrie 1940 a plecat la Washington, unde rămâne până la finele războiului. În 1947 a fost condamnat pentru colaborarea cu regimul de la Vichy.

[24] Prin Legea nr. 1056/1946, Banca Națională a României va fi etatizată și reorganizată (cf. „Monitorul Oficial”, nr. 298 din 28 decembrie 1946). La 9 ianuarie 1947 a fost instalat noul Consiliu de Administrație, guvernator al băncii devenind Tiberiu Moșoiu.

111

Brigada III Siguranță

29 martie 1947

NOTĂ INFORMATIVĂ

Sigură

Semnalez: Uniunea Mondială a Tineretului Sionist „Brith Trumpeldor Bethar” a fost creată în anul 1923, la Riga[1], în cadrul organizației sioniste și este organizația de tineret a Uniunii Sioniștilor Revizionişti, cu sediul în str. Țepeș Vodă no. 7.

Scopul acestei organizații este educarea și pregătirea tineretului evreu în spirit de pionierat pentru reclădirea Palestinei. Această organizație duce o activitate culturală educativă și sionistă și pregătește din punct de vedere profesional tinerii evrei în vederea emigrării în Palestina.

Comitetul de conducere se compune din următorii: 1. Sitnovitzer Solomon, senator, str. Țepeș Vodă 7, președintele org.; 2. Schacher Pascu, student, str. Lipsani no. 100, șeful departamentului cultural; 3. Isak Dinu, contabil, str. Agricultori no. 141, șeful departamentului de organizare; 4. Wachtel Fredy, student, str. Sf. Ion Nou 4, secretar general; 5. Landesberg Moșe, contabil, str. Pascal no. 65, șeful departamentului de pregătire profesională.

Organizația are secțiuni în diferite localități din țară și în special în Ardeal, cu același scop educativ.

Heşvan

Sursa: Organizația Sionistă

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 132/1947, f.10)

[1] Mișcarea urma linia trasată de Vladimir Jabotinski (vezi în acest volum doc. 150, nota [4]), fost tovarăș de arme al lui Josef Trumpeldor (cf. doc. 150, nota [5]), care avea și calitatea de președinte al mișcării Bethar. Era o mișcare revizionistă, contrară lui Haim Weismann, ce urmărea desfășurarea de acțiuni politice, chiar și militare, care să ducă la crearea rapidă a unui stat israelian. Era antimarxistă, promovând ideea existenței în viitorul stat a unei economii de piață, în care investițiile private să fie dominante.

Brigada III Siguranță

29 martie 1947

NOTĂ INFORMATIVĂ

Sigură

Uniunea Sioniștilor Revizionişti din România a fost creată în anul 1927, în cadrul organizației sioniste. În anul 1935, Uniunea s-a retras din organizația sionistă pentru faptul că s-au ivit o seamă de divergențe, și îndeosebi de ideologie, și și-a luat numele de Noua Organizație Sionistă[1].

În ședința Comitetului Central din 1 decembrie 1946 s-a hotărât de a reîntra în organizația sionistă în urma înțelegerii și mai ales presiunii congresului mondial sionist ce a avut loc la Basel, reluându-și denumirea de „Uniunea Sioniștilor Revizionişti”.

Scopul înființării acestei uniuni este de a educa evreei în sensul concepției sioniste, în vederea realizării idealului sionist, care este învierea statului iudeu în granițele sale istorice și crearea în Palestina a unei majorități pe ambele maluri ale Iordanului.

Comitetul executiv se compune din următoarele persoane: 1. Edgar Caner, avocat, str. Paleologu no. 26, membru în prezidiu; 2. inginer Alfred Weissman, industriaș, str. Maria Rosetti 31, membru în prezidiu; 3. Iosif Kalmanovici, comerciant, str. Boteanu no. 3 bis, idem; 4. dr. ing. Iosef Hirschfeld, str. Traian 244, secretar general; 5. Willy Casler, comerciant, str. Vitejescu 9, membru; 6. O. Bandel, farmacist, str. P. Greceanu no. 26 A, membru; 7. Leon Cohn, comerciant, str. Salvator 26, membru; 8. Henry Covaci, inginer, str. D. Borceanu no. 8, membru; 9. dr. Maximilian Leessner, medic, [str.] Poenaru Bordea 16, membru; 10. Levy Lazăr, inginer, [str.] Mihai Bravu 43, membru; 11. Pinkas Lupu, comerciant, str. Soarelui 2, casier; 12. Nae Lachminovici, contabil, [str.] Washington 14 A, membru; 13. Marcel Mandel, expeditor, cal. Moșilor 25, membru; 14. Revici Samuel, avocat, str. 11 iunie 76, membru; 15. Felix Rosen, funcționar particular, [str.] Rândunelelor 11, membru; 16. Dali Rosenfeld, comerciant, str. Busuioc 20, membru; 17. Silvian Stern, inginer, str. Vasile Cristescu 7, membru; 18. Mișu Solomon, comerciant, str. Traian Dumitrescu 6, membru.

Uniunea are secțiuni în diferite localități din țară, în special în Ardeal, cu același scop programatic. Activitatea acestei uniuni se manifestă prin conferințe culturale cu subiecte evreiești și sioniste.

Hesvan

Sursa: Organizația Sionistă

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 132/1947, f.8)

[1] La vremea aceea, în anii '30, scopul acestei organizații era de a evacua din Europa de est cât mai mulți evrei cu putință și prin orice mijloace, pentru a-i planta în Palestina, creându-se în acest scop o filieră foarte activă pentru emigrările ilegale.

D.G.P.
31 martie 1947

Nemulțumiri în rândurile populației evreiești din Galați

Populația evreiască nevoiașă din Galați este nemulțumită deoarece nu li s-a repartizat din ajutoarele americane, distribuite populației locale prin intermediul filialei Crucii Roșii, nici un fel de cotă.

Fiind întrebat dr-ul Alexandrescu, președintele filialei Crucii Roșii, de către Comunitatea Evreilor, de ce nu s-au dat ajutoare populației nevoiașe evreiești, acesta a răspuns că ajutoarele americane sunt în cantități insuficiente.

Sunt informațiuni că delegatele Crucii Roșii, în majoritate membre în organizațiile PNT-Maniu și PNL-Brătianu, au refuzat să intre în casele evreilor nevoiași atunci când au vizitat pe solicitanții de ajutoare și că propaganda pe care o fac membrii partidelor istorice are drept scop a se arăta că numai la intervenția partidelor PNT-Maniu și PNL-Brătianu s-au trimis ajutoare României.

Populația evreiască comentează că acțiunea filialei Crucii Roșii are un substrat rasial.

Verificată. Sursă: Insp. de Pol. Galați (Jl. 58.932-3).

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 40/1947, f.398)

Inspectoratul Jandarmi Galați
Serviciul Poliției

Secret

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 4146 din 17 aprilie 1947

Informăm următoarele:

Starea de spirit a evreilor de pe teritoriul urban este foarte încordată în legătură cu evoluția și majorarea prețurilor la toate articolele pieței, acreditând impresiile că guvernul „a scăpat frânele”, nemaiputând lua nici o măsură, iar actuala situație a ridicării continue a prețurilor se va repeta până la o completă devalorizare monetară.

Ca urmare acestei stări de fapt, evreii fac o intensă propagandă în rândurile conaționalilor lor pentru emigrare în Palestina și concomitent cu aceasta fac pregătirile necesare pentru plecare, susținând că Centrul Sionist Socialist din București le înlesnește ieșirea din țară spre Ungaria, prin Satu Mare și Oradea Mare.

Îngrijorările evreilor și propaganda întreprinsă de aceștia au influențat starea de spirit a populației române urbane, având repercusiuni și pe teritoriul rural, deoarece se observă o demoralizare generală la întreaga populație.

În cadrul pregătirilor pentru emigrare, evreii au vizat și studiul agriculturii, unde caută să specializeze și [să] perfecționeze elemente tinere și apte pentru acest sector al muncii, în care scop au format echipe a 20 tineri pe care caută să-i plaseze la diferite ferme și proprietăți agricole, pentru a face practică pe teren. Pentru exemplificare cităm următorul caz concret: La ferma agricolă a col. rez. Pungă Constantin din comuna Negrilești, jud. Tecuci, au fost angajați recent un număr de 20 tineri evrei, cu scopul de a face practică în agricultură, în vederea emigrării în Palestina. Proprietarul, col. rez. Pungă Constantin, este șeful org. PSDI (Titel Petrescu) din județul Tecuci, care duce o intensă activitate pentru reorganizarea partidului[1], constituind o organizație în comuna Negrilești compusă din 100 membri înscriși (caz semnalat de noi prin nota informativă nr. 7050 din 9 martie 1947), iar în prezent caută să speculeze situația, lansând zvonul că evreii se înscriu toți în PSDI (Titel Petrescu) și ca urmare și cetățenii români să ia exemplu și să se înregistreze cât mai mulți în partidul de sub conducerea lui Constantin-Titel Petrescu.

Informație sigură.

Măsuri:

Am dat ordinul de informațiuni nr. 33 din 17 aprilie 1947 formațiunilor de jandarmi și organelor de căutare în subordine pentru verificarea și supravegherea evreilor care sunt pe teritoriul rural și vin în contact cu populația rurală, luând măsuri pentru combaterea propagandelor și zvonurilor lansate, care au tendința a demoraliza populația.

Supravegherea elementelor ce fac parte din org. PSDI (Titel Petrescu), în special a conducătorilor acestora, pentru a nu face propagandă tendențioasă cu scopul de a corupe populația încadrată pe linia democratică, dornică de liniște și libertate.

Inspector Jandarmi Galați
Colonel Gh. Craioveanu

Raportat: Insp. Gl. Jand.
Comunicat: Insp. R. Pol. G-ți; Serv. ECP.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 95/1946, f.294-295)

[1] La 10 martie 1946 a avut loc la București, în sala „Libertatea”, Congresul Partidului Social-Democrat, la care au fost 1500 participanți. Principalul punct pe ordinea de zi a fost discutarea propunerii PCR de a se merge pe liste comune la viitoarele alegeri. În urma dezbaterilor s-au conturat două direcții: una susținută de Lothar Rădăceanu și Ștefan Voitec (membri în guvernul Groza), care erau pentru propunerea făcută de comuniști; cealaltă, susținută de Titel Petrescu, de a se merge pe liste separate. În urma votului, participanții au fost pentru liste comune. În acest context, la 16 martie, a avut loc Plenara CC al PSD, care a decis printre altele excluderea din partid a lui Titel Petrescu și a susținătorilor lui (A. Dumitriu, Iosif Jumanca, I. Fluieraș, Ilie Dumitriu ș.a.). Aceștia au creat un alt partid, Social-Democrat Independent, fără o activitate reală până la desființarea lui.

România
Ministerul Afacerilor Interne
Prefectura Poliției Capitalei
Direcțiunea Poliției de Siguranță
Nr. 5534/22 aprilie 1947

Confidențial

Către Direcția Generală a Poliției
Direcțiunea Poliției de Siguranță
Serviciul II Informații. Biroul 4

În executarea ordinului dvs. nr. 54.218-S din 1 aprilie a.c., avem onoarea a raporta următoarele:

„Asociația foștilor deportați în Transnistria” a luat ființă în anul 1945, fiind recunoscută persoană juridică prin sentința Trib. Ilfov sec. I C.C. no. 1146/1945 și având sediul în București, Calea Moșilor 78.

Scopul asociației este stabilirea numărului populației evreiești fost deportată în Transnistria, ajutorarea lor materială și morală și demersuri pentru apărarea și promovarea intereselor acestora.

Asociația are un număr de cca. 500 membri în București și aproximativ 40.000 membri în provincie.

Comitetul de conducere se compune din următorii: 1. președinte: dr. M. Feller, str. Semilunei 6; 2. vicepreședinte: M Fischer, str. Povernei 10; 3. vicepreședinte: M. Rochlich, str. Popa Farcaș 33.

Membri: 4. dr. Lifschier, str. Pitagorei 18; 5. Stieglitz Iosef, Frăsinet 52; 6. Croitoru Lupu, str. Ciocanu 32; 7. Rabinul Schulsohn, str. Căuzași 52; 8. Fenner Karl, str. Sft. Gheorghe no. 9; 9. av. Kinsbrunner Adolf, str. Principatele Unite 61; 10. Rosenraul Siegmund, str. Aurel Botez 7; 11. Sommes Iosef, str. Petrache Ponaru 2 bis; 12. Katz Max, str. Orzari 28; 13. Isser M., str. dr. Lister 47; 14. Reiner Karl, str. Făgetului 12; 15. Goldenberg Solomon, str. Doinei 19; 16. Katz Rașela, str. Transilvania 36; 17. Popliker Beno, Calea Victoriei 102; 18. O. Schfler, Piața Națiunii 68; 19. av. Rosenblath, str. Dianeii no. 2.

Din punct de vedere politic, membrii asociației, în marea lor majoritate, aparțin partidului sionist „Ichud” și partidului Revizionist „Hayorden”, ambele organizații fiind progresiste.

Se anexează în exemplar copii după statut.

Directorul Poliției de Siguranță
[indescifrabil]

Șeful Serviciului
[indescifrabil]

[ANEXA 1]

6 octombrie 1945

Statut

Asociația Foștilor Deportați în Transnistria

Cap. I. Denumirea, sediul și durata

Art. 1. Se înființează o asociație sub denumirea „Asociația Foștilor Deportați în Transnistria”.

Art. 2. Această asociație își are sediul principal în București, în localul ce-l va desemna comitetul. Se vor putea înființa filiale în fiecare oraș din țară, reședință sau nereședință de județ.

Art. 3. Durata acestei asociațiuni este nelimitată.

Cap. II. Obiectul și scopul asociației

Art. 4. Scopul asociației este:

a. Stabilirea numărului și situației celor foști deportați în Transnistria.

b. Demersuri pentru apărarea și promovarea intereselor evreilor deportați în Transnistria, tinzând la reintegrarea lor în toate drepturile de ordin moral și material, în special la restituirea bunurilor, drepturilor acestor evrei de către orice deținător, precum și la reglementarea în interes general a soartei bunurilor așa-zise abandonate ale celor foști deportați în Transnistria dispăruți sau morți fără moștenitori.

c. Ajutorarea prin mijloace morale și materiale a evreilor deportați în Transnistria cu fondurile strânse de la asociațiile evreiești existente, cele puse la dispoziție de stat și, în fine, cu cele strânse prin contribuții benevole de la particulari, festivaluri etc.

d. Sprijin în opera de restructurare economică și reîncadrarea socială a evreilor foști deportați în Transnistria în vederea adaptării lor la noua stare socială economică.

Cap. III. Despre membri

Art. 5. Asociația cuprinde: a. membri; b. membri de onoare.

Art. 6. Poate fi membru fiecare evreu fost deportat în Transnistria.

Art. 7. Admiterea membrilor în asociație se face de comitet prin majoritatea de voturi în urma unei cereri scrise însoțite de dovezi. În caz de respingere, deciziunea comitetului este supusă apelului la cea mai apropiată adunare generală în termen de 15 zile de la comunicarea scrisă.

Art. 8. Se pot alege membri de onoare, de către adunarea generală la propunerea comitetului asociației, acele persoane care au merite deosebite pentru atingerea scopului asociației.

Art. 9. Comitetul cu majoritate de 2/3 voturi poate exclude un membru pentru nedemnitate sau adversitate față de asociație sau pentru refuzul plății cotizațiilor pe timp de patru luni, cu apel la adunarea generală ca mai sus.

Cap. IV. Despre drepturile și obligațiile membrilor

Art. 10. Drepturile membrilor sunt:

a. Să participe la deliberările și votul asupra lucrărilor asoc.

b. Să aleagă și să fie aleși în comitet sau ca cenzori.

Art. 11. Membrii asociației sunt obligați:

a. Să dea tot sprijinul pentru realizarea scopului asociației.

b. Să ia parte la adunările asociației.

c. Să plătească regulat cotizațiile, membrii se obligă să plătească taxa de înscriere la intrarea lor în asociație, precum și o contribuție care se va fixa conf. art. 5, de mai jos.

Cap. V. Organizarea asociației

Art. 12. Organele principale ale asociației sunt:

a. Adunarea generală.

b. Comitetul, eventual deleg. permanentă.

c. Comisia de cenzori.

Art. 13. Adunarea generală este organul suprem al asociației. Ea este de două feluri:

a. Ordinară, care se convoacă o dată pe an în luna decembrie.

b. Extraordinară, care poate fi convocată fie de către comisie, fie când se va cere în scris și motivat comitetului cel puțin cu 15 zile înainte de către minimum 1/5 din membrii asociației. Convocarea va trebui să cuprindă locul data și ora adunării, precum și ordinea de zi. În ordinea de zi a adunării generale ordinare va fi cuprinsă în mod obligatoriu darea de seamă asupra gestiunii anului expirat. În afară de măsuri urgente constatate de comitet, convocarea trebuie să fie comunicată cu cel puțin trei zile libere înainte de data adunării. Adunarea generală nu va putea avea loc după prima convocare decât dacă se vor întruni 2/3 din numărul membrilor. Neîntrunindu-se acest număr, ea se va ține peste opt zile în același loc și oră, oricare va fi numărul membrilor prezenți. Adunarea generală are atribuțiunile date de lege și de prezentul statut. Deciziunile ei se iau cu majoritatea voturilor exprimate în toate chestiunile de competență, adunărilor generale ordinare și cu majoritatea prevăzută de lege pentru cele de competență adunărilor generale extraordinare. De asemenea, va fi necesară majoritatea de 2/3 din voturile exprimate oriunde acest statut prevede asemenea norme speciale.

Art. 14. Comitetul. Asociația este administrată de un comitet, compus prin vot secret pe termen de un an, iar ceilalți putând fi cooptați de comitet cu majoritatea de 2/3 voturi și în prezența cenzorilor.

Art. 15. Comitetul reprezintă asociația în toate actele vieții sale juridice, conformându-se statutului și deciziunilor adunării generale, iar după expirarea mandatului său el girează afacerile asociației până la alegerea noului organ.

Art. 16. Comitetul va alege din sânul său un președinte, 1-2 vicepreședinți, un secretar general și un casier care constituie delegația permanentă.

Art. 17. Funcțiunile în comitet sunt onorifice, comitetul va angaja și personalul necesar bunului mers al asociației, atât cel de birou, cât și cel de serviciu.

Art. 18. Comitetul se va convoca la cererea oricărui membru al deleg. permanente sau a doi membri din comitet, cel puțin o dată în fiecare lună spre a delibera asupra mersului asociației, luând măsurile necesare. Membrul din comitet care va lipsi nemotivat la trei ședințe consecutive și dacă în urma invitației scrise nu-și va justifica absența, se va considera demisionat.

Art. 19. Hotărârea comitetului se ia în prezența majorității membrilor săi și cu majoritatea voturilor exprimate. În caz de paritate, președintele are votul decisiv.

Art. 20. Ședințele vor fi prezidate de președ. asociației, în lipsa de cel mai bătrân vicepreședinte, în lipsa de cel mai bătrân.

Art. 21. Asociația este valabil și legal reprezentată față de orice autorități, instituții publice sau particulare și persoane particulare prin semnătura președintelui sau a unui vicepreședinte, secretarul general sau casier.

Art. 22. Cenzorii, comisia de cenzori se alege în fiecare adunare generală ordinară pe termen de un an prin vot secret și este alcătuită din doi membri și doi supleanți.

Art. 23. Cenzorii supraveghează și controlează activitatea și gestiunea asociației.

Cap. VI. Despre buget

Art. 24. Bugetul se întocmește de comitet cu majoritatea de 2/3 din voturi exprimate și se supune discuției și aprobării adunării generale.

Art. 25. Veniturile asociației se compun din taxa de înscriere, contribuții fixe, cotizații periodice ale membrilor și libertăți primite. Până la prima adunare generală comitetul va fixa cu majoritatea de 2/3 din voturi mărirea taxei de înscrieri și cotizațiile membrilor, putându-le modifica în cursul anului în raport cu nevoile asociației.

Cap. VII. Dispozițiuni generale

Art. 26. În caz de dizolvare a asociației averea ei va reveni Federației Uniunilor Comunităților Evreiești din țară.

Prezentul statut a fost adoptat în această formă cu unanimitatea voturilor semnatărilor prezenți în ședința adunării generale constitutive din 8 iulie 1945, iar membrii care semnează prezentul statut sunt socotiți membri fondatori.

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

Vicepreședinte
[indescifrabil]

Casier
[indescifrabil]

Membrii: [indescifrabil]

L.S.

Tribunalul Ilfov secția de notariat România

Tribunalul Ilfov Secția Notariat

Se certifică de noi că prezentul face parte din actul autentificat de acest Tribunal.

Judecător
[indescifrabil]

Grefier
[indescifrabil]

[ANEXA 2]

Copie

Act constitutiv

Subscrișii dr. Cohn Solomon, Herșcu Segal, Bercu Gott, Soleru Leiba, Șipoteanu Iancu, Iancu Weissman, Covaliu Meer Danscher, Harabagiu Moise, Bențin Oizer, Hascal Moscovici, Pilipauceanu Avram, Ciubotaru Avram, Moise h. Bercu, Grimberg Avram, Carol Bernfeld, Lupu Butnaru, Ștrul Harabagiu, Riven Bacalu, Calman Zaharia, Maier Schwartz[1], Marcu Bacalu, David Toivie, Talic Cărbunaru, Sacagiu M., Croitoru Sae zis Gartenberg, Ițic sin Ițic, Mihal Covrigaru, Mișu Rabinovici, Davidsohn Naftule, Segal Ioina, Herțanu Herșcu și Bercu Grisaru din Dorohoi, declarăm că am constituit o asociație cu denumirea „Asociația Evreilor Deportați și Reîntorși din Transnistria”. Sediul acestei asociații este în Dorohoi.

Durata și scopul asociației precum și organizarea ei sunt cele prevăzute în statutul respectiv aut. de Tribunalul Dorohoi sub nr. 495 din 30 martie 1945.

Se delegă pe d-l dr. Cohn Solomon de a face toate diligențele necesare pentru a obține acestei asociații personalitate juridică.

Până la obținerea personalității juridice am ales următorul comitet pentru a conduce în mod provizoriu asociația.

Comitetul

Președintele activ: Dr. Cohn Solomon

Vicepreședinte: Croitoru Sae zis Gartenberg

Secretar General: Scharf Iosif

Casier: Ștrul Harabagiu

Cenzori: Herșcu Segal, Iosub Leizerovici, Cușmaru Sloim

Membrii: Bercu Gott, Iancu Weissman, Stoleru Leiba, Ioina Segal, Bercu Grisaru, Riven Bacalu, Iancu Șipoteanu, Calman Zaharia, H. Moscovici, Covrigaru Mihal, Ciubotaru Avram, Bacalu Marcu, Covaliu M. Danscher, Davidsohn Naftule

Făcut în Dorohoi, azi 30 martie 1945 Scris și redactat de mine, cunosc părțile
Avocat Ozias Rapaport

Urmează semnăturile de mai sus.

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 82/1946, f.7, 32-34, 43; textul Statutului și în Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 42/1946, f.6-7)

[1] Maier Schwartz va fi arestat ca militant sionist și eliberat în 1955, după care se va stabili în Israel.

NOTĂ INFORMATIVĂ

No. 214 din 22 aprilie 1947

Suntem informați că unii evrei înstăriți suportă cheltuielile de emigrare în Palestina, transport și hrană pentru circa 25 de persoane, care în schimb, acei ce pleacă în Palestina, să ducă binefăcătorului lor fiecare câte o valiză, cu diferite obiecte.

De asemenea, aceștia își mai iau obligațiunea ca la ajungerea în Palestina, celui care le-a dat bani pentru transport să-i servească un timp oarecare.

Mai posedăm informațiuni că evreii înstăriți se pregătesc pentru plecare în Palestina, fără însă a-și lichida afacerile și averile din România, ci le dau în Consignație la cei ce rămân aici, sau la persoane române.

Informații posibile, însă neverificate.

Inspectorul de Jandarmi Iași
Colonel N. Ștefănescu

Raportat: Inspect. G-1 Jandarmeriei

(Arh.St.București, Inspectoratul Regional de Jandarmi, dos. 71/1947, f.158)

Legiunea Jandarmi Năsăud
Calificarea informației: sigură

Postul Jandarmi Prundu Bârgăului

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 12 din 25 aprilie 1947

Urmare actelor informative no. 9, 10 și 11/1947, date de către acest post.

Suntem informați și am constatat că în rândurile populației de pe raza postului se vorbește intens aceea că această criză economică ce este în prezent se datorează în special evreilor, cărora statul acordându-le mari drepturi, aceștia sub pretext de revendicări s-au format în asociații, după care apoi au procedat la achiziționări și depozitări de mari cantități de alimente, pe care acum, când populația nevoiașă nu are cereale necesare traiului, evreii proprietari sau reprezentanți ai depozitelor de cereale[1] refuză de a vinde cereale pentru banii populației, aceștia pretinzând a li se plăti cereale numai prin schimb de oi sau miei.

Populația de aici vorbește așa, căci cazuri similare s-au văzut în orașul Bistrița, unde într-o grădină a Sinagogii erau adunate mai multe oi, pe care populația nevoiașă le-a dat în schimb de porumb.

Faptul de mai sus a produs o mare nemulțumire și îngrijorare în rândul populației, care vorbește că deși ar avea posibilitatea de a câștiga un ban cu scop de a-și cumpăra cereale, totuși nu poate să-și procure deoarece deținătorii de cereale (evreii) refuză a le vinde pentru bani, așa că este nevoită de a-și da vitele pentru mâncare și deci în orice caz și pe orice cale evreii caută ca hrana necesară să fie în mâna lor, iar populația este muritoare de foame.

Spiritele se supraveghează iar eventualele noi știri și constatări în legătură cu cele de mai sus le vom raporta la timp.

Șeful postului Jandarmi Prundu Bârgăului
G. Mureșanu.

Comunicat: 1. Legiunii Jandarmi Năsăud; 2. Leg. Jand. Năsăud – Serv. ECP;
3. Sectorul Jand. Prundu Bârgăului.

(Arh.St.Cluj, Inspectoratul de Jandarmi Cluj, inv. 131, dos. 45/1947, f.35)

[1] Pentru a avea un control asupra comerțului cu cereale, se crease încă din iulie 1946 – prin hotărârea Consiliului de Miniștri – Oficiul comercianților de cereale (sub controlul Subsecretariatului de Stat al Aprovizionării), din care făceau parte toți comercianții de cereale și proprietarii de mori înregistrați ca firmă. Legea limita cantitativ și valoric achiziționarea și depozitarea cerealelor (cf. „Monitorul Oficial”, nr. 168 din 23 iulie 1946).

118

D.G.P.
28 aprilie 1947

Emigranți clandestini sosiți la Satu Mare

În prezent se găsesc pe raza orașului Satu Mare aproximativ 1000-2000 evrei, care caută să emigreze în Palestina, trecând fraudulos frontiera în Ungaria. Toți aceștia sunt din Vechiul Regat, în special din Moldova, și zilnic organele vamale și grănicerești înaintează la Chestura orașului pe cei prinși în flagrant delict de trecerea frontierei, parte trimiși în Ungaria peste frontieră etc.

Din această cauză prețurile pieței s-au ridicat, întrucât aceștia fac cumpărături peste barieră și astfel nu mai există posibilitatea de control, iar multe din alimente au început să lipsească cu desăvârșire.

Datorită faptului că toți acești evrei sunt prost îmbrăcați, fără bani și locuind în camere fără paturi, constituie un permanent pericol de ivire a bolilor molipsitoare, mai ales astăzi când medicamentele sunt greu de procurat.

Chestura Satu Mare face verificări pentru a identifica pe cei care storc ultimii bani ai acestor nenorociți, înlesnind trecerea lor peste frontieră.

Sigură. Sursa: Insp. Pol. Oradea; Jr. nr. 3462-S

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 74/1947, f.9)

15 mai 1947
Corpul Detectivilor

Referat

Din investigațiunile făcute cu privire la individul cunoscut sub numele de Mosberg, secretar al organizației „Haiarden”, am stabilit următoarele:

Numitul poartă numele de Mosberg Iosif, născut în anul 1905, de profesie avocat, cu domiciliul provizoriu stabilit în București, str. Țepeș Vodă nr. 7, la sediul organizației susmenționate.

Cel în cauză vorbește la perfecție limba rusă, a profesat avocatura la Cernăuți, venind în țară pentru a nu trăi sub regimul sovietic.

Asociația „Haiarden”, al cărei secretar este, cuprinde pe foștii deportați și repatriați evrei, care nutresc sentimente antisovietice, nu s-au afiliat Comitetului Democratic Evreiesc (CDE) și sunt ostili actualului regim – politicește asociația „Haiarden” este apropiată de Organizația Sionistă Revizionistă, adversară în Palestina a Confederației Generale a Muncii. În România, Organizația Sionistă Revizionistă și „Haiarden” nu s-au asociat apelului cercurilor democratice evreiești, împotriva unei emigrări nelegale, încurajând această emigrare.

Avocatul Iosif Mosberg are deseori de a face cu autoritățile românești și sovietice, în vederea stabilirii detaliilor referitoare la evreii care se repatriază din Uniunea Sovietică, neputându-se acomoda regimului.

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 80/1947, f.17)

România
Ministerul Afacerilor Interne
Prefectura Poliției Capitalei
Direcția Poliției de Siguranță
No. 7304/30 mai 1947

Confidențial

Către Ministerul Afacerilor Interne

Direcția Generală a Administrației. Direcția Administrației de Stat

Urmare ordinului dvs. nr. 14.552-A/1947, avem onoare a raporta următoarele:
Asociația „Cercul Intelectualilor Evrei din România” (CIER) a luat ființă la 3 martie 1947, prin actul constitutiv autentificat la Trib. Ilfov, Secția Notariat, sub no. 10.033/1947.

Sediul provizoriu al asociației se află în str. Olteni no. 34.

Comitetul de inițiativă al asociației se compune din următoarele persoane:

1. Dr. Erich Neuberger, [președinte], avocat, născut la 1909 în Cernăuți, domiciliat în str. Spătarului no. 10.
2. Av. Otto Bruck, [vicepreședinte], născut la 1907 în Cernăuți, domiciliat în str. G-ral Lahovary no. 88.
3. Dr. Herman Sternberg, [secretar], prof., născut în Siret la 1887, domiciliat în str. Mitropolitul Filaret no. 14.
4. Iosif Chessler, [casier], profesor, domiciliat în str. Popa Petre no. 45.
5. Iancu Baderu, profesor, născut la 1882 în Pașcani, domiciliat în str. Brezoianu no. 7.
6. Dr. Schechter Beno, medic, născut la 1907 în Cernăuți, domiciliat în str. Lutherană no. 21.
7. Horovitz Hermann, domiciliat în str. Pictor Luchian no. 14.
8. Dr. Huininich Ludovic, domiciliat în str. Ziduri 16.
9. Avocat Zeno Noiberger, născut la 1910 în Cernăuți, domiciliat în Bd. Dinicu Golescu no. 9.
10. Weiner David, născut în Cernăuți la 1901, funcționar particular, domiciliat în str. Apolodor no. 39.
11. Metsch Nemezius, născut la 1903 în Rășiori, funcț., domiciliat în str. Grănicerilor no. 4.
12. Rinde Moritz, născut la 1901 în Cernăuți, funcț., domiciliat în Parcul Berindei, str. C., no. 6.
13. Mentz Carl, domiciliat în str. Profetului no. 6.
14. Dr. Granirer Efroim, născut la Sadagura în 1888, avocat, domiciliat în str. Alba Iulia no. 24.
15. Weinis Leo, domiciliat în str. Enăchiță Văcărescu no. 20.
16. Glasnea Isidor, domiciliat în str. Mătăsari no. 14.
17. Dr. Șuster Adolf, medic, născut în Vijnța la 1914, domiciliat în str. Măgurele 170.
18. Av. Herbert Krauthamer, născut la Cernăuți în 1887, domiciliat în str. Av. Zorileanu no. 57.
19. Dr. Kronnenfeld Eduard, născut la 1918 în Cernăuți, funcționar, domiciliat în str. Izvor no. 2.
20. Ing. Osterer Friederich, născut la Stănești 1906, domiciliat în str. Caraiman no. 131.
21. Gustav Segall, născut în Moinești la 1898, funcț., domiciliat în Bd. Lascăr Catargi no. 41.
22. Spaner Herman, născut la Vișnicioară 1912, avocat, domiciliat în str. Carol Knappe no. 58.

Pe cale de investigații nu s-a putut stabili nimic suspicios în contra susnu-miților. De asemenea, la fișele AS din PPC nu sunt cunoscute.

Scopul asociației este promovarea și difuzarea culturii universale în general și a celei române și iudaice în special, precum și strângerea relațiilor prietenești între intelectualii evrei din România.

Membrii ce compun comitetul de inițiativă al asociației sunt cetățeni români, cu bune purtări, nu au activat și nu activează împotriva bunelor moravuri publice și Siguranței Statului, asociația este utilă, iar actul constitutiv și statutele conțin toate

dispozițiile necesare pentru a asigura realizarea scopului propus și buna administrare a fondurilor.

Față de cele de mai sus, binevoiți a cunoaște că avizul nostru este favorabil[1].
Se restituie și anexa corespondenței dvs.

Prefectul Poliției Capitalei
[indescifrabil]

Directorul Poliției de Siguranță
[indescifrabil]

[ANEXĂ]

**Statutul
Cercului intelectualilor evrei din România
(CIER)**

Capitolul I.

Dispoziții generale

Art. 1. Cercul Intelectualilor Evrei din România, constituit prin actul autentificat de către Tribunalul Ilfov, secția Notariat, sub nr. 10.033, va funcționa conform prevederilor prezentului Statut.

Art. 2. Scopul cercului este:

a) Promovarea și difuzarea culturii universale în general și a celei române și iudaice în special.

b) Strângerea relațiilor prietenești între intelectualii evrei din România. Realizarea acestui scop se va face prin:

a) Organizarea de cursuri, conferințe, șezători și seminarii.

b) Editarea de periodice.

c) Promovarea de manifestări culturale, teatrale, de muzică etc.

Se menționează că în mod expres această enumerare nu este limitativă, cercul putând, în cadrul și cu scopul mai sus arătat, realiza orice activitate cu scopul mai sus arătat.

Art. 3. Sediul central al Cercului este în București, str. Olteni 34.

Se vor putea înființa sedii locale și în orașele din provincie.

Capitolul II.

Organe de conducere

Art. 4. Cercul va fi condus de către un comitet de direcție compus din minimum 6 și maximum 30 persoane alese anual de Adunarea Generală.

Comitetul de direcție are cele mai depline puteri de a rezolva toate chestiunile în legătură cu realizarea scopului Cercului, cu excepția acelor care sunt în mod expres rezervate Adunării Generale. Comitetul de direcție fixează anual cotizațiile pe care membrii activi sau sprijinitori trebuie să le plătească.

Art. 5. Comitetul de direcție desemnează dintre membrii săi un președinte, trei vicepreședinți, secretarul general și pe casierul cercului.

Art. 6. Președintele reprezintă Cercul, urmând să semneze toată corespondența. În lipsa lui, unul din cei trei vicepreședinți semnează sau reprezintă Cercul în locul președintelui. Orice corespondență trebuie să poarte și contrasemnătura secretarului general.

Art. 7. Locurile devenite vacante în sânul Comitetului de direcție vor fi completate prin cooptare, dintre membrii Cercului.

Capitolul III.

Adunări generale

Art. 8. Totalitatea membrilor activi, la curent cu plata cotizațiilor, formează Adunarea Generală.

Adunările Generale sunt ordinare și extraordinare. Adunările generale ordinare se țin anual până cel mai târziu 3 luni după încheierea anului social. Adunările generale extraordinare vor putea fi convocate oricând interesele Cercului impun asemenea convocări, iar în mod obligatoriu atunci când arată art. 11 din prezentul Statut. Toți membrii activi au drept de vot egal.

Art. 9. Adunarea generală ordinară e îndreptățită:

- a) Să aleagă anual pe membrii Comitetului de direcție și cenzorii.
- b) Să controleze gestiunea Comitetului de direcție, cât și a cenzorilor, dând descărcare sau stabilind eventuale răspunderi.
- c) Să judece apelurile membrilor excluși de Comitetul de direcție.

Art. 10. Deliberările Adunării Generale ordinare sunt valabile la prima ei convocare numai dacă sunt prezenți sau reprezentați cel puțin jumătate plus unul din numărul total al asociațiilor. La a doua convocare, se va putea delibera oricare ar fi numărul membrilor prezenți sau reprezentați.

Membrii vor putea fi reprezentați numai prin alți membri.

Deciziile vor fi luate cu majoritatea absolută de voturi.

Art. 11. Adunările extraordinare vor delibera și decide în condițiile arătate la art. 9 din Statut, cu excepția acelor care vor avea pe ordinea de zi fie modificarea statutelor, transformarea scopului social, dizolvarea cercului, precum și revocarea în mod individual sau colectiv a membrilor Comitetului de direcție și cenzorilor.

Adunările generale extraordinare convocate în scopul arătat în al. precedent vor delibera valabil numai dacă vor fi prezenți sau reprezentați cel puțin 3/4 din numărul total al membrilor activi, deciziile privitoare la chestiunile acestea trebuind să fie luate cu o majoritate reprezentând cel puțin 2/3 din numărul membrilor prezenți sau reprezentați.

Art. 12. Adunările generale vor fi convocate printr-o inserțiune într-unul din ziarele din Capitală, cu cel puțin trei zile libere înainte de Adunare. Publicația va cuprinde data adunării, locul ei și ordinea de zi.

Capitolul IV

Comisia de cenzori

Art. 13. Cenzorii cercului, în număr de trei, au dreptul să asiste cu vot consultativ la ședințele Comitetului de direcție. Ei vor controla legalitatea actelor Comitetului și scriptelor Asociației.

Capitolul V

Membrii Asociațiunii

Art. 14. Poate deveni membru al Asociației orice persoană majoră fără deosebire de sex, având un titlu academic sau fiind cunoscut ca intelectual. Membrii sunt onorifici sau activi.

Art. 15. Calitatea de membru onorific e acordată numai de Adunarea Generală, dacă persoanele propuse au făcut servicii eminente cercului, ele au drept de vot consultativ atât la ședințele Comitetului de direcție, cât și la Adunările Generale.

Art. 16. Calitatea de membru activ se obține prin decizia Comitetului de direcție, care n-are a motiva respingerea unei cereri. Calitatea aceasta se pierde prin

deces, prin demisie și prin excludere, promulgată de către Comitetul de direcție. Excluderea are loc dacă membrul activ nu-și achită cotizația, dacă activează contra intereselor Cercului sau dacă are o conduită necorespunzătoare demnității intelectualului evreu. Împotriva deciziei de excludere, membrul exclus are drept de apel la Adunarea Generală.

Art. 17. Cercul poate accepta ca sprijinitori orice persoană fizică sau morală prin decizia Comitetului de direcție. Sprijinitorii vor plăti cotizații fixate de către Comitet, având dreptul să ia parte la toate manifestările ei.

Capitolul VI

Venituri, buget, bilanț

Art. 18. Veniturile Cercului sunt compuse din: cotizațiile, donațiile și subvențiile acordate de stat sau particulari.

Art. 19. Un buget întocmit la începutul fiecărui an calendaristic de către Comitetul de direcție va determina prevederile atât la venituri, cât și la cheltuieli.

Capitolul VII

Dispoziții finale

Art. 20. În caz de lichidare, din orice motiv, a Cercului, întregul lui avut va intra în patrimoniul Congresului Mondial Evreiesc, secțiunea din România, care va desemna persoana sau persoanele ce se vor ocupa cu operațiunile de lichidare.

Art. 21. Prezentul Statut se întregește, pentru tot ce nu dispune în mod expres, cu prevederile legii pentru persoanele juridice din 6.II.1924 în modificările ei.

Redactor și martor, pentru identitate
[Urmează semnăturile]

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 36/1945, f.119-121, 130)

[1] *Aviz favorabil este dat și de Direcția Siguranței Statului, Serviciul I, Birou 4, la 7 noiembrie 1947 (Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 77/1947, f.9, iar documentele anexă la f.13-16), cu mențiunea că unii membri din comitetul de conducere „sunt semnalati ca propagandiști comuniști în ilegalitate”.*

NOTĂ

În ziua de 1 iunie a.c., în comuna Serdaru, jud. Covurului, 80 de tineri evrei din organizațiile sioniste „Mischmar”, „Ichud” și „Britmelaha”, originari din orașele Galați, Iași, Brăila, Bacău și București, au inaugurat o fermă model, în suprafață de 22 ha, pe care o lucrează chiar ei.

Conducătorul acestui grup de tineri este Iancu Ebraim, originar din Iași.

Se menționează că membrii acestui grup poartă uniformă în stilul foștilor cercetași și în afară de programul de muncă execută și anumite exerciții cu caracter militar.

La solemnitatea deschiderii campaniei de lucru în această fermă au luat parte:

– Ben Gven, membru marcant în Comitetul central al Organizației „Mischmar” din București.

– Dr. Lak Heinrich din Galați.
– Comercianții Iancu Șmilovici și A. Steinlieb din Galați, care s-au oferit de a sprijini materialicește acțiunea întreprinsă de acești tineri.

Un alt grup de tineri evrei a sosit în comuna Tulucești, același județ, unde de asemenea au organizat o fermă model.

Populația din regiune comentează defavorabil prezența acestor grupuri de tineri evrei la fermele model din localitățile menționate, afirmând că aceștia se pregătesc pentru munca în colhoz.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 69/1947, f.192)

București, 12 iunie 1947

NOTĂ DE ȘEDINȚĂ

Asupra ședinței Comisiunii de Politică Externă din 5 iunie a.c.

Comisiunea este prezidată în lipsa tov. Gh. Gheorghiu-Dej de tov. Chișinevschi. Iau parte la ședință în calitate de membri tov. Emil Bodnăraș și tov. L. Pătrășcanu. Iau parte în calitate de asistenți tov.: Lucian Stupineanu[1] și Sergiu Nicolau[2].

La ordinea de zi figurează pentru a fi puse în dezbatere următoarele probleme:

- I. Problema emigrației evreilor
- II. Problema criminalilor de război aflători în străinătate
- III. Chestiuni în legătură cu plecarea delegației ministeriale în Iugoslavia
- IV. Problema Bisericii ortodoxe
- V. Problema congreselor și conferințelor internaționale
- VI. Problema congreselor socialiste (social-democratice)
- VII. Probleme organizatorice

1. Problema emigrației evreilor

A fost arătată situația actuală a emigrației evreilor înspre Palestina, subliniindu-se:

- a) Lupta forțelor democratice evreiești pentru distrugerea imperialismului în Palestina.
- b) Politică de echivoc a burgheziei evreiești.
- c) Atitudinea imperialismului american.

Problema este de a ști dacă favorizăm sau nu emigrarea evreilor înspre Palestina. În legătură cu această problemă, Comisiunea a hotărât să recomande a se adopta următoarea atitudine:

Principial și formal nu se recomandă și nu se susține curentul de emigrație al evreilor, întrucât regimul democratic din România a asigurat condițiuni normale de conlocuire a popoarelor pe teritoriul român.

În fapt, se recomandă ca emigrația să fie lăsată liberă, dar să fie controlată pentru ca:

- a) Emigrările să nu fie influențate și dirijate de imperialismul american.

b) Caracterul emigrațiunii să nu poată fi speculat împotriva PCR și a guvernului. Pentru aceasta, Comisiunea de Politică Externă recomandă să se ia următoarele măsuri concrete:

a) Să se facă legătura între Ministerul de Interne și Comitetul Democratic Evreiesc pentru controlul caracterului migrațiunii.

b) Comitetul Democratic Evreiesc să verifice elementele care emigrează și să combată cu vigoare panica.

c) PCR să ia atitudine împotriva manifestărilor de migrațiune determinate de panică (exemplu, cazul Pașcani).

[...]*

(Arh.St.București, CC al PCR. Relații Externe, dos. 14/1947, f.7-8)

* Fragmentul lipsă nu are legătură cu tematica volumului.

[1] Lucian Stupineanu (n. 1914), director general al Serviciului Special de Informații (1945-1947), cu gradul de colonel, și pentru scurtă vreme secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri (sfârșitul anului 1946-începutul lui 1947).

[2] Sergiu Nicolau [Serghei Nikonov] (n. 1905), șef al Serviciului Special de Informații din vara lui 1945, va ajunge comandant al Apărării Teritoriului (1953-1954) și șef al Direcției de Informații a Armatei (1954-1960), cu gradul de general locotenent. Soția sa, Nina, a fost secretara lui Gheorghiu-Dej.

123

No. 760/1947, luna VI, ziua 15

Legiunea Jandarmi Putna-Focșani

Biroul Poliției

Către Inspectoratul General al Jandarmeriei Direcțiunea Siguranței și Ordinii Publice

La ordinul d-voastră nr. 33.144/1947, am onoare a raporta următoarele:

1. Informațiunea este exagerată, deoarece populația este destul de pașnică și nici nu a uneltit vreo acțiune contra evreilor, nici nu urmăresc, mai cu seamă așa cum se prevede în notă: „masacrarea tuturor evreilor din regiune”, iar în județ nu este pornit nici un curent antisemit, cu caracter politic.

2. Ceea ce este de remarcat, e că populația evreiască din regiune are o comportare arogantă și de încălcare a populației române, scoțând în relief că sunt o clasă privilegiată în stat și care au avut cel mai mult de suferit, din care cauză populația română e indignată.

3. Populația evreiască în loc să aibă o comportare omenească față de populația satelor, pentru a-și câștiga simpatia, din contra, are o atitudine respingătoare, datorită căreia vinovații tot ei se simt că nu sunt agreeți de populația română.

4. În a doua ordine de idei, populația română e indignată și datorită următoarelor cauze:

– Evreii nu duc nici un fel de lipsă de alimente, având prea încă în plus.

– Ei abordează cel mai mare lux, în desfida celorlalți.

– Spectacolele sunt arhipline numai de ei, pe când populația română n-are ce mânca.

- Nici un copil de evreu nu a fost dat la CARS.
- Speculează sub toate formele populația țărănească. Dețin stocuri importante de cereale, care le speculează la maximum, astfel că de la ei cu bani grei se poate cumpăra orice.
- Ei fac cele mai mari petreceri, de dans, sportive, în stațiuni etc.
- În plus de aceasta, ei se înarmează, în special cei din Adjud, care cumpără pistoale și cartușe pe mălai.

5. În concluzie.

Populația satelor este pașnică și în prezent nu este preocupată de chestiunea antisemită, ea fiind preocupată de grija hranei și muncilor care are de făcut.

Ar fi de dorit ca Asociația Sionistă din România, prin reprezentanții ei legali, să atragă atențiunea populației evreiești, de a avea o comportare mai loială față de populația română.

Comandantul Legiunii Jandarmi Putna
Maior [indescifrabil]

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 69/1947, f.153)

124

Secret

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 411 din 17 iunie 1947

Se constată o vie propagandă printre populația evreiască cu scopul emigrării în Palestina. Din investigațiuni s-a constatat:

- Nu toți evreii au mijloace bănești necesare pentru transport până la destinație, astfel că din acest punct de vedere se întâmpină greutăți, transportul fiind costisitor. Unui individ îi este necesară suma de 70.000.000 lei, pentru hrană și vapor, transportul fiind făcut în mod clandestin.

Scopul plecării:

- În primul rând, populația evreiască vrea cu orice preț să-și întemeieze un stat evreiesc în „Țara făgăduinței”.

- Se tem aici de schimbarea de regim și mai presus de orice de izbucnirea unui nou război, care – după părerea lor – ar fi inevitabil.

- Chiar de nu va fi război, după pacea generală își vor face apariția noi partide naționaliste și evreimea nu va avea decât de suferit.

- Intenția poporului evreiesc este ca în Palestina să întemeieze un stat socialist.

Informațiunea sigură. Colportorii nu se pot identifica, deoarece acest zvon circulă printre evreii care nu se divulgă unii pe alții, orice s-ar întâmpla.

Comandantul Legiunii Jandarmi Roman
Căpitan Hăulică Alexandru

Raportat: Inspectoratului General al Jandarmeriei; Inspectoratului Jandarmi Iași.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 74/1947, f.74)

Jurnal nr. 7503 din 22 crt.[22 iunie 1947]

În sala comunității evreiești din Tecuci a avut loc un festival organizat de organizația „Hašomer Hațair”. Festivalul a fost precedat de o serie de cuvântări în care s-au scos în evidență principiile organizației.

Vorbitorii au mai arătat și marele sprijin ce îl are populația evreiască la ONU din partea d-lui Gromâko, reprezentantul URSS[1].

Au luat parte circa 200 persoane. Festivalul a luat sfârșit în perfectă liniște.

Inspectoratul Galați
915/25.06

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 74/1947, f.13)

[1] Andrei Andreievici Gromâko (1909-1989) era adjunctul ministrului Afacerilor Externe al URSS și reprezentantul acesteia la ONU. Ulterior va fi ambasador la Londra, Washington și Havana, ministru al Afacerilor Externe (1957-1985) și președinte al prezidiului Sovietului Suprem al URSS (1985-1988).

Serviciul II C.I.
30 iunie 1947

REFERAT

Din investigațiunile întreprinse pentru identificarea asociațiunii religioase „Eben Ezer” a Misiunii Norvegiene din București rezultă următoarele:

Asociația religioasă cu numele susmenționat, care este de origine ebraică, este subvenționată din străinătate, se găsește sub protecție britanică și are sediul în București, Str. Col. Orero 22.

Scopul mărturisit al acestei asociații este evanghelizarea evreilor, deoarece sfârșitul fericit al lumii și izbăvirea păcatelor nu poate veni până când toți evreii nu s-au convertit la dreapta credință, adică la creștinismul protestant evanghelist.

Principalul propagandist al asociației este pastorul Kalman Nurbrandt, evreu botezat, domiciliat la susmenționata adresă. Casierul și mănuiitorul fondurilor, care sunt considerabile și venite mai ales din Suedia, Norvegia și Marea Britanie, este evreul convertit Isac Ball de la aceeași adresă. Numărul evreilor convertiți este de circa 800-1000, după indicațiile propagandiștilor mișcării, dar această cifră trebuie privită cu rezervă și diminuată, poate până la 500. Slujbele religioase se țin fie în capela din str. Col. Orero 22, fie la Biserica Luterană din str. Luterană.

Starea de spirit în sânul membrilor asociației și a propagandiștilor este activă și agresivă, uzându-se de o mulțime de reviste, broșuri, și discuțiuni în contradicțoriu cu cercurile evreiești tradiționale, prin care se încearcă a se demonstra că

creștinarea evreilor, conform evangheliei, nu este opusă nici tendințelor sioniste și nici adevăratei tradiții naționale. Discuțiunile în contradictoriu s-au dus și la Ateneul Român și la diverse întruniri sioniste.

Asociația nu se bucură de mari simpatii în rândurile masei evreiești.

Asociația are sedii permanente la Galați, Sibiu și Cluj.

Comisar șef
[indescifrabil]

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 101/1947, f. 41)

127

7 iulie 1947

NOTĂ INFORMATIVĂ

Informez că în ultimul timp din orașul Iași au plecat mai multe familii evreiești care, după unele informații, vor să emigreze spre Palestina, indiferent pe unde vor putea trece și indiferent de riscurile ce vor întâmpina.

În ultimul timp, cercurile evreiești sunt foarte agitate din cauza lipsei de lucru și acest motiv îi face să ia drumul pribegiei, indiferent cât timp va trece de la plecarea lor și până când vor ajunge în Palestina. Însă țelul tuturor este de a ajunge pe orice cale și cu orice risc în Palestina.

Informator V.141

(Arh.St.București, Ministerul de Interne. Diverse, dos. 5/1947, f.194)

128

Inspectoratul Jandarmi Iași
Legiunea Jandarmi Bacău

Secret

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 669 din 8 iulie 1947

Informăm următoarele:

În rândurile populației din mediul rural se constată un curent antisemit și rasial, manifestat de țărani, contra evreilor, învinuindu-i că și acum, ca în toate timpurile, evreii ocupă posturi importante în economia țării.

Astfel, în legătură cu colectarea cerealelor, țărani spun că această lege este în favoarea evreilor speculanți, care se aprovizionează direct de la Federale și Oficii economice, după care cantitățile obținute le speculează pe piață. Această înlesnire în aprovizionarea speculanților o fac evreii ce sunt înscăunați la posturile de conducere ale Cooperativelor și Oficiului Economic județean.

Exemplele sunt date de țărani și discutate în toate ocaziunile, arătând că evreii au în mâna lor: oficiul de colectarea brânzei, colectarea cerealelor, colectarea lemnului și exploatarea pădurilor și în general orice ramură din viața economică.

În această ordine de idei, țăranii vorbesc că mai bine ar lua fiecare din ei măsuri să camufleze cerealele, pentru că astfel vor fi asigurați cu hrana, însă dacă se vor conforma legii, atunci vor ajunge să fie speculați de evrei.

Unele manifestări s-au constatat direct cu ocazia recensământului agricol, când parte din agricultori nu au făcut declarații sincere de însămânțări, făcându-se astfel greutăți organelor însărcinate cu această misiune.

Informațiuni sigure.

– Am luat măsuri de facerea investigațiilor pentru identificarea reacționarilor propagandiști care întrețin o stare de agitație în rândurile cetățenilor.

– Lămurirea populației în legătură cu noile legi economice, care sunt în favoarea lor și să nu mai dea crezare zvonurilor șovine și rasiale.

Comandantul Legiunii Jandarmi Bacău
Căpitan Fășie Nicolae.

Raportat: Inspect. G-ral. al Jand.; Inspect. Jandarmi Iași; Prefecturii Jud. Bacău; Centrului C.M. nr. 5. Bacău.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 74/1947, f.202)

129

Inspectoratul Jandarmi Iași
Legiunea Jandarmi Bacău

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 651 din 12 iulie 1947

Informăm următoarele:

Acțiunea de înarmare a evreilor din orașul Bacău și târgurile Moinești și Tg. Ocna continuă:

– Astfel, în cursul lunii iulie 1947, locuitorul Constantin Munteanu din comuna Lunceni, jud. Bacău, mergând în orașul Bacău după diferite interese personale, a fost întrebat de niște evrei dacă are nevoie de mălai, iar la răspunsul țaranului afirmativ, aceștia i-au oferit mălai în schimb de cartușe, câte un kg. mălai pentru fiecare patru cartușe. Cetățeanul spunându-le că nu are de unde procura cartușe, acești evrei nu i-au mai dat mălai.

– Locuitorul Ioan C. Mașală din comuna Valea Rea, satul Poiana, a fost întrebat de 2 evrei din orașul Moinești dacă nu are armament și munițiuni, căci îi plătesc una sută kg. porumb pentru un pistol și un kg. porumb pentru un cartuș ZB.

Informații sigure și verificate.

Am luat măsuri de continuare a investigațiilor pentru identificarea evreilor ce se ocupă cu procurarea de armament și care sunt motivațiile acestor înarmări clandestine.

Comandantul Legiunii Jandarmi Bacău
Căpitan Fășie Nicolae

Raportat: Inspect. General al Jand.; Inspect. Jand. Iași; Centrul Control Militar nr. 5.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 75/1947, f.40)

130

Serviciul de Siguranță Roman
Nr. 2473-S/15 iulie 1947

Secret

Către Inspectoratul Regional de Siguranță Iași

Avem onoarea a raporta următoarele:

În urma curentului de emigrare clandestină de către o parte a populației evreiești din orașul Roman, organizațiile sioniste din orașul Roman (Organizația Sionistă, Partidul Ichud, Uniunea Sioniștilor Revizionişti, Partidul Mișmar, Partidul Mizrahi și Klal-Sioniști) au dat un comunicat prin care aduc la cunoștință că organizațiile sioniste nu aprobă inițiativele de emigrare ilegală, care sunt dăunătoare membrilor ei, și vor lua măsuri severe împotriva celor care duc în eroare populația evreiască.

Organizațiile sioniste nu admit plecări decât în cadrul aprobărilor oficiale și legale, sfătuind populația să nu se lase speculată de asemenea acțiuni interesate.

Șeful Serviciului de Siguranță
Comisar-șef C. Sărăcuțu

(Arh.St.București, Ministerul de Interne. Diverse, dos. 5/1947, f.280)

131

Secret-Registratura Specială

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 1350 din 15 iulie 1947

Informăm că de câteva zile se observă o mare panică printre populația de la orașe, și în special cea din orașul Iași, datorită zvonurilor lansate de răuvoitori, prin care se arată că URSS intenționează să anexeze Moldova până la Siret, fixând granița pe acel râu.

Graba ce o arată evreii de a lichida afacerile și a pleca din România în alte țări, a cauzat o mare îngrijorare și panică elementului românesc, care a început a-și împacheta lucrurile în vederea unei eventuale evacuări din această regiune.

Inf. sigure.

Propuneri: Pentru liniștirea și calmarea spiritelor populației românești este necesar a se da un comunicat oficial, prin care să se arate cauzele strămutării de domiciliu a populației evreiești.

Inspectorul de Jandarmi Iași
Col. N. Ștefănescu

Raportat: Inspect. G-1 al Jandarmeriei

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 75/1947, f.35)

132

Partidul Comunist Român – Román Kommunista Párt
Comitetul Raional Baia Mare – Nagybánya-Kerületi Vezetősége
Baia Mare, la 2 august 1947

Referat **Dr. Szilágyi Zoltán**

În timpul ocupației horthyste a fost agentul și secretarul comandantului militar cpt. Berentés Vasile, din Fabrica „Phönix”, Baia Mare. În această calitate a persecutat pe toți muncitorii cu atitudine democratică, i-a trimis în companii de muncă și în companii militare de pedeapsă. A fost organizatorul și vice-președintele partidului fascist „Imredist” din Baia Mare.

În urma denunțurilor lui, muncitorul Florian Gavril a fost dat în judecată ca comunist și condamnat la 1 1/2 ani de închisoare la Someșeni. A ținut pretutindeni cuvântări și a agitat contra Armatei Roșii și URSS, îndemnând ca poporul să aibă frică de „pericolul roșu” și să aibă încredere în „noua orânduire socială și în arma secretă a lui Hitler”. A fost membrul serviciului K.H. (contraspionaj).

În anul 1942 a propus și a ajuns prin comandantul militar din Fabrica „Phönix” concedierea, mai târziu trimiterea în lagăr din Ucraina pe toți angajații evrei din fabrică, în număr de 50, din care s-au reîntors numai 3.

În tot timpul activității lui din Baia Mare a făcut agitație șovină contra muncitorilor de naționalitate română.

În anul 1944 a fost comandantul ghetoului bătrânilor și bolnavilor evrei din Baia Mare, unde a avut o purtare neomenească cu internații bolnavi, i-a maltratată neadmițând nici introducerea medicamentelor în ghetou.

Înainte de eliberatoare, în toamna 1944, s-a refugiat pe un loc necunoscut.

În prezent, dr. Szilágyi Zoltán este salariatul CFR-ului din Dej și membru în conducerea Sindicatului CFR Dej.

În aprilie 1947, delegații Sind. CFR Dej au venit la Baia Mare și au cerut un certificat de bună purtare pentru dr. Szilágyi Zoltán. Au afirmat că Szilágyi este „colegul tovului Gheorghiu-Dej și dacă nu primesc un certificat din care să rezulte comportarea democratică a lui Szilágyi, vor sta față în față cu tov. Gheorghiu-Dej și în ei vor lovi și nu în Szilágyi”[1]. Comisia locală a Sindicatelor Unite din Baia

Mare a căzut sub influența provocatoare a delegaților din Dej și a eliberat certificatul (alăturat la acest referat) care se găsește la jud. S[atu] Mare.

Noi am cercetat cazul, am prelucrat cu membrii de partid din comisia locală greșeala lor comisă și am propus următoarele sancțiuni: pentru tovii Weith Anton și Moga Margareta, membrii comisiei locale, care au ajutat la procurarea certificatului, vot de blam, iar pentru tovii Székely Andrei și Kruppa Alexandru, membrii comit. de la fabrica „Phönix” admonestare, fiindcă s-au lăsat influențați.

Din cele de mai sus rezultă că dr. Szilágyi Zoltán, care în trecut a avut o atitudine fascistă, antimuncitorească, șovină, reacționară și antisemită, s-a strecurat în rândurile muncitorilor cinstiți din Dej. Folosește, și în modul cel mai josnic, numele tovilui Gheorghiu-Dej. Astfel, atacă și compromite în fața clasei muncitoare în primul rând prestigiul secretarului general al partidului nostru și provoacă pe întregul partid.

Cu salutări tovărășești

Resp. de cadre Weiss Ernő

[ANEXA 1]

Declarație

Subsemnatul, dr. Kahan Ludovic, dom. în Baia Mare, str. Negru Vodă no. 11, de profesie funcționar particular, prin prezenta declar următoarele:

Cunosc personal pe dr. Szilágyi Zoltán, cu care am fost coleg de birou la Societatea „Phönix”, fabrica de acid sulfuric și produse chimice s.a. din Baia Mare, începând de la anul 1935. Până la data Dictatului din Viena, dr. Szilágyi Zoltán a avut o atitudine omenească. La data respectivă, începând de la ziua Dictatului din Viena, 30 august 1940, s-a schimbat complet, folosind expresii jignitoare și josnice la adresa românilor.

După intrarea armatei maghiare, a fost numit imediat secretarul locotenentului Berentés László, comandantul militar al uzinelor „Phönix”, lucrând la secția militară a acestuia.

În anul 1942 a întocmit o listă despre toți funcționarii evrei ai întreprinderii, precum și despre aceia care au avut ceva relații comerciale cu această întreprindere. Această listă a fost înaintată Cercului Teritorial din Seini, cu cererea ca „cei cuprinși în tablou, fiind elemente dăunătoare economiei naționale, să fie trimiși în detașamente de muncă”. Pe acest tablou am figurat și eu împreună cu colegii mei. În ziua de 17 iunie 1942 am primit ordinul de chemare pentru ziua de 20 iunie.

M-am prezentat cu acest ordin de chemare la secția militară a uzinei, unde dr. Szilágyi mi-a comunicat că: „și tu trebuie să-ți faci datoria față de țară”. M-am prezentat și la locot. Berentés, care a dispus ca să mi se facă forme și în ziua de 20 iunie m-am prezentat la cerc, iar în ziua de 30 iunie 1942 am trecut deja frontiera cu direcția Ucraina.

În ziua de 1 aprilie 1944 am reușit ca să mă reîntorc în țară și să vin la Baia Mare, cu care ocazie m-am întâlnit cu dl. dr. Szilágyi Zoltán. Cu ocazia acestei întâlniri mi-a comunicat următoarele: „Îmi este cu totul inexplicabilă atitudinea jidanilor, care au vândut țara comuniștilor și englezilor”. La aceasta i-am răspuns că eu nu am cunoștință de aceasta, deoarece la data plecării mele în detașament de

muncă în Ucraina a fost guvernul Kállay[2], care nu s-a putut numi un guvern filosemit, iar după el a venit la putere guvernul Stójay[3], care de asemenea a fost un guvern antisemit și care s-a bucurat de încrederea germanilor. Deci nu știu cum ar fi putut evreii vinde țara comuniștilor. La aceasta mi-a spus: „Cum, tu nu știi ce s-a întâmplat în ziua de 19 martie? Am fost ocupați de germani, însă aceasta se datorează numai faptului că jidanii, care nu își intră în piele, au trădat țara comuniștilor și s-a plănuțit ocuparea Ungariei printr-o lovitură de stat de către jidani și comuniști. Îmi este cu totul inexplicabilă această atitudine a jidanilor, mai ales acum, când «hordele comuniste» sunt în Carpați, în poarta țării, și periclitează țara. Vom fi nevoiți a lua măsuri drastice în contra jidanilor, pentru a-i împiedica de a mai putea colabora cu inamicii țării în așa fel ca să le treacă pofta de a mai complota contra acelei țări unde au trăit”.

Am rămas surprins la cele auzite de la el, însă i-am comunicat că nu cred cele auzite, însă nici nu încerc să-l conving despre aceea, că nu este adevărat ceea ce mi-a comunicat, căci după cum văd „ești complet schimbat și ți-ai însușit învățăturile fasciste, deci nu aș putea să te conving”. La aceasta mi-a comunicat că nici nu l-aș putea convinge, căci este deja convins că jidanii au fost aceia care au încercat să organizeze o lovitură de stat, colaborând cu hoardele comuniste.

Mi-a mai declarat că lui îi pare rău de unii jidani, care îi sunt prieteni, însă nu se poate nici o deosebire. Mai târziu jidanii să nu facă reproșuri nimănui pentru cele ce vor urma, ca o urmare naturală pentru faptele lor.

Știu că a fost unul care a organizat partidul „Imrédy” în orașul Baia Mare, devenind mai târziu – în urma meritelor sale – subpreședintele acestui partid.

Aceasta îmi este declarația pe care o semnez cu mâna proprie și o susțin în întregime.

Dat în Baia Mare, la 23 aprilie 1947.

[ANEXA 2]

Declarație

Subsemnatul dr. Roth Coloman, medic, domiciliat în Baia Mare, str. 17 Octombrie nr. 4, declar următoarele:

La data de 5 mai 1944, din ghetoul orașului Baia Mare, situat în capătul orașului, au fost strânși toți bătrânii și neputincioșii, și bolnavii, care au fost transportați în curtea bisericii evreiești din str. Sâmbetei nr. 3. În acest ghetou, subsemnatul am funcționat ca medic și în această calitate declar că ca comandant al acestui ghetou a fost numit de către autoritățile fasciste dr. Szilágyi Zoltán, care s-a făcut renumit în sânul fasciștilor cu atitudinea sa antidemocratică.

Dr. Szilágyi Zoltán, în calitatea sa de comandant al ghetoului, a vizitat zilnic ghetoul, manifestând o comportare neomenească față de evreii adunați acolo. A luat niște măsuri extrem de severe față de bătrânii și bolnavii internați, a interzis introducerea alimentelor din oraș, a bătut personal acele persoane care au încercat să vorbească cu creștinii din afară, nu a dat voie ca copiii să poată primi lapte de la cunoscuții din oraș, de multe ori a vărsat afară acele cantități de lapte pe care le-a descoperit că au fost aduse din oraș. A confiscat medicamentele necesare bol-

navilor de la medici, declarând în public că „nu mai aveți nevoie de mâncare și medicamente, căci nu vă veți întoarce”.

În urma acestei comportări, persoanele adunate în acest ghetou au slăbit în așa măsură că, transportați la Auschwitz, o parte au murit pe drum, iar 90% din cealaltă parte au fost trimiși imediat în crematorii.

Aceasta îmi este declarația pe care o susțin și semnez propriu.

În fața noastră
Dr. Roth Coloman

Baia Mare, la 28 aprilie 1947

P.S. Mai declar că dr. Szilágyi, vizitând o dată ghetoul, a intrat în biserică, a spart cu mâna proprie caseta cu bani de pe perete, golind-o și băgând banii în buzunar.

Dr. Roth Coloman

Baia Mare, la 28 aprilie 1947

[ANEXA 3]

Declarație

Subsemnatul Markovits Samuil, de profesie croitor, dom. în Baia Mare, Piața Libertății nr. 16, prin prezenta declar următoarele:

Cunosc personal pe dr. Szilágyi Zoltán, încă înainte de 1940. În timpul regimului maghiar – în anul 1940 –, numitul a intrat în partidul de dreapta fascistă „Imrédy”. După activitățile sale în acest partid, deja în anul 1941 a ocupat postul de subpreședinte al partidului. Cunoscut este faptul că acest partid a luptat cu convingere în contra democrației. Szilágyi Zoltán s-a relevat în acest partid cu activitatea remarcabilă în cadrul Fabricii „Phönix”, unde a funcționat ca secretarul comandamentului militar, presionând muncitorii de a intra în acest partid.

Sediul partidului și locuința mea (din adresa de mai sus) erau despărțite numai de o ușă de scânduri, având astfel prilejul de a asculta toate discursurile și discuțiile ținute de către dr. Szilágyi membrilor acestui partid, dintre care relev următoarele:

În anul 1942 a declarat: „Am făcut intervenții necesare pe lângă comandamentul militar al fabricii «Phönix», locotenentului Berentés, ca toți angajații evrei – începând de la muncitori până la directori – să fie deportați cu detașamente de lucru în Ucraina”. Evreii trebuie scoși din toate posturile. Această intervenție a lui Szilágyi a și fost executată, căci la data de 20 iunie 1942, toți angajații evrei ai fabricii „Phönix” au fost trimiși în Ucraina, dintre care numai 3 s-au reîntors, iar restul, cca. 20 de persoane, au murit în lagăre.

În cadrul discuțiilor sale, în nenumărate rânduri a uneltit în contra aliaților, mai ales în contra URSS și în contra Armatei Roșii, numind această armată: niște derbedei comuniști. În toate discursurile sale a îndemnat membrii partidului pentru lupta comună și victoria finală, spunând să aibă speranță în armata germană și în arma secretă a lui Hitler.

Am cunoștință că dr. Szilágyi a persecutat elementele democratice din acest oraș cu ajutorul locotenentului Berentés, bătând, închizând, internând și la urmă deportând pe acești oameni nevinovați. Cu ocazia înființării ghetoului în Baia Mare a luat parte activă, fiind comandantul ghetoului bolnavilor. În această calitate, a

demoralizat și a maltratată pe evrei, neadmițând introducerea pe seama bolnavilor nici medicamente, nici alimente.

Pe mine personal m-a amenințat de mai multe ori că în cazul dacă nu voi preda locuința mea pentru partidul lui, mă va interna, pentru faptul că trei cumnați ai mei au fost internați ca comuniști și că nici eu nu pot fi decât comunist.

Aceasta îmi este declarația, pe care o semnez cu mâna mea proprie și sunt dispus a susține în fața oricărei autorități sau judecătore.

În fața noastră
Markovits Samuil

Baia Mare, la 7 aprilie 1947

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Someș-Dej, fond 4, dos. 35/1947, f.10, 52-53, 55)

[1] Se invocă aici perioada când Gh. Gheorghiu-Dej a lucrat la Atelierele CFR din localitate (din 15 august 1931, mutat disciplinar de la Galați datorită propagandei comuniste făcute de el acolo), continuând activitatea de agitator comunist și înființând o secție clandestină a Ajutorului Roșu. Prezenței lui aici se datorează atașarea la mult prea comunul nume Gh. Gheorghiu și a denumirii localității, Dej.

[2] Guvernul prezidat de Miklós Kállay, instaurat în Ungaria la 9 martie 1942.

[3] Demeter Stójay succede guvernului Kállay, hotărând lichidarea evreilor la 29 martie 1944. La rândul său va fi înlocuit la 30 august 1944 de un cabinet condus de Géza Lakatos.

133

Serviciul de Siguranță Roman
Nr. 3105-S/3 august 1947

Secret

Către Inspectoratul Regional de Siguranță Iași

Avem onoarea a raporta următoarele:

Suntem informați că mulți evrei din localitate plecați la Careii Mari, cu scopul de a emigra în Palestina, se află încă acolo, neputând trece granița pentru motivul că schimbându-se comandantul gărzii de la acea frontieră, noul comandant al aceluia punct de trecere, un căpitan de grăniceri, pretinde de la fiecare evreu ce vrea să treacă granița suma de lei 100.000.000, dar dat fiind faptul că majoritatea evreilor ce vor să emigreze în Palestina sunt săraci sau fac parte din pătura mijlocie, sunt puși în imposibilitatea materială de a-i da suma de mai sus.

Șeful Serviciului de Siguranță
Comisar șef C. Sărăcuțu

(Arh.St.București, Ministerul de Interne. Diverse, dos.4/1947, f.73)

Problemă de Siguranță de Stat
Starea de spirit a populației

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 7582 din 1947 luna august ziua 6

O mare parte dintre evreii tineri din orașul Galați au început să plece peste graniță, aflund către zonele ocupate de anglo-americieni.

Majoritatea lor pleacă peste graniță, trecând frontiera prin partea de vest a României, mergând deocamdată către regiunile din zona anglo-americană.

Din cele spuse de cei care tatonează trecerile frauduloase la graniță, acestea se înlesnesc în schimbul unor sume de bani în jurul a 25.000.000 lei de fiecare individ trecut. Îndemnul de a pleca cât mai mulți tineri evrei se face în rândurile lor în urma știrilor căpătate de la cei plecați, care ilustrează o viață bună și frumoasă în acele regiuni și că este rostul de câștiguri mari.

Pe această temă, în Galați se văd vânzând din partea evreilor obiectele casnice zilnic și după ce sunt inițiați asupra felului cum vor trece, pleacă cu tot cu familia.

Este necesar, pentru a curma acest exod, să se ia măsuri de întărirea pazei frontierei din vest a țării.

Informație sigură.

Comandantul Legiunii Jand. Covurlui
Caporal Bălan Paraschiv

Raportat: Inspectoratul General al Jandarmeriei; Inspectoratul Jand. Galați.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 70/1947, f.100)

Starea de Spirit a Populației

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 781 din 21 august 1947

Din informațiunile pe care le deținem, se constată că populația evreiască tinde spre emigrare în Palestina, în care scop vând lucrurile pe care le posedă, pentru a-și procura bani și valori, în special aur și argint, cu care trec prin Ungaria în Austria, unde urmează a-și perfectă formele de emigrare. Această tendință se constată în ultima vreme că s-a accentuat și în rândurile ostașilor, chiar din arma jandarmeriei.

Caz concret: jandarmul soldat Kádár Herman, dentist de profesiune, dispărut în străinătate cu intenția de emigrare în America.

Măsuri luate: S-au luat măsuri de facerea investigațiunilor necesare pentru identificarea planurilor ce se proiectează.

– Mai suntem informați că în orașul Adjud, județul Putna, intenționează a emigra un număr de 5 familii, dintre care familia Mortiz, Moscu, Grimberg și Solomon Grimberg.

Comandamentul Leg. Jand. Tecuci
Căpitan N. Zmeu

Raportat: Inspectoratul General al Jandarmeriei.
Comunicat: Legiunea Jandarmi Putna.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 70/1947, f.121)

136

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 7246 din 22 august 1947

1. Suntem informați că unii proprietari de vii pe care stabilizarea monetară[1] i-a prins cu sume mari de bani vechi, pe care nu le pot schimba, caută să plaseze aceste sume la ofițerii și ostașii sovietici care au posibilitatea de a le schimba prin lichidarea soldurilor de casă a unității respective și prin acordarea unui plafon mai ridicat de schimb monetar.

Astfel: în comuna Tâmboești s-a prezentat în seara zilei de 19 august crt. la domiciliul proprietarului Titus Zaharia, căpitan în rezervă, pe care stabilizarea l-a prins cu suma de 2 miliarde lei, un ofițer superior sovietic și 2 ofițeri inferiori, care au rămas la numitul până la orele 2 noaptea. Din cele discutate de proprietar cu numiții ofițeri în mod discret, s-a putut desprinde intențiunea de a plasa prin ofițerii sovietici o sumă importantă de bani, acordându-le un beneficiu material. Faptul că a doua zi de dimineață numitul proprietar s-a deplasat la Râmnicu Sărat cu șareta, întemeiază bănuiala că a ajuns la o înțelegere cu ofițerii sovietici în sensul arătat mai sus.

2. De asemenea, suntem informați că prin intermediul unor evrei ce se ocupă cu bursa neagră, se cumpără și se plasează diferite sume de lei vechi. Astfel, unii afaceriști evrei din Focșani caută să acumuleze sume importante de bani vechi, plătind milionul cu 25-30 lei stabilizați, iar sumele strânse le schimbă în București.

În ziua de 16 august a.c., au venit din București în orașul Râmnicu Sărat un număr de 4 evrei care aveau asupra lor câte o servietă de bani noi, pe care i-au dat evreilor din R. Sărat, socotit la 20 lei bani noi pentru 1.000.000 lei vechi. Nu s-a putut identifica acești evrei, însă suntem informați că lucrează direct cu Societatea Joint-Americana.

3. S-a mai constatat că unii locuitori care aveau sume mai mari de bani vechi, au căutat să-i plaseze la alți locuitori pentru a-i preschimba în bani stabiliți. Astfel, locuitorul Nae Voiculeț din Dragosloveni, Dinel Crăciun din Gugești, Ciorata Gheorghe din Cotești, Mihalache Gheorghe, notarul comunei Boldu, Vasile Drăghici, casierul comunei Boldu, Vasile Holban din Vâlcele și Dobrița Damache din Râmnicu Sărat au fost prinși asupra faptului și cu actele dresate au fost înaintați Serviciului de Control Economic al județului Râmnicu Sărat.

Populația nevoiașă comentează cele semnalate la punctul 1 și 2 și solicită măsuri energice pentru paralizarea bursei negre care încă nu a încetat cu vechiul ei sistem de lucru.

Comandantul Legiunii Jand. Rm. Sărat
Maior Hamel Tr. Ioan

Raportat: Insp. G-1 al Jand.; Ins. Jand. Galați.
Comunicat: Subcentrul Control Militar nr. 13.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 70/1947, f.128)

[1] Este vorba de Legea nr. 287 pentru reforma monetară („Monitorul Oficial”, nr. 187 din 16 august 1947). Potrivit acesteia, raportul de preschimbare a leilor vechi în lei stabilizați s-a făcut pe baza unor norme fixate astfel: familiile de agricultori puteau schimba 5 milioane lei; salariații și pensionarii publici și particulari, invalizii, văduvele și orfanii de război – 3 milioane lei; persoanele fără profesie, militarii în termen – 1,5 milioane lei; instituțiile publice aveau dreptul să schimbe întreaga sumă deținută.

137

Inspectoratul Jandarmi Galați

Secret

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 5830 din 25 august 1947

Informăm următoarele:

În urma comunicatului dat de Comisiunea Interministerială care a desăvârșit reforma monetară, referitor la predarea de către deținători a monedelor, aur, medalii, cucoșei etc, către stat, în schimbul leilor stabilizați și la valoarea fixată de această Comisiune[1], s-au constatat următoarele:

– Capitaliștii deținători de monede aur, și în special evreii posesori de cucoșei, n-au predat toate monedele ce au, ci au schimbat numai un număr restrâns, calculând cât le-ar fi necesar pentru asigurarea existenței și eventual pentru a putea continua comerțul sau profesia respectivă, restul păstrându-l mai departe.

– Evreii din orașul Galați, deținători de cucoșei, au lansat zvonul și chiar fac propagandă în rândurile funcționarilor și a militarilor români, făcând afirmațiuni că valuta forte va fi valabilă și va avea putere circulatorie oricând și, în consecință, orice funcționar, salariat sau militar este bine să-și procure cucoșei prin acești evrei, ei fiind dispuși să le pună la dispoziție aceste monede, bineînțeles la suma de lei 1250-1500 bucata.

Se desprinde de aci că evreii intenționează să continue sistemul negocierii cucoșeilor, căutând câmp de activitate numai în rândurile salariaților, care în urma reformei monetare sunt singurii deținători de lei stabilizați suficienți pentru a-și procura cucoșei, crezând că vor specula naivitatea unora, ignorând legile create pentru redresarea economică și stabilizarea monetară.

Informație sigură.

Măsuri: Am luat măsuri pentru identificarea evreilor sau a celor care caută să plaseze cucoșei în rândurile funcționarilor și militarilor, dând instrucțiuni agenților informatori, precum și ordinul de informațiuni nr. 75 din 25 august 1947, tuturor formațiunilor de jandarmi.

Inspector Jandarmi Galați
Colonel Gh. Craioveanu

Comunicat: Insp. Gl. al Jand.; Insp. Pol. de Sig. G-ți.

(Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 70/1947, f.123)

[1] Odată cu legea reformei monetare a mai fost adoptată o lege specială, nr. 284, ce prevedea cedarea către Banca Națională a României a aurului, devizelor și altor mijloace de plată străine („Monitorul Oficial”, nr. 186 din 15 august 1947).

138

NOTĂ INFORMATIVĂ

Nr. 154 din 5 septembrie 1947

Precipitarea evenimentelor politice pe plan internațional a fost un izvor de variate comentarii în rândurile evreilor din orașul Buzău, mulți manifestându-și dorința de a emigra în Palestina sau America.

Din rândurile acestora s-a mai înregistrat informația că ar fi plecat cu destinația Palestina 3 familii băștinașe de evrei și două familii de repatriați din Transnistria, care, trecând prin Ungaria, au fost întoarse din drum și îndrumate la Viena, unde prin organizația „Joint” li s-ar fi dat cuvenitele ajutoare.

O bună parte din evrei caută să-și vândă averile și lucrurile, scontând în ajutorul URSS, care are interesul – spun ei – să le ușureze emigrarea în Palestina în scopul de a crea dificultăți politice anglo-americanilor.

Tot în legătură cu această chestiune s-a mai înregistrat zvonul că trecerea din Ungaria înspre Italia s-ar face cu mai multă ușurință, acum după plecarea lui Ferenc Nagy, fostul premier al Ungariei[1], aceasta datorită faptului că punctul de vedere sovietic s-ar fi impus și Ungariei.

Informație în curs de verificare.

Comandantul Legiunii Jandarmi Buzău
Căpitan N. Constantinescu

Raportat: Inspect. Gl. al Jandarmeriei[2]; Inspect. Jand. București
Comunicat: Inspect. Reg. de Sig. Ploiești; Chesturii Buzău

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 65/1947, f.106)

[1] Ferenc Nagy (1903-1979), prim-ministru al Ungariei între 4 februarie 1946-31 mai 1947.

[2] Vezi același document în *Arh.St.București, Inspectoratul General al Jandarmeriei, dos. 65/1947, f.1573.*

Inspectoratul de Siguranță al Capitalei
Secția I-a. Brigada a II-a
Nr. 12.420/330/27 septembrie 1947

Referat

Ministerul Afacerilor Interne, Direcția C-ală a Ad-ției, Direcția Administrației de stat, cu ord. nr. 23.055-A, din 11.VIII.1947, cere relații complete în vederea avizului ce este solicitat de către asociația „Organizația Rabinilor și a Sprijinitorilor Thorei” din București, str. Mina nr. 6.

Asociația „Organizația Rabinilor și Sprijinitorilor Thorei” (în limba ebraică: Istradut Harabanim U Manzikei Athora) a luat ființă la 29 aprilie 1947. Sediul Asociației este arătat în București, str. Mina nr. 6.

Scopul asociației este luminarea poporului, în spiritul tradiției și al culturii iudaice, propagarea ideilor și învățăturilor religiei mozaice în masele largi evreiești și întreținerea prin predici și predicățiuni a unui sentiment religios moral.

Comitetul de inițiativă se compune din următoarele persoane: rabin dr. H. Alperin, domiciliat în str. Vișinilor nr. 2 bis; rabin dr. A.M. Beck, domiciliat în str. Alexandru Moruzi Voievod nr. 11; rabin dr. M.A. Halevy, domiciliat în București, str. Remus nr. 6; rabin B. Glancz, domiciliat în str. Al. Vlahuță 23; rabin H. Guttmann, domiciliat în str. Adamache 9; rabin H. Rabinovici, domiciliat în str. Mircea Vodă 67; rabin H. Șafran, domiciliat în str. Mămulari nr. 6; rabin Z. Landmann, domiciliat în str. Bradului 3; rabin dr. D. Șafran, domiciliat în str. Negru Vodă 32; rabin I. Ginsberg, domiciliat în Calea Dudești 15; rabin M. Guttmann, domiciliat în Calea Dudești 11; rabin N. Ștrulovici, domiciliat în Piața Regina Maria nr. 1; rabin Z. Șafran, domiciliat în str. Parfumului 39; rabin S. Mihalovici, domiciliat în Calea Văcărești nr. 198; rabin I. Heller, domiciliat în str. Anastasie Panu 11; rabin M. Schechter, domiciliat în str. Sticlari 13; rabin S. Landmann, domiciliat în str. Tăierii 15; rabin E. Landau, domiciliat în str. Olteni 40; Eugen Meissner, delegat al Soc. Naționale de Cruce Roșie a României pentru emigrările în Palestina, domiciliază în str. N. Bălcescu nr. 37; M. Zeltzer-Sărățeanu, ziarist, membru în Comitetul Democratic Evreiesc și membru în comitetul de ajutorare al Joint-ului, domiciliat în Calea Rahovei 11.

Investigațiile făcute nu au putut stabili despre susnumiții că ar avea o activitate politică, în afară de M. Zeltzer-Sărățeanu, care este membru al Comitetului Democratic Evreiesc. Investigații – în același sens – au fost făcute și de brigada VII Naționalități, din Inspectoratul de Siguranță a Capitalei, care ne comunică că nu a putut stabili nimic suspicios asupra susnumiților. La fișele AS din ISC nu sunt cunoscuți.

Membrii asociației sunt cetățeni români, cu bune purtări. Nu activează împotriva bunelor moravuri publice și Siguranței Statului. Asociația este utilă, iar actul constitutiv și statutele conțin toate dispozițiile necesare pentru a asigura realizarea scopului și buna administrare a fondurilor.

Pe cale de investigații, s-a mai putut stabili că asociația, pe lângă scopul mărturisit în statute, mai urmărește strângerea unui fond de ajutorare a membrilor săi – rabini – care sunt săraci și fără venituri fixe.

Concluzii: Din cele mai sus expuse rezultă că asociația are un scop religios – moral – și un altul de ajutorare a rabinilor lipsiți de venituri fixe sau averi. Neexistând motive de suspiciune, în contra persoanelor care compun comitetul de inițiativă sau împotriva scopului urmărit, avizul nostru este favorabil.

Propuneri: Urmează ca rezultatul să fie raportat la MAI, restituindu-se totodată anexa corespondenței.

Șeful Brigăzii de Siguranță
[indescifrabil]

[ANEXA 1]

Statut

Art. 1. Organizația Rabinilor și a Sprijinitorilor Thorei (în limba ebraică: Istradut Harabanim U Manzikei Athora) este o asociație formată din clerici și laici, având ca scop luminarea poporului în spiritul tradiției și al culturii iudaice, propagarea ideilor și învățăturilor religioase mozaice în masele largi evreiești, întreținerea – prin predici și predicățiuni – a unui sentiment religios și moral. De asemenea, scopul asociației este acela de a cimentă legăturile dintre elementele clericale și laice ale populației evreiești și a ajuta moralmente și materialicește promovarea lor.

Art. 2. Sediul asociației este în București str. Stelea nr. 6.

Art. 3. Patrimoniul inițial al asociației este de lei 2.000.000 (două milioane), deplin vărsat la casa asociației și format din cotizațiile benevole ale membrilor fondatori.

Art. 4. Cotizațiile lunare vor fi fixate de către comitetul de direcție, ele neputând fi mai mici decât lei 2000 lunar.

Art. 5. Asociația este condusă de către un comitet ales de către adunarea generală, pe termen de 3 ani. Comitetul poate delega – pentru conducerea efectivă a asociației – un comitet de direcție compus din 3 membri, având plenitudinea drepturilor de reprezentare și angajare a asociației.

Art. 6. Adunarea generală ordinară se întrunește în fiecare an, la 15 aprilie, fiind convocată prin publicații, făcute în „Monitorul Oficial” și 2 ziare mai răspândite, înainte cu 10 zile de ținerea adunării. Dacă la primul termen nu vor fi prezenți toți membrii, ea se va ține peste 7 zile, cu orice număr de membri. Votul va fi acela al majorității absolute.

Art. 7. Organele de control vor fi alcătuite dintr-un comitet de 3 cenzori, ales pe un termen de 3 ani.

Art. 8. Membrii sunt de 2 categorii: clerici și laici. Pentru a putea fi membru cleric, solicitantul va trebui să facă dovada acestei calități, cu titlurile respective ce vor fi supuse unei comisii speciale, desemnată de către comitet. În baza referatului aprobativ al acestei comisii, candidatul va fi primit ca membru al asociației, cu toate drepturile și îndatoririle statutare.

Cu titlu enunciativ, vor putea fi membri clerici: membrii sfatului rabinic al comunității evreiești din Buc., conducătorii spirituali ai celorlalte comunități din Capitală, rabinii templelor, sinagogilor sau ai lăcașurilor personale de rugăciuni, rabinii hasidici (REBES)[1], rabinii care au funcționat în provincie, în vreuna din calitățile mai sus enumerate, aflători în București.

Membrii laici vor fi primiți în baza recomandărilor comitetului de direcție, dintre persoanele a căror reputație morală este dintre cele mai nepătate.

Art. 9. Bilanțul și raportul de activitate al comitetului va fi verificat de către cenzori, după care va fi supus votului adunării generale, al cărei comitet va fi ales de către ea însăși, în ziua adunării.

Art. 10. Asociația este reprezentată valabil prin semnătura președintelui, a vicepreședintelui sau a oricărui membru din comitetul de direcție, care va primi mandat special din partea acestui comitet.

Art. 11. Asociația va edita o revistă de specialitate, pentru strângerea rapoarturilor dintre organizație și public, precum și pentru formarea legăturilor cu masele evreiești, din toate straturile sociale.

Art. 12. Lichidarea asociației, și orice împrejurări neprevăzute în prezentul statut, se va face potrivit legii persoanelor juridice.

Făcut în București, în 5 exemplare, azi, 29.IV.1947.

[ANEXA 2]

Act constitutiv

Subsemnații: rabin dr. H. Alperin, domiciliat în București str. Vișinilor nr. 2 bis; rabin dr. A.M. Beck, domiciliat în str. Alexandru Moruzi Voievod nr. 11; rabin dr. M.A. Halevy, domiciliat în București, str. Remus nr. 6; rabin B. Glancz, domiciliat în str. Al. Vlahuță 23; rabin H. Guttmann, domiciliat în str. Adamache 9; rabin H. Rabinovici, domiciliat în str. Mircea Vodă 67; rabin H. Șafran, domiciliat în str. Mămulari nr. 6; rabin Z. Landmann, domiciliat în str. Bradului 3; rabin dr. D. Șafran, domiciliat în str. Negru Vodă 32; rabin I. Ginsberg, domiciliat în Calea Dudești 15; rabin M. Guttmann, domiciliat în Calea Dudești 11; rabin N. Ștrulovici, domiciliat în Piața Regina Maria nr. 1; rabin Z. Șafran, domiciliat în str. Parfumului 39; rabin S. Mihalovici, domiciliat în Calea Văcărești nr. 198; rabin I. Heller, domiciliat în str. Anastasie Panu 11; rabin M. Schechter, domiciliat în str. Sticlari 13; rabin S. Landmann, domiciliat în str. Tăcrii 15; rabin E. Landau, domiciliat în str. Olteni 40; Eugen Meissner, domiciliat în București str. N. Bălcescu 37, delegat pentru emigrare la Crucea Roșie; M. Zeltzer-Sărățeanu, ziarist, domiciliat în București, Calea Rahovei 11; D. Schapira, comerciant, domiciliat în București str. Maria Rosetti 15; A. Blum, avocat, București str. Mântuleasa 22.

Constituiți în adunarea generală, hotărâm înființarea unei asociații intitulată „Organizația Rabinilor și a Sprijinitorilor Thorei” (Istradut Harabanim U Manzikei Athora) al cărei scop și obiect este arătat în statutul alăturat, care face parte integrantă din prezentul act constitutiv.

Subscrișii membri fondatori, constituiți în adunarea generală, alegem următorul comitet de conducere: președinte – dl. S. Meissner; vicepreședinte – dr. H. Alperin; casier – dr. D. Schapira; secretar – dr. D. Șafran și avocat A. Blum. Cenzori E. Landau, H. Rabinovici și H. Guttmann, rabin.

Patrimoniul asociației este de lei 2 milioane, deplin vărsat la casa asociației. Sediul asociației este în str. Stelea nr. 6.

Subscrișii fondatori dăm mandat domnului avocat A. Blum pentru îndeplinirea tuturor formalităților legale pentru obținerea personalității juridice a asociației.

Făcut în București, în 5 exemplare, azi, 29. IV. 1947.

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 143/1947, f.1, 3, 7)

[1] *Hasidul*, răspândit în răsăritul Europei, este apreciat ca un individ ce a atins un grad superior de evlavie, fiind un model spiritual pentru discipolii săi, pentru care se roagă, diferit de *ṭadikul*, considerat doar un om bun și drept. În cadrul acestei mișcări, funcția de *rebe* este ereditară, aparținătorii acestui curent fiind considerați niște elite, cu o viață distinctă de restul comunității. În secolul al XIX-lea, hasidimii erau considerați ca fiind obscuranțiști, apreciere izvorâtă și din literatura acestora, ce cultiva legende despre faptele miraculoase săvârșite de anumiți *rebe*, ori le apreciau anumite discursuri ca fiind de inspirație divină.

NOTĂ DE SERVICIU

Domnul Andrei Balázs și alții, în numele unui grup de cetățeni români evrei din Transilvania de Nord, deportați de către statul maghiar în anul 1944 și salvați de Crucea Roșie, în Elveția, prin petiția adresată domnului ministru al României din Elveția, cer ca guvernul român să intervină pe lângă guvernul maghiar pentru ca acesta să-și îndeplinească obligațiunile ce i-au fost impuse prin art. 27 al. 1, al Tratatului de Pace încheiat de către Puterile Aliate cu Ungaria.

În petiție se face sugestia ca domnul dr. Teodor Fischer[1], fost membru al Parlamentului român, care de asemenea se află în Elveția, să fie însărcinat mandatar oficial care să trateze cu guvernul maghiar această chestiune, atașându-l pentru îndeplinirea acestei misiuni reprezentanței oficiale a statului român.

Art. 27 din Tratatul de pace încheiat de Puterile Aliate cu Ungaria arată: „Ungaria se obligă ca în toate cazurile în care cu începere de la 1 septembrie 1939, bunurile, drepturile sau interesele unor persoane de sub jurisdicție ungară au făcut obiectul unor măsuri de sechestru, de confiscare sau de control pe temeiul originii rasiale sau al religiei unor asemenea persoane, bunurile, drepturile sau interesele legale menționate să fie restituite împreună cu accesoriile lor, sau dacă restituirea este imposibilă, o despăgubire echitabilă să fie acordată”.

Evreii din Transilvania de Nord au, față de statul ungar, următoarele pretențiuni de despăgubire:

A) Despăgubiri pentru măsurile luate de către guvernul maghiar prin legile aduse contra evreilor, și anume: 1938-XV, 1939-IV, precum și prin alte circa 28 de Ordonanțe speciale date de Președinția Consiliului de Miniștri ungar cu putere de lege, începând din luna martie 1944, până la prăbușirea regimului Szálasi[2]. Prin aceste măsuri, evreimea din Transilvania de Nord a fost completamente deposedată de toată averea mobilă și imobilă.

Despăgubiri pentru actele de violență exercitate contra lor, precum și pentru deportarea lor unde – precum este știut – cea mai mare parte a lor au pierit.

B) Evreii din Transilvania de Nord au și pretențiuni de restituire pentru aurul, bijuteriile, valutele care le-au fost confiscate de guvernul ungar de atunci. O parte din aceste valori au fost duse la Budapesta, cea mai mare parte a fost dusă în Germania, unde se fac cercetări pentru identificarea și aducerea în Ungaria a acestor obiecte care reprezintă o valoare considerabilă.

Chestiunea despăgubirilor menționate în această notă de serviciu nu se va putea formula și astfel nu se va putea face vreo intervenție pe lângă guvernul

maghiar până ce acest departament nu va fi pus în situația să cunoască cuantumul acestor daune. Este nevoie deci, în prealabil, să se facă o inventariere a daunelor mai sus menționate de către organele administrative, de acord cu conducerea organizațiilor evreiești din țară. Această chestiune de altfel este strâns legată de ansamblul chestiunii de despăgubiri pe care România o are față de Ungaria pentru ocupațiunea de 4 ani a Transilvaniei de Nord.

Chestiunea restituțiilor menționate sub punctul B din această notă de serviciu este însă actuală și urgentă. În adevăr, se pare că aurul, bijuteriile și celelalte lucruri de valoare confiscate de la evreii din Ungaria în timpul regimului Sztóyai-Szálasi vor fi în scurt timp restituite Ungariei. Ungaria va primi cu această ocazie și valorile care aparțin evreilor din Transilvania de Nord.

Organizația evreilor democrați din Cluj s-a interesat de această chestiune și a trimis doi delegați, pe d-l dr. Benedek Paul și d-l dr. Kohn Hillel, care au fost în cursul lunii februarie din acest an la Budapesta, de unde s-au întors după ce au luat informațiuni.

Dl. consul general Tite, șeful misiunii noastre din Budapesta, în raportul nr. 1718 din 25 august a.c., ne informează că în prezent s-a constituit la Budapesta o comisiune compusă din fruntașii evrei din Ungaria (sioniști și cele două comunități: ortodoxă și neologă) în vederea primirii, inventarierii și distribuirii valorilor ce urmează să sosească din Germania. Dl. Tite sugerează și ideea ca în această comisiune să fie numit și un reprezentant al intereselor evreilor din România.

În ce privește persoana care ar urma să fie delegată, îmi permit a arăta că în chestiunea evreilor din Transilvania de Nord au intervenit la ministerul nostru reprezentanții Congresului Mondial Evreiesc (A.L. Zissu) și dl. dr. Marton de la Cluj. La Paris interesele organizației evreiești din România au fost reprezentate de dl. Filderman, d-nii Benvenisti și Schwefelberg[3], iar dl. Tite mă informează că domnii Hillel și Benedek susțin că dâșii au dreptul numai să reprezinte aceste interese.

A. Neguș
Prim-consilier de Legațiune

București, 10 octombrie 1947

(Arhiva Ministerului de Externe București, Problema 71. Ungaria, 1944-1948, nepaginat)

[1] Teodor Fischer (n. 1881, la München), absolvent al facultății de drept din Budapesta, lider al evreilor din Transilvania, deputat între 1928-1931 și președinte al Partidului Național Evreiesc (din 1931).

[2] Ferenc Szálasi (1897-1946) a înlocuit la 15 octombrie 1944 pe Horthy, trecând cu totul de partea germanilor și ducând o politică brutală, îndeosebi în ceea ce privește populația evreiască. Capturat de americani la finele războiului, a fost judecat în Ungaria și condamnat la moarte, fiind executat la 12 martie 1946.

[3] La inițiativa Congresului Mondial Evreiesc, la Paris au fost prezenți și reprezentanții a nouă secții mai importante ale ei. Din partea română au participat Al. Șafran, Leopold Filderman, M.H. Maxy, Mișu Benvenisti și Arnold Schwefelberg, care au lucrat în cadrul Comisiei de experți a Conferinței organizațiilor evreiești și au reușit – printre altele – deblocarea depozitelor financiare aflate în SUA, ale victimelor persecuțiilor rasiale, sume care au fost încredințate Băncii de Stat a RPR. Asupra acestor aspecte vezi Arnold Schwefelberg, *Amintirile unui intelectual evreu din România*, București, Edit. Hasefer, 2000, p.162-169.

Inspectoratul Regional de Siguranță Iași
Serviciul Secretariat

Sinteză informativă din intervalul 22-30 noiembrie 1947

Județul Iași

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască așteaptă cu nerăbdare plecarea lotului de emigranți desemnați pentru luna decembrie. Organizațiile sioniste și-au intensificat activitatea în vederea apropiatelor emigrări prin ședințe ce se țin regulat și la care participă populația într-un număr foarte important.

În ziua de 9 noiembrie a.c. toate organizațiile sioniste muncitorești au organizat un miting la care a luat parte Israel Idelzon, membru în Comitetul Central al Uniunii Mondiale a Sindicatelor Muncitorești din Palestina.

Județul Bacău

A. Acte de adversitate

Organizațiile sioniste revizioniste de dreapta desfășoară o intensă activitate propagandistică, atât oficial, prin manifestații în săli publice, cât și de la ins la ins, în sensul strângerii de fonduri și pentru stimularea emigrărilor. În această acțiune se uzează atât de specularea sentimentelor naționale ale evreilor, cât și de situația politică internă și externă existentă.

Din acest punct de vedere se duce o acțiune de slăbire a moralului evreilor, în sensul că regimul din România urmează consecvent introducerea sistemelor rusești în toate compartimentele economice și financiare, astfel că în curând atât comerțul, cât și întreprinderile industriale vor fi monopolizate și că particularul va dispărea din viața economică.

În cadrul situației externe, aceste organizații alimentează starea de tensiune existentă în legătură cu eventualitatea declanșării unui război între marile puteri.

B. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască se manifestă îngrijorată în urma amânării fără termen precis a lotului ce urma să emigreze la începutul lunii decembrie, cât și de amenințarea scrisă primită de către Comunitatea Evreilor, prin care aceștia sunt îndemnați să plece cât mai repede din țară și în care autorul preconiza pentru anul 1948 pieirea acestora, în special a tineretului, întrucât – susține acesta – ei au dorit comunismul și tocmai acesta îi va distruge.

Copie după această scrisoare a fost înaintată dvs. cu Raportul nr. 10.200 din 23 noiembrie a.c.

[...]*

Județul Roman

A. Acțiuni de adversitate

Comunitatea Evreilor a primit o scrisoare de amenințare cum am semnalat și la județul Bacău. Scrisoarea este asemănătoare. Copie a fost înaintată cu dosarul nr. 10.203 din 25 noiembrie a.c.[1]

[...]*

(Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași, dos. 10/1947-1948, f.9-12)

* Fragmente omise nu conțin informații referitoare la tematica volumului.

[1] În orașul Roman se manifestaseră și anterior puternice sentimente antisemite, menționate în aproape toate rapoartele organizației județene PCR. De pildă, în cel din luna august 1946 se sublinia faptul că în oraș „există 80% din comercianți numai evrei, care prin mentalitatea lor și prin argumentele lor întrebuințate în relațiile cu clienții, cu consumatorii, nu fac altceva decât să toarne gaz pe focul antisemitismului, care aici este destul de pronunțat”. (cf. *Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași. Secția Cadre*, dos. 11/1946, f.222)

142

5 decembrie 1947

NOTĂ

Reuniunea Filantropică a Femeilor Evreice din Cluj a luat ființă în anul 1922 și a fost reorganizată în august 1945. Este recunoscută persoană juridică de către Tribunalul Cluj, cu nr. 4217/924, și are sediul în Cluj, str. Regele Mihai nr. 18. Potrivit statutului, scopul urmărit este ajutorarea săracilor, bolnavilor și orfanilor evrei, precum și a diferitelor instituții evreiești.

În prezent, acțiunea de binefacere a reuniunii urmărește și ajutorarea evreilor săraci, însă pentru cei care au înțeles să se încadreze în organizațiile democratice care compun și sprijină efectiv actualul regim.

Comitetul de conducere a fost ales în ziua de 13 decembrie 1946 și se compune din: dr. Krausz Irina, președinte, membră PCR; Vera Pop, vicepreședinte, membră PCR; Berla Irina, vicepreședinte, membră PCR; Löbl Amalia, vicepreședinte, membră CDE; Holder Rozalia, secretară, apolitică.

Reuniunea are în prezent 250 de membri, care nutresc sentimente politice democratice. Colaborează strâns cu Comitetul Democratic Evreiesc și este în legătură cu Federația Femeilor Democratice din România[1], cu UFAR și cu toate organizațiile democratice din Cluj.

Sursa: Insp. de Sig. Cluj

Jl. 47.897-S/1947

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 83/1947, f. 4)

[1] Federația Democratică a Femeilor din România a luat naștere în urma primului congres al femeilor din 5-7 martie 1946, reunind mai multe organizații „democratice”.

Inspectoratul Regional de Siguranță Iași
Serviciul Secretariat

Sinteză informativă din intervalul 1-7 decembrie 1947

Județul Fălciu

[...]*

B. Situația social-economică

Situația meseriașilor mici patroni se prezintă critică din cauza lipsei de pe piață a articolelor necesare acestora pentru executarea comenzilor. Aceștia, în adunările sindicale, au cerut înființarea unei cooperative de producție care să-i aprovizioneze cu cele necesare și să lucreze în ateliere comune pentru acea cooperativă, care să-i salarizeze lunar.

C. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască din localitate [Huși] a primit cu satisfacție decizia ONU de împărțire a Palestinei. Pentru a-și arăta această mulțumire au organizat un miting la care au luat parte circa 800 de persoane, unde reprezentanții evreimii, în cuvântul luat, au adus elogiul URSS-ului, care a susținut pe primul plan cauza poporului evreu.

Raport jurnal nr. 10.888 din 2 decembrie a.c.

Județul Bacău

[...]*

D. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască a primit cu mare satisfacție hotărârea ONU-lui de împărțire a Palestinei, care a creat un și mai mare curent în rândurile acestora pentru emigrare în Palestina. Un număr important de evrei, pregătiți pentru o apropiată emigrare, așteaptă cu nerăbdare momentul plecării[1].

Județul Neamț

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască a primit cu vie satisfacție hotărârea împărțirii Palestinei, entuziasmul acesteia în vederea emigrării fiind foarte mare.

Județul Roman

A. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască a primit cu mare satisfacție vestea împărțirii Palestinei organizând în ziua de 1 decembrie a.c. un miting la care a luat parte un numeros public; luând cuvântul președintele Organizației Sioniste, a arătat importanța acestui act istoric, scoțând în evidență rolul important pe care l-a avut URSS-ul în îndeplinirea acestui act.

Raport jurnal nr. 10.885 din 2 decembrie a.c.

[...]*

Județul Iași

[...]*

B. Naționalități conlocuitoare

În rândurile populației evreiești se comentează cu satisfacție împărțirea Palestinei. Organizațiile sioniste locale duc o activitate intensă și fac mari pregătiri în vederea plecării unui grup de câteva sute de evrei, programat pentru ziua de 7 decembrie crt.

(*Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași, dos. 10/1947-1948, f.13-16*)

* Fragmente omise nu conțin informații referitoare la tematica volumului.

[1] În Raportul informativ din următoarea săptămână se remarcă faptul că „în rândurile evreilor înscriși pentru emigrare starea de spirit este neliniștită în urma dispozițiilor ce au primit de rămânere pe loc, situația acestora fiind foarte critică din cauză că și-au vândut tot ce au avut”; „Populația evreiască își manifestă o mare indignare în urma dispozițiilor primite pentru stagnarea plecărilor”. (*Ibidem*, f.19, 22)

Serv. Jud. de Sig. Bacău

Bir. Inf. Interne

Nr. 8935/9 decembrie 1947

Către Inspectoratul Regional de Siguranță Serv. Inf. Interne. Iași

La ord. dvs. nr. 11.027 din 3 decembrie 1947, avem onoare a raporta mai jos o dare de seamă asupra activității desfășurate în acest sector de fosta organizație PNT Maniu, de la data de 1 ianuarie 1947, până la 10 decembrie 1947, precum și asupra celorlalte organizații subversive urmărite de acest serviciu. [...]*

3. „Irgun Zvei Leumi”

Această organizație cu caracter terorist este susținută în special de Organizația Sionistă de dreapta „Bethar”, a cărei membri sunt recrutați din elementele tinere, cu spirit de sacrificiu și cu o activitate mai îndelungată în Organizația „Bethar”.

Făcând discrete investigații în jurul organizației sioniste „Bethar” din orașul Bacău, am identificat în persoana tânărului Samuie Rotenberg, domiciliat în Bacău, str. Decebal, care este responsabilul acestei organizații pe întreaga Moldovă și membru în Comitetul Central al Irgunului. Făcându-se investigații la Oficiul PTT Bacău, a fost găsit ziarul „Numai așa”, tipărit în limba idiș, organ al „Irgunului Zvei Leumi”, editat în Franța, fiind găsită și o circulară a asociației „Irgun Zvei Leumi” introdusă în acest ziar.

Cu raportul nostru nr. 8505 din 28 noiembrie 1947 am descris în mod detaliat poziția numitului Samuie Rotenberg în cadrul acestei organizații.

Organizația Sionistă de dreapta „Bethar”, fiind una din cele mai puternice organizații sioniste din acest oraș, majoritatea membrilor fiind numai din tineret, căpătând și o educație militaristă, recrutează membrii cei mai adecvați ai asociației „Irgun Zvei Leumi”, care în orașul Bacău, până în prezent, au desfășurat numai

singura activitate de a arunca broșuri sub protecția întunericului în curțile locuitorilor evrei. Organizația sionistă de dreapta „Bethar” este în permanență supravegheată de noi și în special membrii fanatici ai acestei organizații, corespondența ce expediază fiind controlată de Oficiul PTT, de asemenea și aceea pe care o primesc.

Tânărul Samuie Rotenberg, care a fost identificat de noi, este un element dinamic, inteligent și cu o îndelungată activitate în cadrul organizației sioniste „Bethar”, fiind și în comitetul regional al acestei organizații, care are sediul în orașul Bacău.

Această problemă este îndeaproape urmărită de noi, urmând a identifica și alți membri ai acestei organizații teroriste, care este susținută material de imperialismul anglo-american, complet interesat de a produce o diversiune în rândul maselor evreiești și de a-i deruta de la linia formării statului evreo-arab, liber și independent.

Toate constatările care vor surveni în această problemă vor fi raportate la timp, aceasta fiind urmărită de noi ca una din problemele cu caracter subversiv.

Șeful Serviciului
Comisar Ștefan Popescu

Șeful Bir. I. Inf. Interne
Comisar Zelter Paul[1]

(Arhiva SRI, fond „D”, dos.1906, f.389)

* Partea lipsă nu are legătură cu tematica volumului de față (activitatea PNT și legionară).

[1] Paul Zelter, evreu de origine, fiul unui cămătar din Dorohoi, va fi încadrat ulterior ca locotenent la Securitatea din Bacău.

Inspectoratul Regional de Siguranță Iași
Serviciul Secretariat

Sinteză informativă din intervalul 15-22 decembrie 1947

Județul Bacău

[...]*

D. Naționalități conlocuitoare

În masa evreiască s-a observat un mare entuziasm în legătură cu apropiata emigrare a lotului de circa 450 de persoane, a căror acte au fost revizuite în cursul acestei săptămâni.

Județul Fălciu

[...]*

D. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască primește cu satisfacție apropiata plecare a lotului de emigranți a căror pașapoarte au sosit în cursul acestei săptămâni pentru revizuirea actelor, numărul acestora fiind de 47.

Județul Neamț

[...]*

B. Situația social-economică

La fabrica de cherestea „Arini”, proprietatea numitului Iosubaș Iuster, situația se prezintă foarte critică, din cauza lipsei materialului lemnos brut, fapt care o va duce în situația ca în cel mult 20 de zile să-și înceteze activitatea. Patronul justifică această situație prin faptul că nu posedă capitalul necesar.

Raport cu numărul 12.531 din 20 decembrie a.c.

C. Naționalități conlocuitoare

În masa evreiască se observă o solidaritate cu cei ce pleacă în primul lot. Acțiunea dusă de Comitetul Democratic Evreiesc pentru combaterea emigrării nu a avut nici un rezultat. [...]*

Județul Roman

[...]*

C. Acțiuni de adversitate

În ziua de 17 decembrie a.c., numitul Gheorghe Atanasiu, directorul școlii primare din comuna Porcești, în timp ce se afla într-un local din sat a strigat față de mai multe persoane: „E rușine că în fruntea Ministerului de Externe stă o jidaucă ca Ana Pauker, să se ducă în Palestina cu toți jidanii”, înjurând în același timp cu cuvinte triviale. Susnumitul este simpatizant manist, în prezent membru PSD și desfășoară o activitate împotriva actualului regim. Funcționează ca învățător din 1921.

Raport jurnal nr. 12.347 din 17 decembrie a.c.

D. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască a primit cu deosebită satisfacție vestea plecării apropiate a lotului de emigranți a căror revizuire a fost făcută în cursul acestei săptămâni. (p. 30)

Județul Iași

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

Populația evreiască a fost foarte entuziasmată de vestea apropiatei plecări a lotului de emigranți a căror revizuire a fost făcută în cursul acestei săptămâni.

(Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași, dos. 10/1947-1948, f.27-31)

* Fragmente omise nu conțin informații referitoare la tematica volumului.

Inspectoratul Regional de Siguranță Cluj
Secretariat
Nr. 18.144 din 30 decembrie 1947

Confidențial

**Către Direcțiunea Generală a Siguranței
București**

La ordinul dvs. nr. 3664/43.065 din 24 noiembrie 1947 și urmare rapoartelor noastre nr. 16.802 din 10 decembrie a.c. și 18.145 din 15 decembrie a.c., avem onoare a vă raporta, în urma investigațiilor făcute de noi, elementele fanatice care fac parte din organizația NOS [Noua Organizație Sionistă], fracția „Bethar”, din regiunea acestui Inspectorat:

Cu raportul nostru nr. 16.802 din 10 decembrie a.c. am semnalat dvs. că la Cluj nu s-a reluat activitatea organizației „Bethar”, în urma ordinului primit de la Direcțiunea Generală a Siguranței, Serviciul I-Bir. IV. cu nr. 19.728-S din 14 iulie 1947, prin care ni s-a pus în vedere interzicerea funcționării organizațiilor sioniste care fac parte din NOS.

În urma acestuia, unul dintre conducătorii organizației „Bethar” din Cluj, și anume Mendelzon, a plecat în Palestina la data de 20 septembrie 1947, iar numitul Neufeld Eugen a plecat spre Palestina la data de 23 decembrie 1947, cu lotul de 300 evrei emigranți din Cluj.

Dintre foștii conducători ai organizației „Bethar” au mai rămas la Cluj comerciantul Nimberger Eugen și avocatul Krach Paul. Numitul Nimberger a avut intenția ca să plece în Palestina cu ultimul transport al evreilor, dar a fost reținut de organele Siguranței (neputând pleca) din motivul că a fost unul dintre acei evrei care sub sprijinul germanilor a plecat în Elveția în anul 1944. Numitul Krach Paul, avocat din Cluj, de la data de 14 iulie nu a mai luat legătura cu cercurile NOS.

În raza Serviciului de Siguranță Someș s-au identificat ca elemente fanatice ale organizației „Bethar” numiții: Fried Andor, Guthertz Emil, Berl Iacob, Indig Eugen, Armin Heht și Wilhelm Moise.

În raza Serviciului de Siguranță Bistrița s-a identificat numitul Horovits Max, președintele organizației „Bethar” din acea localitate.

În raza Serviciului de Siguranță Tg. Mureș până în prezent nu s-a semnalat funcționarea fracțiunilor din NOS.

Din investigațiile făcute s-a stabilit că între 8 și 10 decembrie 1947 a fost în localitatea Tg. Mureș un individ cu numele Friedrich, originar din Mediaș, care a făcut propuneri comerciantului Grün Elias de a organiza din foștii membri ai detașamentelor de muncă evreiești din timpul războiului și din foștii deportați o organizație locală (Irgun Zvi Leumi).

Numitul Grün Elias, cerând relații de la centrala organizațiilor sioniste din București, în scopul dacă se admite formarea unei fracțiuni a organizației „Irgun Zvi Leumi”, și comunicându-se că nu le dă sprijinul pentru a înființa organizații revizioniste și că evreii care vor să activeze în organizații sioniste să se atașeze la cele care funcționează deja la Tg. Mureș.

În urma acestui răspuns primit de la București, numitul Friedrich a plecat din Tg. Mureș în loc necunoscut, iar fracțiunea Irgunului nu s-a înființat la Tg. Mureș.

Investigațiunile continuă și toate constatările făcute în acest sens le vom raporta la timp.

Inspector General de Siguranță
Patriciu Mihai[1]

Șeful Bir. Secretariat
Comisar ajutor Breiner Gh.

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 80/1947, f.48)

[1] Mihai Patriciu [Mihai Weiss], fost voluntar în războiul civil din Spania, în bune relații cu Valter Roman, V. Luca, A. Pauker și T. Georgescu. Din septembrie 1948 a devenit șeful Securității din Cluj. A murit în 1996.

147

Inspectoratul Regional de Siguranță Iași
Serviciul Secretariat

Sinteză informativă din intervalul 22-30 decembrie 1947

Județul Bacău

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

Starea de spirit a populației evreiești este mulțumitoare în urma plecării ultimului lot de emigranți, organizațiile sioniste fac pregătiri pentru o nouă plecare.

Județul Fălciu

[...]*

B. Naționalități conlocuitoare

Starea de spirit a populației evreiești este mulțumitoare în urma plecării ultimului lot de emigranți, organizațiile sioniste locale așteptând cu nerăbdare dispozițiuni pentru pregătirea unui nou lot.

La un miting organizat de gruparea sionistă „Haover Haționi”, la care a participat un număr de circa 30 de persoane, luând cuvântul numitul Iosif Rabinovici, a arătat că evreii sînt socotiți de către fasciști ca oameni care nu mai trebuie să existe, iar de către proletari ca niște exploatare de oameni. Arată apoi că în timpul Revoluției din Rusia evreii au fost aceia care au dus la bun sfârșit această operă. În încheiere cere evreilor să se unească și să emigreze în Palestina, unde prin muncă să facă ca această țară să înflorească, intercalând printre fraze cu cuvinte impresionabile suferințele acestui popor în decursul ultimilor ani.

Județul Roman

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

În urma plecării ultimului lot de emigranți, în rândurile evreilor se observă o tendință tot mai accentuată pentru plecare, în acest scop organizațiile sioniste duc o intensă activitate.

Județul Iași

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

Plecarea lotului de emigranți spre Palestina a produs o vie satisfacție în rândurile evreilor, care se încadrează în număr tot mai mare în organizațiile sioniste în vederea unei noi emigrări.

Județul Bacău

[...]*

C. Naționalități conlocuitoare

Acțiunea de emigrare a evreilor a crescut în ultima săptămână, aceștia plecând în loturi variind între 100-200 persoane la 48 de ore. Se remarcă și plecarea unor comercianți, alții ducând tratative de predare a magazinelor.

Se comentează intens că „Jointul” a început o acțiune de organizare a mijloacelor de transport masive în Ungaria și Austria, acest lucru fiind conform cu rapiditatea primirii răspunsurilor de la cei plecați, care se află în Austria și Italia.

Se pare că motivul principal al plecării nu este situația internă cu forme populare, cât credința manifestată de aceștia în declanșarea apropiată a unui război. Această situație influențează moralul populației indigene, printre care circulă numeroase zvonuri în legătură cu războiul, spunându-se chiar că însuși procesul Maniu este una din măsurile interne menite să ofere siguranță unei operațiuni militare.

(Arh.St.Iași, Comitetul Regional PCR Iași, dos. 10/1947-1948, f.33, 35-36, 39)

* Fragmente omise nu conțin informații referitoare la tematica volumului.

Inspectoratul Regional de Siguranță Brașov

[1947]

Problema evreiască

Viața colectivității evreiești, în orașul și județul Brașov, de la unire și până la venirea guvernului Goga-Cuza, din toamna anului 1937[1], a fost o viață liniștită.

Neavând tendințe șoviniste, deoarece nu aveau nici un fel de pretenții teritoriale de revendicat, evreii s-au ocupat mai cu seamă de afaceri productive, ca industrie, comerț etc. O altă parte dintre ei, urmând diverse facultăți din țară și străinătate, au reușit să se plaseze în câmpul muncii intelectuale și datorită spiritului lor întreg au reușit să-și procure posibilități ușoare de trai. Fără îndoială că majoritatea naționalității evreiești trăia câștigându-și existența din greu, muncind, ca de altminteri și restul populației.

Măsurile rasiale luate de guvernul Goga-Cuza nu i-au șocat însă prea mult, deoarece după cum se știe această guvernare nu a durat decât 40 de zile și după aducerea la cârma țării a lui Armand Călinescu, evreii au știut să se strecoare cu abilitate prin toate măsurile restrictive luate de fostul rege Carol al II-lea.

Lovitura de stat din 3 septembrie 1940 și venirea lui Antonescu în fruntea treburilor publice a schimbat pentru o perioadă de aproape 4 ani, în mod complet, viața de toate zilele a evreilor din Brașov. Lipsiți de posibilitatea de a-și mai câștiga traiul zilnic, duși la munci obligatorii, supuși la vexațiuni morale și uneori fizice, ei au reușit cu mare greutate să treacă timpurile de coșmar a anilor de dictatură.

După 23 august 1944, evreii reintră în toate drepturile civile și politice. Cu excepție însă, prea puțini dintre ei se îndreaptă către partidele democratice, restul stând chiar de la început într-o stare de expectativă.

Din cauza măsurilor de pauperizare completă luate de regimul Antonescu și în special din cauza măsurii de a le interzice comerțul, imediat după 23 august 1944 evreii s-au îndreptat din nou către comerț și uneori chiar către comerțul negru, căutând să acapareze tot. Acest fapt a produs în sânul populației românești o stare de antipatie.

În primăvara anului 1946, în urma aprobării URSS-ului, sosesc în Brașov un număr de câteva sute de evrei, rămași în dominație sovietică și acum repatriați în România. Aceștia lansează în sânul populației evreiești locale o serie de zvonuri tendențioase referitoare la viața dusă sub regimul sovietelor, zvonuri care reușesc să-i mențină pe evrei într-o stare de indiferență față de politica dusă de regimul nostru democratic.

Cele două cauze menționate mai sus explică pentru ce [din] o populație de peste 4500 suflete, Comitetul Democratic Evreiesc nu a reușit să polarizeze în jurul lui decât ceva mai mult de 300 membri.

Tot acestor două cauze pare a se datora și faptul că de aproape de un an, și în special în ultimul timp, de când se vorbește mai insistent despre un război între Rusia Sovietică și puterile occidentale, se remarcă o tendință uneori aproape bolnăvicioasă în rândurile evreilor de a emigra, mai puțin spre Palestina, în cea mai mare măsură către țările Americii de Sud, de unde speră să poată pătrunde în Statele Unite.

Ceea ce este curios este faptul că însăși o parte din comitetul de conducere al Comitetului Democratic Evreiesc conlucrează cu organizațiile șoviniste, deocamdată cu cele socialiste, în vederea aducerii evreimii pentru emigrare.

Pentru că am amintit despre organizații șoviniste la Brașov, este cazul să amintim de faptul că aici există chiar o organizație șovinistă-revizionistă formată din tineret și că în primăvara acestui an s-au mai semnalat că unii membri ai acestei organizații ar fi executat în afara orașului exerciții paramilitare. Ca urmare acestui fapt, am pus în vedere sub semnătura conducătorilor organizației căci este interzisă pe viitor orice activitate de asemenea natură.

Inspectoratul de Siguranță Brașov urmărește activitatea populației evreiești în manifestările ei, care ar putea periclita la un moment dat siguranța statului în această parte a țării.

(Arhiva SRI, fond „D”, dos. 9049, vol. 3, f.179-180)

[1] Guvernul Goga-Cuza a fost instalat la 29 decembrie 1937, funcționând până la 10 februarie 1938, nefiind unul omogen, național-creștin. În timpul său au fost suspendate o serie de ziare, jurnaliștilor evrei li s-au retras permisele de liberă circulație pe CFR etc.

Nr. 2150
Onor. Comisiunii de Stabilizare

[1947]

Domnule Președinte,

Federația Uniunilor de Comunități Evreiești din România, persoană juridică de drept public în baza legii nr. 547 publicată în „Mon. Of.” nr. 252 din 31 oct. 1944 și în baza legii Cultelor din 22 aprilie 1928, în numele și pentru Uniunile de Comunități Evreiești din țară, și anume:

1. Uniunea Comunităților Evreiești din Vechiul Regat;
2. Uniunea Comunităților Evreiești din Transilvania și Banat de rit occidental;
3. Uniunea Comunităților Evreiești din Ardeal de rit ortodox, intitulată Biroul Central Ortodox Israelit;
4. Uniunea Comunităților Evreiești din Bucovina de sud;
5. Uniunea Comunităților Israelite de rit spaniol și
6. în numele tuturor Comunităților Evreiești din țară și al instituțiilor anexe ce sunt sub egida acestora,
7. a tuturor instituțiilor Obștești (fundații, persoane juridice etc) care îndeplinesc servicii publice pentru populația evreiască, și anume: cămine, orfelinate, spitale, dispensare, cantine etc).

Avem onoarea a vă adresa prezenta cerere privitoare la încadrarea tuturor acestor instituțiuni de drept public în prevederile art. 9 din decizia pentru condițiile de stabilizare și de preschimbare, în sensul că ele să fie îndreptățite a preschimba ca și ministerele, serviciile publice etc întregul disponibil ce posedă la data de azi[1].

Motivare

Comunitățile evreiești, instituțiile anexe, Uniunile de comunități, ca și însăși Federația pot fi asimilate cu celelalte instituțiuni publice, cu serviciile publice, comunale și județene, ministere etc, deoarece ele satisfac exigențele cu caracter public ale întregii populațiuni evreiești din țară, și anume: nevoi de cult (temple, sinagogi, case de rugăciuni), cultură (grădinițe, școli primare și secundare) și asistență (spitale, cantine, azile de bătrâni, cămine de copii, colonii școlare, orfelinate etc).

Subliniem că în cadrul activității Comunităților funcționează:

1. Cca. 100 școli (grădinițe primare și secundare).
2. 92 de cantine pentru maturi, cu 46.000 de suflete, din care 6000 neevrei și care iau zilnic masa la aceste cantine.
3. Cca. 100 cantine pentru copii (inclusiv centre medico-legale), cu cca. 18.000 copii.
4. 15 azile de bătrâni cu 800 asistați.
5. 24 spitale cu 1832 paturi și 5000 bolnavi lunar.
6. Asistență în bani la cca 50.000 bătrâni, bolnavi, invalizi, incapabili de muncă, 2141 studenți, 300 scriitori și artiști.
7. 6 cămine de ucenici și o cantină cu 671 persoane.

Dacă Comunitățile, Uniunile de Comunități și Federația Uniunilor de Comunități Evreiești, ca și toate instituțiunile anexe care îndeplinesc servicii pu-

blice în Obștea evreiască, nu ar fi încadrate în dispozițiunile art. 9 și nu ar fi îndreptățite a preschimba întregul disponibil pe care-l au, atât soldul Casei, cât și disponibil la bănci sau CEC etc, activitatea de mai sus ar fi de îndată paralizată. Aceasta ar însemna să fie lăsați în înfometare și fără medicamente bolnavii și pauperii, să fie împiedicată funcționarea școlilor pentru neplata salariilor corpului didactic și personalului ad-tiv, sortit și el astfel înfometării.

Vă rugăm să binevoiți a vedea că și legalmente, în conformitate cu legea cultelor din 2 aprilie 1928 și cu Decizia de organizare a cultului mozaic din 8 noiembrie 1928, ca și a legii din 3 aug. 1929[2], toate instituțiile mai sus enumerate, create prin aceste legi, sunt persoane juridice de drept public și deci îndreptățite a fi asimilate cu celelalte servicii publice ce au fost încadrate în art. 9 al Deciziei de Stabilizare.

Vă rugăm să binevoiți a da urmare prezentei cereri și a dispune încadrarea instituțiilor de mai sus în dispozițiunile art. 9 din Decizia de Stabilizare și preschimbare.

Primiți, vă rugăm, Domnule Președinte, asigurarea deosebitei noastre stime și considerațiuni.

p. Președinte
A. Feller

Secretar General Adj.
Av. L. Streissfeld

(Arh.St.București, CC al PCR. Sectorul Economic, dos. 19/1947, f.2)

[1] Conform Legii 287 pentru reforma monetară („Monitorul Oficial”, nr. 187 din 16 august 1947).

[2] Este vorba de Legea pentru organizarea administrației locale, publicată în „Monitorul Oficial”, nr. 170 din 3 august 1929).

150

[Direcția Generală a Poliției]

[1947]

Naționalități conlocuitoare [Sinteză informativă]

Poliția de siguranță are sarcina de a supraveghea activitatea naționalităților conlocuitoare, pentru a putea informa organele ierarhice atunci când se produc fapte sau stări de fapt de natură de a știrbi armonia ce trebuie să domnească între toate naționalitățile conlocuitoare de pe teritoriul statului nostru, ori de natură de a prejudicia bunele raporturi ale statului cu străinătatea.

Reacționarii unor naționalități conlocuitoare – la fel ca și reacționarii români – provoacă ori se dedau la acțiuni rasiale, șovine sau iredentiste.

Poliția de siguranță își va îndeplini misiunea sa în cadrul unei stricte obiectivități, privind cu o egală gravitate asemenea acțiuni, indiferent dacă ele pornesc de la reacționarii altei naționalități sau de la reacționarii români.

Acționându-se numai pe linia justă a obiectivității, se va asigura *întregului popor* liniștea necesară operei de democratizare.

Naționalitățile conlocuitoare sunt: maghiari, germani, evrei, sârbi, armeni, greci, ucrainieni, polonezi, turci, bulgari, lipoveni.

La aceste obiective se mai adaugă supușii străini de diferite naționalități, a căror supraveghere, din punct de vedere al siguranței statului, cade în sarcina poliției de siguranță.

[...]*

Capitolul III

Evrei

Centrala Evreilor din România, care sub regimul dictatorial a figurat ca singura organizație legală, a fost desființată prin legea no. 547 publicată în „Mon[itorul] Of[icial]” no. 252 din 30 octombrie 1944[1]. Prin aceasta, populația evreiască a revenit la Federația Uniunilor de Comunități Evreiești, care îndrumază și controlează activitatea Comunităților Evreiești din tot cuprinsul țării. Uniunile comunităților evreiești din România sunt:

- Uniunea Comunităților Evreiești de rit oriental (ortodox).
- Uniunea Comunităților Evreiești de rit occidental (neolog din Ardeal).
- Uniunea Comunităților Evreiești de rit spaniol (sefard).
- Uniunea Comunităților Evreiești din Vechiul Regat.
- Uniunea Comunităților Evreiești din Bucovina de Sud.

Fiecare uniune este formată din comunitățile respective răspândite pe teritoriul țării.

În general, activitatea socială, religioasă și culturală a populației evreiești se desfășoară în cadrul organizațiilor mai sus menționate, iar activitatea politică este dusă în cadrul organizațiilor politice existente la noi în țară, la care se adaugă organizațiile sioniste cu formațiunile pe care le înglobează.

Printre evrei, la fel ca și în rândurile celorlalte naționalități, există reacționari ce activează împotriva democrației. Aceste elemente pot pătrunde în conducerile organizațiilor evreiești, de unde să-și dezvolte acțiunea antidemocratică în masele respective.

Poliția de siguranță trebuie să le identifice și să le cunoască activitatea. Pentru aceasta, poliția de siguranță va supraveghea activitatea tuturor organizațiilor evreiești, din următoarele puncte de vedere: Activitatea socială; Activitatea culturală și religioasă; Activitatea politică; Raporturi cu celelalte naționalități.

a) Activitatea socială

Este caracteristic populației evreiești numărul mare de societăți de ajutor reciproc, care au de scop ajutorarea în cazuri de boală și deces. Aproape toate aceste societăți sunt persoane juridice, conducându-se după legea persoanelor juridice și funcționează ca instituții de folos obștesc, ceea ce constituie un factor de progres social.

Vor fi totuși supravegheate, pentru a se cunoaște dacă anumite elemente din conducere nu urmăresc și alte scopuri decât cele mărturisite, care să vizeze siguranța statului.

b) Activitatea culturală și religioasă

Aceste activități sunt duse prin diferite societăți culturale și religioase; aproape toate însă sunt încadrate în mișcarea sionistă.

Se citează câteva din asociațiile mai cunoscute: „Misrachi”, formată îndeosebi din rabini; „Thora Avodah” și „B-nei Achiba”, organizații de tineri în cadrul aso-

ciației „Misrachi”; „Agudath Israel”, organizație pentru educarea tineretului în spirit religios; „WIZO”, asociația culturală a femeilor evreice.

Vor fi supravegheate pentru a se ști dacă au activitate antidemocratică.

c) Activitatea politică

Activitatea politică a evreilor se desfășoară în diferitele organizații politice existente în țară (prevăzute sub titlul din acest plan).

În afară de aceste partide, activitatea politică a populației evreiești se mai desfășoară în organizații formate numai din evrei, cum sunt cele sioniste, cele de apărarea intereselor evreilor în România și altele.

Organizațiile politice evreiești, considerate după scopurile și activitatea lor, sunt și ele: legale; ilegale.

1. Organizații politice legale

Organizațiile legale sunt cele prevăzute și în planul general de informații din anul precedent, și anume:

Organizația Sionistă, cu formațiunile pe care le înglobează. Aceasta este condusă de Executiva Sionistă și în compunerea ei intră toate organizațiile sioniste, de toate nuanțele politice și sociale, cele mai principale fiind:

a) *Organizații sioniste muncitorești*, cu concepții politice și sociale progresiste printre care cităm:

– Poale Sion, partidul muncitoresc sionist.

– Hașomer Hațair, gruparea pentru educarea tinerilor evrei (haluțimi) pentru muncile agricole din Palestina.

– Haoved, grupare care urmărește pregătirea tinerilor evrei, care urmează a emigra în Palestina, pentru diferite meserii[2].

b) *Organizații sioniste socialiste*, care urmăresc crearea unui stat iudeu în Palestina, pe baze socialiste și pe principiul binaționalității (evrei și arabi).

– Gordonia, cu secții speciale pentru pregătirea haluțimilor (tinerilor evrei); Hanoar Haționi pentru pionierii între 10-18 ani și Buselia pentru tineretul între 18-28 ani.

– Ichud, organizație de muncitori de peste 28 ani[3].

– Dror Habonim, organizație de pionieri între 10-18 ani.

– Dror Hadaș, organizație de tineri între 18-28 ani.

– B-nei Avodah, fiii muncii, organizație de tineri între 18-28 ani.

– Mișmar, organizație de maturi pentru susținerea grupărilor de haluțimi din B-nei Avodah și Hașomer Hațair.

– Borchovia, cercul sionist socialist.

c) *Organizații de sioniști centriști*, care au ca principiu director crearea unui stat iudeu în Palestina, pe baze burghezo-capitaliste. Dintre organizațiile sioniste centriste cităm:

– Klal, organizație cu tendințe liberale.

– Renașterea, grupare sionistă radicală.

– Statul iudeu, care urmărește înființarea unui stat național evreiesc în Palestina.

– Baal Malacha, organizație de muncitori sioniști.

d) *Organizații de sioniști habotnici*, care urmăresc crearea unui stat iudeu în Palestina, cu păstrarea tradițiilor religioase:

– Misrachi, formată îndeosebi de rabini.

– Thora Avodah și B-nei Achiba, organizații de tineri în cadrul asociației Misrachi.

– Agudath Israel, organizație pentru educarea tineretului evreiesc în spirit religios.

e) *Asociația Culturală a femeilor evreice* (WIZO)

f) *Hasmoneia, asociația studenților sioniști*.

g) *Asociații pentru administrarea fondurilor Organizației Sioniste*.

– Kerem Kayemeth Leisrael sau Fondul Național Evreiesc, care se strânge din colecta cu cutiuța de tablă albastră, din serbări și din distribuirea șekelului (buletin de recunoaștere ca sionist).

– Kerem Hayesod, fond rezultat din cotizații de 10% pe venituri.

Pe lângă grupările încadrate în Organizația Sionistă mai activează pe teritoriul țării și grupări sioniste revizioniste înglobate în Noua Organizație Sionistă inițiată și organizată pe un plan internațional de Vladimir Jabotinsky[4], pe principii pur naționaliste, în vederea înființării unui stat iudeu pe ambele maluri ale Iordanului, cu excluderea oricărei alte naționalități conlocuitoare, în care scop se încurajează și se organizează emigrarea ilegală a evreilor în Palestina (fără certificate de emigrare de la Oficiul Palestinian).

În cadrul Noii Organizații Sioniste, tineretul evreiesc este educat în formații paramilitare, cu uniforme formate din cămăși (bluze) și caschete cafenii, cu centură și diagonală, în vederea creării unei legiuni care să favorizeze și să apere colonizarea evreiască în Palestina.

Noua Organizație Sionistă este formată îndeosebi din tineretul evreiesc din grupările:

– „Brith Trumpeldor Bethar”, mișcarea tânărului evreu (după numele lui Iosif Trumpeldor, mort în anul 1920 în luptă cu arabii pe colina Tel-Hai[5]).

– Menora (candelabrul cu șapte brațe), organizație de tineri de peste 21 ani.

– Medina, organizație care cuprinde bărbații plecați din Menora.

Grupările de sioniști revizionști au organizat în trecut cuiburi de autoapărare (Ken-uri) și unele echipe cu caracter terorist (Achi-Meer).

În ultimul timp s-a semnalat atât în Capitală, cât și în centrele cu populație evreiască, mai numeroasă din Moldova și din Ardeal, o intensificare a activității grupărilor sioniste revizioniste, care țin adunări publice la care participă tineret îmbrăcat în uniforma legionarilor bethariști. Fondurile destinate pentru Noua Organizație Sionistă se strâng prin Asociația Kerem Tel-Hai.

După 23 August 1944 și-au reluat activitatea întreruptă sub dictatură sau au luat ființă următoarele grupări evreiești cu caracter politic:

– Frontul Democratic Evreiesc, care își propune să concentreze activitatea evreilor democrați, indiferent din ce comunitate sau organizație sionistă ar face parte.

– Uniunea Evreilor Români (UER), condusă de W. Filderman.

– Uniunea Evreilor Democrați (UED), condusă de dr. M. Sărățeanu, organizație cu principii democratice.

– Blocul „Palestina Muncitoare”, format din membrii organizațiilor sioniste muncitorești și socialiste.

În țara noastră au filiale și următoarele asociații internaționale evreiești:

– Joint, organizație de asistență a evreilor americani.

– Congresul Mondial Evreiesc (World Jewish Congress) organizație pentru reprezentarea unitară a intereselor poporului evreu.

După încetarea ostilităților au mai luat ființă:

- Asociația evreilor deportați și reînțorși din Transnistria;
- Asociația evreilor foști luptători în Armata Sovietică.

2. Organizații politice ilegale

În prezent nu sunt descoperite organizații politice ilegale. Pe măsură ce vor fi descoperite asemenea organizații, vor fi urmărite și tratate ca atare.

În categoria organizațiilor politice ilegale vor fi încadrate:

- Organizațiile existente sau nou înființate, a căror activitate va fi îndreptată împotriva democrației și a intereselor statului român;
- Organizațiile afiliate unor organizații teroriste din străinătate;
- Organizațiile paramilitare constituite fără autorizarea autorităților competente (art. 326 c.p.).

Poliția de siguranță va supraveghea activitatea politică a organizațiilor politice legale și va urmări activitatea celor ilegale, trebuind să cunoască:

- Activitatea politică;
- Atitudinea față de hotărârile fiecăreia dintre Marile Puteri cu privire la problema palestiniană;
- Organizarea în formațiuni paramilitare;
- Legăturile cu organizațiile antidemocratice din țară și din străinătate;
- Înființarea și organizarea formațiunilor teroriste, precum și pregătirea acțiunilor teroriste;
- Elemente teroriste izolate din țară sau venite din străinătate, ascunse în rândurile organizațiilor legale.

d) Raporturi cu celelalte naționalități

Raporturile evreilor cu celelalte naționalități sunt în general normale; se observă totuși pe alocurea unele tensiuni între evrei și restul populației. Aceste stări de fapt pot avea următoarele cauze:

- Acțiuni șovine din partea unor naționalități (ex., unele manifestări antisemite din partea șovinilor maghiari).
- Atitudini de provocare din partea unor elemente antidemocrate din rândurile evreilor, față de restul populației.
- Atitudini antidemocrate și antisovietice din partea unora dintre evreii din Basarabia și Bucovina de Nord stabiliți în țară pe bază de acte false sau veniți din URSS – în loturi – ca repatriați.
- Activitatea economică ilegală a unora dintre evreii foști în lagărele din Germania, veniți în România cu scopul de a emigra în Palestina și rămași pe loc; aceștia venind în majoritate fără mijloace de existență, o parte dintre ei s-au dedat la afaceri de bursă neagră, speculă ilicită, contrabandă etc, activități ce crează nemulțumiri nu numai în rândurile celorlalte naționalități conlocuitoare, dar și în ale populației autohtone evreiești.

Poliția de siguranță va urmări toate manifestările și acțiunile cu caracter șovin și rasial, precum și actele de provocare ce duc la stări de tensiune între evrei și celelalte naționalități.

[...]*

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 92/1947, f.127-133)

* Fragmentele omise nu fac referire la tematica volumului (cap. I: Maghiarii; cap. II: Germanii; cap. IV: Sârbii etc).

[1] La 18 februarie 1946, Tribunalul Poporului a pronunțat sentința în procesul „Centralei Evreilor”, cei cinci acuzați fiind condamnați astfel: Vasile Isăceanu la muncă silnică pe viață; Nandor Gingold la temniță grea pe viață; Matias Grünberg (zis Willman) la 20 ani temniță grea; A. Grossman-Grozea la 15 ani temniță grea; Jack Leon la 12 ani temniță grea.

[2] „Haoved” era organizația muncitorilor și meseriașilor sioniști-socialiști din România. În urma consfătuirii pe țară a acestei organizații (București, 28-29 iulie 1946) au fost aleși în comitetul central executiv următorii: B. Kaufman, I. Schapira, M. Moscu, A. Hirsch, I. Igher, S. Schwartz și L. Neuman.

[3] În *Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți*, dos. 132/1947, f.1, se află lista Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Sionist Socialist „Ichud” pe țară și a secțiunii București.

[4] Vladimir Jabotinski (1880-1940), născut la Odessa, cu studii juridice la Berna și Roma, traducător și scriitor, a fost fondatorul sionismului revizionist (în 1925, la Berlin). Era adeptul imigrării în masă a evreilor în Palestina și crearea rapidă a unui stat izraelian, în acest scop promovând ideea alcătuirii unor detașamente evreiești paramilitare. Noua Organizație Sionistă – menționată în document – a luat ființă în 1935, prin desprinderea lui Jabotinski din Organizația Sionistă Mondială, nemulțumit de îndepărtarea acesteia din urmă de idealul lui Theodor Hertzl. Prin intermediul acestui nou organism, au emigrat spre Palestina foarte mulți evrei din Europa de est (legal și ilegal). În preajma celui de al doilea război mondial, Jabotinski a căutat să convingă guvernul român să intervină pe lângă Marea Britanie pentru reducerea îngrădirilor impuse evreilor în ce privește stabilirea în Palestina. Deși a murit la New York, rămășițele sale au fost aduse în Israel în 1964. Unul din discipolii săi, Menahem Begin (1913-1992), a ajuns prim-ministru al Israelului în 1977, în timpul său semnându-se acordurile de la Camp David (27 septembrie 1978), care prevedeau acordarea unui statut de autonomie palestinienilor din teritoriile ocupate și încheierea unui tratat de pace între Egipt și Israel. La noi a apărut lucrarea lui S. Klinger, *Planul de 10 ani pentru Palestina*, cu un cuvânt introductiv de V. Jabotinski, București, Edit. Noii Organizații Sioniste din România, nr. 4, 1938.

[5] Josef Trumpeldor (1880-1920), originar din Caucaz și soldat în armata rusă în timpul războiului cu Japonia (1904-1905). Ulterior a urmat facultatea de drept din Sankt Petersburg, iar în 1912 a emigrat cu niște prieteni în Palestina, pentru a-și pune în practică proiectul său de a înființa o comunitate agricolă socialistă. Expulzat în timpul primei conflagrații mondiale la Alexandria, aici l-a cunoscut pe Vl. Jabotinski, la propunerea căruia a alcătuit un corp militar evreiesc. După război, datorită calităților de oștean, i s-a încredințat apărarea coloniilor evreiești din Galileea Superioară, fiind ucis într-un schimb de focuri cu niște bande de arabi. Biografia sa a inspirat mulți tineri evrei din mișcarea „Bethar” de dreapta („Berit Trumpeldor” – Legământul Trumpeldor).

Darea de seamă a uniunii [femeilor] israelite spaniole pe anii 1946-1947

Doamnelor,

Începem darea noastră de seamă cu o constatare înviorătoare și dătătoare de noi speranțe. Numărul membrilor noastre care se ridică la 530 a sporit simțitor. Dorința noastră de întotdeauna e pe cale de îndeplinire. Nici o femeie născută sau devenită spaniolă nu trebuie să lipsească din Uniunea Femeilor Israelite Spaniole și, sperăm, nu va lipsi. Faptul îmbucurător al numărului mereu crescând al membrilor este pentru noi dovada asentimentului la activitatea ce desfășurăm. Este pentru noi un imbold nou, reconfortant.

La vechea și principala noastră preocupare, îmbrăcăminte copiilor, am adăugat acum în urmă nu mai puțin importanta sarcină a completării alimentației și a

ameliorării condițiilor igienice a copiilor noștri necăjiți. Avem bucuria să vă facem cunoscut că în ciuda greutăților întâmpinate, ne-am îndeplinit obligațiile. Fără îndoială, am avut alături de noi ca întotdeauna sprijinul neprecupețit al comunității, al generoșilor noștri donatori și acum în urmă al OSE.

Doamnelor, deși cotizațiile noastre s-au mărit simțitor în ultima vreme și am primit donațiuni importante, din cauza scumpetei excesive și mereu crescânde prețul veșmintelor ar fi depășit mijloacele noastre. Am avut însă norocul să ni se dăruiască de către comunitate o bună parte din efectele necesare: rufărie, hăinuțe, rochițe, care puse la punct de noi au putut fi distribuite. Paltoanele și restul îmbrăcăminții au fost procurate prin intermediul comitetului. Celor 120 de copii echipați de noi le-am reparat în tot cursul anului încălțăminte, ceea ce reprezintă un capitol important în bugetul nostru.

În toate zilele, în școală, la ora 10 dimineața și la ora 4 după amiază, copiii subnutriți au primit o gustare substanțială constând din pâine sau mămligă, lapte, brânză, unt, ouă, carne conservată, mezeluri, marmeladă sau fructe. Ne folosim și de acest prilej pentru a-i mulțumi d-nei Mutterperl, d-sa cu hărnicie s-a alăturat echipei noastre de membre delegate cu alimentația și igiena copiilor. Din făina dăruită de Administrația comunității și Pâinea Zilnică, doamnele din echipă au făcut zilnic pâinea pe care au împărțit-o cu dragoste și grijă copiilor subnutriți. D-nei Mathilda Semo, distinsa noastră membră, cele mai calde mulțumiri pentru neprecupețita muncă ce depune în folosul societății. Un cuvânt de admirație pentru munca plină de râvnă și devotament a d-nei Cernetzky. Pentru păstrarea curățeniei atât de necesară am distribuit periodic rații de săpun.

Doamnelor, deși generozitatea celor care ne sprijină nu s-a dezmințit, totuși din cauza scumpetei mereu crescânde, ne-am văzut silite să apelăm la conducerea CDE. Găsind înțelegere, am obținut din partea d-lor ajutoare. Conform prevederilor bugetare, s-au acordat ajutoare pentru bătrâni, bolnavi și am contribuit la mărițișul fetelor.

Cu prilejul zilei de Kipur, câteva doamne din comitet, secondate de către unele doamne societare, au trimis la domiciliul câtorva familii nevoiașe masa completă pentru cele două seri de sărbătoare. Doamnelor, un punct important al realizărilor noastre este masa de Pessach, organizată din inițiativa d-nei Roza Campus, animatoarea acestei societăți. Începută cu șovăială și modestie, tinde să devină masa tradițională în comunitate. Prezența Eminenței Sale D-lui dr. șef rabin [Al. Șafran] și a d-nei Șafran la prima noastră masă, prezența președintelui comunității și a aproape întreg consiliul de reprezentanți, a clerului și a atâtor personalități de vază la ambele mese, interesul și ajutorul efectiv ce ni l-au acordat, a însemnat pentru noi dovada prețuirii eforturilor noastre și cea mai frumoasă recompensă. Le suntem profund recunoscătoare.

Doamnelor, comitetul socotind că Societatea noastră este datoră să fie prezentă la lucrările de reconstrucție a școalelor, școala care adăpostește copiii îngrijiți de noi, am luat inițiativa organizării unui ceai. Beneficiul (40.000.000 lei) a fost remis comunității. D-na și dl. Almosnino și-au pus cu deosebită amabilitate frumoasa lor locuință la dispoziția noastră în ziua de 15 decembrie 1946, când a avut loc ceaiul. Ținem să relevăm gentilețea și dărnicia doamnelor din Societate care ne-au donat aproape în întregime bugetul, apreciat cum se cuvine de către invitați. Reinnoim mulțumirile noastre d-lui av. Nicu Almosnino. D-sa ne-a susținut interesele în fața instanțelor judecătorești, cu prilejul modificării statutelor și numelui societății.

Doamnelor, avem plăcerea să vă anunțăm și să vă rugăm să ratificați cooptarea doamnelor Alice Levy și Simona Almosnino în comitetul nostru.

Scumpa noastră președintă a fost greu încercată în acești din urmă doi ani. Tovarășul său de viață Moritz Orenstein și veneratul său părinte Ezra Semo au părăsit-o pentru totdeauna. O asigurăm încă o dată de dragostea și prietenia noastră. Fie ca munca ce o depune în folosul celor mulți și obidiți să-i fie reazem și consolare. Tot în acest răstimp am avut durerea să pierdem pe Victoria Flacs, o prietenă sinceră, un [...] * și o adevărată animatoare a operelor de caritate ale comunității noastre. Zehri Levy, contabilul nostru benevol, om îndatoritor și plin de suflet, ne-a părăsit și pentru serviciile aduse societății noastre o bună și adâncă aducere aminte. Sabeta Albala, Elena Bembasa, Betty [...] *, Eskenazy, Mathilda Levy, Ferry Bomchis – iată atâtea [...] * în rândurile noastre, atâtea energii pierdute. În memoria lor un moment de reculegere. Familiilor acestora cele mai bune sentimente.

Ne folosim și de acest prilej pentru a mulțumi celor ce ne secondează în împlinirea grelelor sarcini ce ne-am asumat, rugându-i ca și în viitor să ne acorde sprijinul lor prețios.

Comitetul: președinte de onoare d-na Perla Elias; vicepreșed. de onoare d-na Ada Munteanu; membră de onoare d-na Erna Almosnino. Comitetul Activ: președintă d-na Estelle Orenstein; vicepreședintă d-na Anny Campus, d-na Rachel Prezente, d-na Cici Sabetay; casieră d-na Roza I. Campus; ajutor de casieră d-na Margareta Hasan; secretară de ședință d-na Elena Constantin; secretară administrativă d-na Nina Pliscoff; cenzori d-na Elena Caler, d-na Margareta Lupescu, d-na Sally Souzi; membre consiliere d-na Fanny Profeta, d-na Sirena Cauly, d-na Betty Cernetzky, d-na Ginta Fronescu, d-na Alice Levy, d-na Simona Almosnino.

(Arh.St.București, Prefectura Poliției Capitalei. Societăți, dos. 100/1946, f.8-9)

* Cuvânt ilizibil

152

Serviciul Jud. de Siguranță Bacău
Bir. 1 Inf. Interne

[1947]

Situație-fișă a Asociației Sportive Macabi-Bacău

1. Data înființării: 1.IX.1944.
2. Dacă este persoană juridică: Nu este persoană juridică.
3. Sediul asociației: Bacău, str. Reg. Ferdinand nr. 3.
4. Dacă este centrală sau filială: Filială, centrala fiind la București.
5. Ministerul sau autoritatea de stat sub controlul căreia își desfășoară activitatea: Nu sunt sub controlul nici unui minister sau a unei autorități de stat.
6. Scopul urmărit potrivit statutelor: Educație fizică și culturală a tineretului evreiesc.
7. În ce măsură a fost realizat acest scop și ce manifestări concrete a avut asociația după 23 august 1944: După această dată, această asociație s-a manifestat numai din punct de vedere sportiv, iar în ceea ce privește manifestările culturale a depus o activitate neînsemnată.

8. Scopul nemărturisit al asociației: Toți membrii acestei asociații sunt numai speculanți și din clasa mic burgheză, muncitori nefiind în această grupare, majoritatea membrilor fac parte din organizația sionistă de dreapta „Bethar”.

9. Comitetul actual de conducere: Bigman Iacob, președinte; Ițicovici Isac, vicepreședinte; Knoll Saly, secretar; Davidovici Izu, casier; Benglas Bebi, membru; Svartz Izu, membru; și Baraș David, membru.

10. Data alegerii actualului comitet: 11.IV.1946.

11. Numărul total al membrilor, orientarea lor politică, pe categorii de naționalități: Asociația numără circa 100 de membri, majoritatea fac parte din organizația sionistă de dreapta „Bethar”, toți fiind evrei.

12. Mediul social din care sunt recrutați membrii: Majoritatea membrilor sunt recrutați din pătura comercianților.

13. Patrimoniul asociației, fondurile de care dispun, legături cu alte organizații similare sau de altă natură din țară sau din străinătate, consulate, legații, reprezentanțe diplomatice: Patrimoniul asociației provine din donațiile în bani ale membrilor, fondurile și le procură numai prin cotizațiile membrilor. Nu au nici o legătură cu vreo asociație străină sau legație, consulate sau reprezentanțe diplomatice străine. Au legături însă cu organizațiile sioniste de dreapta.

Având în vedere că majoritatea acestor membri fac parte din organizațiile sioniste de dreapta, fiind cu toții comercianți sau fac parte din clasa mic burgheză, opinăm ca membrii acestei organizații să fie dirijați către organizațiile de sport democratice, considerând asociația „Macabi” complet inoportună și incompatibilă cu regimul nostru democrat de astăzi.

Șeful Serviciului
Comisar Ștefan Popescu

Șeful Bir. 1 Inf. Interne
Comisar [indescifrabil]

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 102/1947, f.126)

153

24 ianuarie 1948
Nr. 627/1948

Semnalare specială

NOTĂ

Joi, 22, l.a.c., la plecarea din Parlament, Burcă[1] și Șerban (Asriel)[2] din PSD au găsit fiecare în buzunarul său de la palton câte un extras bătut la mașină (o copie) după un articol scris de Mișa Levin[3] în revista „Șantierul”. (Această revistă a fost condusă de Ion Pas prin anii 1934-37. Nu mai apare demult[4]). În acest articol, Mișa Levin pune chestiunea că Ana Pauker e apărută de diverse organizații internaționale comuniste sau comunizante, de ex. „Liga apărării drepturilor omului” etc, e perfect normal ca și troțchiștii, al căror proces se judeca atunci în URSS, să fie apărați de aceleași organizații internaționale. În general, articolul în chestiune îi apăra pe troțchiști.

Burcă și cu Asriel i-au arătat lui B. Solomon[5] extrasul găsit în buzunarul paltonului. Solomon a informat pe Mișa Levin. Foarte indispus, acesta din urmă a întregat ce e de făcut ca Burcă să nu facă ca articolul să parvină în mâna comuniștilor.

Au căzut de acord ca să-l informeze pe Voitec și toți trei să ceară lui Burcă promisiunea, pe cuvânt de onoare, că nu va mai informa pe nimeni de această chestiune.

Mișa Levin se teme acum că funcția sa de ministru plenipotențiar în viitor va fi periclitată, și de toată situația sa când comuniștii vor afla această chestiune. Se mai teme că acest extras a fost dat și altora. Nu știe cine l-a dat, dar și-a pus chestiunea dacă nu cumva chiar comuniștii l-au pus în buzunarul paltonului lui Burcă, ca acesta să facă uz de el, cunoscându-se că acțiunea de izolare a lui Burcă, campania de presă și apoi îndepărtarea lui Burcă de la Interne i se datorează lui Mișa Levin.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos.72/1948, f.1)

[1] Ion Burcă, deputat de Brăila în urma alegerilor din noiembrie 1946, fusese subsecretar de stat pentru administrație la Ministerul Afacerilor Interne (1945-1947).

[2] Avram Șerban, deputat de Alba, membru în CC al PCR, director general al Casei Centrale a Asigurărilor Sociale (din 23 aprilie 1948).

[3] Mișa Levin făcuse parte din Tineretul Socialist (din PSD), iar acum era deputat de București. Fusese director în Ministerul Muncii (1946), iar ulterior va deveni prim-consilier și ministru plenipotențiar în centrala Ministerului Afacerilor Externe (1947-1948), va fi ales în CC al PCR (la 23 februarie 1948), pentru ca de la 1 aprilie 1948 să fie numit prim-consilier de legăție la Roma, după numai doi ani alegând calea exilului. Asupra lui Mișa Levin vezi în acest volum și doc. 181.

[4] „Șantier” era o revistă bilunară (între 15 septembrie 1933-28 februarie 1934) și apoi lunară (15 martie-decembrie 1937), al cărei redactor era scriitorul Ion Pas. S-a remarcat pentru atitudinea antifascistă, îndeosebi prin articolele semnate de Lothar Rădăceanu, Al. Claudian și Titel Petrescu. În afară de creații ale unor poeți români, precum Matei Alexandrescu, Eusebiu Camilar, I.Th. Ilea, Al. Șahighian, C. Pajură ș.a., paginile revistei publică scrieri ale lui Maxim Gorki, R. Rolland, E. Ehrenburg ș.a.

[5] Barbu Solomon (1904-1965), membru al CC al PCR (1948-1965), ministru plenipotențiar în Norvegia (1948), judecător la Tribunalul Suprem, iar din 1962 vicepreședinte al acestuia.

154

15/pol. 1948

Bukarest, 1948. februar 13-án

Tárgy: Akció a zsidóság társadalmi átrétegzésére

A Demokratikus Zsidó Szövetség, mely a romániai zsidóságnak a Magyar Népi Szövetséghez hasonló jellegű képvisellete, érdekes akciót indított meg a közelmúltban, mely a zsidóság társadalmi átrétegződését célozza. Az elgondolás az, hogy a zsidóságot, amelynek túlnyomó többsége Romániában önálló kiségzisztencia és főleg közvetítő kereskedelemmel foglalkozik, fokozottan a termelő munka felé irányítsa át. Ebből a célból a zsidó ifjúság és felnőttek számára átképző kurzusokat létesítenek, amelyek ipari és mezőgazdasági szakmákban képzik majd ki a jelentkezőket, azonban nem vállalkozókká, hanem munkásokká.

Az akció, amelyet a folyamatban lévő gazdasági reformok tesznek időszerűvé, a román hivatalos körök teljes támogatását élvezi, nagyszabásúnak indul, és mind magának a tervnek, mind azon felismerésnek, amelyből fakad, kétségkívül politikai jelentősége is van.

Ezt a Demokratikus Zsidó Szövetség egyik vezetője, akivel az akcióról beszélgetést folytattam, a következőkben világította meg. A Romániában élő zsidóság túlnyomó többségében szegény, érdekei tehát nyilvánvalóan egybeesnek az országban élő többi

dolgozókéval. Ennek az osztályérdeknek a helyes felismerését azonban hátráltatta az, hogy a zsidóság voltaképpen proletársorban élő rétegei is foglalkozásuknál fogva bizonyos kapcsolatot éreztek önmaguk és ama kapitalisták között, akiknek a gazdaságból való kikapcsolására Romániában immár sor kerül. Erre magyarázható az a körülmény is, hogy az emigrációs hullám a zsidóság ama rétegét is erősen magával ragadta, amelynek a távozásra reális érdekeit tekintve nem volna oka. A társadalmi átrétegzés megvalósítása az osztályhelyzet tiszta és félreérthetetlen meghatározása által közelebb fogja majd hozni ezeket a zsidó tömegeket a népi demokráciához.

követségi tanácsos, id. ügyvivő
[indescifrabíl]

Molnár Erik úrnak, külügyminiszter, Budapest

[TRADUCERE]

15/pol. 1948

București, 13 februarie 1948

Subiect: Acțiuni întreprinse pentru restratificarea socială a evreilor.

Uniunea Democrată a Evreilor [CDE], for al evreimii din România, asemănător Uniunii Populare Maghiare, a pornit recent o acțiune menită să reașeze păturile sociale evreiești. Planul vizează îndreptarea evreilor, a căror majoritate în România se ocupă mai ales de comerț independent de subzistență, înspre munca productivă. În acest scop, tineretul și adulții evrei sunt incluși în cursuri de reconversie, în care ei se vor califica în domeniul ocupațiilor specifice industriei și agriculturii, dar nu ca întreprinzători, ci ca muncitori. Acțiunea a cărei actualitate este garantată de reformele economice curente se bucură de sprijinul deplin al cercurilor oficiale românești, este o acțiune de anvergură și atât planul în sine, cât și recunoașterea situației care îl justifică au, în mod cert, o semnificație politică.

Acest fapt a fost prezentat de către unul dintre conducătorii Uniunii Democrate a Evreilor, cu care am purtat discuții despre acțiune în felul următor: evreii care trăiesc în România sunt în mare parte săraci, deci interesele lor corespund în mod evident cu cele ale celorlalți muncitori din țară. Identificarea corectă a acestui interes de clasă a fost împiedicată de faptul că straturile de proletari evrei, ca urmare a ocupațiilor lor, simțeau anumite relații între ei și acei capitaliști a căror excludere este în curs din economia românească. Acest lucru explică și felul în care valul de emigrări a dus inclusiv acea pătură a evreimii care, din punct de vedere al intereselor reale, nu ar fi avut motiv să părăsească țara. Înfăptuirea restratificării sociale, prin definirea clară, neechivocă a situației de clasă, va aduce aceste mase de evrei mai aproape de ideea democrației populare.

Consilier al ambasadei, viceconsul ad. interim.
[indescifrabíl]

Domnului Erik Molnár, Ministru de Externe. Budapesta

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-k-Rom-12/a-748/pol-1948)

**Copie de pe raportul nr. 23.295 din 5 martie 1948
al Inspectoratului de Siguranță Cluj către DGSS. Serv. I Bir. 6**

Urmare raportului nostru nr. 23.295-S din 22 februarie 1948, privitor la activitatea sectei religioase „Trinitariana”, în urma verificării făcute raportăm următoarele:

Asociația „Jó Pásztor” (Pastorul bun), care este sub egida bisericii reformate din Cluj, face propagandă în rândurile evreilor de a crede în Cristos și în Noul Testament. Misionarul acestei asociații este preotul reformat Horváth Eugen din Cluj, profesor la Facultatea de Teologie Reformată din Cluj[1].

În orașul Cluj, această asociație depune o activitate intensă, în scopul de a converti pe evrei ca să treacă la religia reformată. Această asociație a luat ființă la Cluj în anul 1942, în timpul asupririi evreilor de către fasciști, promițându-le că dacă trec la religia reformată nu o să suporte consecințele legii rasiale. În anul 1943 misionarul acestei asociații era tot Horváth Eugen, iar din partea populației evreiești era dr. Kádár Emeric (fost director de teatru), care în anul 1943 a trecut la religia reformată.

Dr. Kádár Emeric în anul 1945 a plecat la Budapesta, unde și în prezent este conducătorul acestei asociațiuni, ținând legătura cu asociația din Cluj. Acesta a scris o carte intitulată *Szedjétek össze a maradékot* (Adunați rămășițele), editată la Budapesta, prin care dă lămuriri evreilor, explicând necesitatea de a trece la religia reformată. Avem onoare a vă înainta un exemplar din această carte de care se folosește asociația ca ghid.

Asociația mai colporează în rândurile evreilor o Biblie cuprinzând Noul Testament în limba ebraică, editată de „Trinitarian Bible Society” – 7 Bury Palace, Londra, W.C.I., 1944 – Hebrew New Testament. Un exemplar din această Biblie se înaintează alăturat.

Această asociație, până în luna februarie a.c., și-a ținut adunările în locuința comerciantului de fier Friedman din Cluj, str. Kossuth Lajos 32, în fiecare joia și duminica după masă, iar după această dată s-au mutat în clădirea teologiei reformate din Cluj, str. Malinovski. Membrii asociației fiind în majoritate evrei de diferite clase sociale, fiind conduși de clericul reformat și de un student evreu cu numele de Schleininger Gheorghe, care îndeplinește funcțiunea de secretar în această asociație.

Suntem informați că și la Tg. Mureș, tot sub egida clericului reformat, funcționează această asociație, având un număr de membri foarte redus. Misionarul Horváth Eugen din Cluj face vizite la aceste asociații mai mici, dându-le instrucțiunile de funcționare.

Suntem în supravegherea activității acestei asociațiuni, urmând a vă înainta statutele, fișa asociației, precum și orice informație culeasă din sânul lor.

Pentru conformitate
[indescifrabil]

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 82/1947, f.205)

[1] Asupra lui Jenő Horváth (n. 1900) vezi Géza Nagy, *A Kolozsvári Református Theologiai Fakultás története*, Kolozsvár, Az Erdélyi Református Egyházkerület kiadása, 1995, p.293-294.

**[Raport asupra desfășurării lucrărilor sesiunii a II-a
a Congresului Mondial Evreiesc – Montreaux (27 iunie-7 iulie 1948)]**

[...]*

Activitatea delegației române

Delegația română, compusă din 10 membri, a luat parte activă la dezbaterile Congresului[1]. În cursul desfășurării lucrărilor, patru din membrii delegației, tov. Leibovici Șerban[2], șef-rabin Rosen[3], M. Benvenisti și I. Esselsohn, au luat cuvântul, arătând poziția delegației noastre în problemele cele mai importante, demascând tezele false ale conducătorilor Congresului și ale reacționarilor care au încercat să atace, popularizând rolul Uniunii Sovietice în eliberarea poporului român și a populației evreiești, arătând realizările regimului democrației populare pentru evrei. De asemenea, s-a subliniat prin declarația lui Benvenisti rolul Uniunii Sovietice în proclamarea statului Israel, iar la dezbaterile asupra rezoluției despre drepturile omului, delegația română a subliniat caracterul general al rezoluției, arătând că trebuie precizat că numai Uniunea Sovietică și țările cu democrație populară au luat într-adevăr măsurile pentru apărarea evreilor împotriva antisemitismului și fascismului, că în țările imperialiste crește pericolul antisemit, că evreii trebuie să lupte alături de forțele democratice în frunte cu Uniunea Sovietică pentru combaterea acestui pericol.

De asemenea, delegația română, prin relațiile pe care le avea din întâlnirile anterioare cu diferiți reprezentanți străini, ca de exemplu Sneh și Zerubabel din statul Israel, ca și prin relațiile pe care și le făcuse la Congres, a reușit să influențeze pe unii din delegați în atitudinea pe care aceștia au adoptat-o la Congres. Discuțiile ce s-au purtat de către membrii delegației române cu ceilalți delegați, ca și faptul că delegația noastră, singura de altfel, care a împărțit delegaților veniți din celelalte țări material informativ asupra situației evreilor din Republica Populară Română, a făcut ca membrii acestei delegații și în special tovarășii să poată duce o bună muncă de lămurire, în măsura posibilităților înmânându-le participanților la Congres.

De asemenea, delegația română a multiplicat și difuzat congresiștilor discursurile tov. Șerban Leibovici și Benvenisti, popularizând astfel și mai mult punctul de vedere al delegației române în problemele dezbătute la Congres.

În comisiuni delegația română a lucrat în felul următor:

Comisia Politică: Feldman[4], Șerban, [Israel] Bacal, Iscovici, Benvenisti, Dascălu.

Comisiunea Organizatorică: Iscovici, Benvenisti.

Comisiunea Culturală: Tumarchin, Rosen, Șerban.

Bunuri și Reconstrucții: Bacal, Esselsohn, Hillel Kohn.

Delegația română a fost singura care a împărțit participanților la Congres material informativ asupra țării noastre și asupra situației evreilor din România.

Trebuie să arătăm că spre deosebire de toate celelalte delegații din țările cu democrație populară, delegația română nu intra în Congresul Mondial Evreiesc. Din cauza acestei poziții deosebite, uneori au existat deosebiri de vederi între tovarășii români și tovarășii din celelalte țări. Părerea noastră este că dat fiind faptul că ceilalți tovarăși erau în Congresul Mondial Evreiesc, și unii din ei în conducerea acestui Congres, și țineau neapărat să rămână în aceste posturi pentru a păstra unitatea acestuia, ei au mers uneori pe o linie de compromis care i-a adus în situația creată în ultima zi a Congresului, când punctul lor de vedere la care au ținut cu fermitate, intrarea unui comunist american în Comitetul Executiv, n-a fost admis și dată fiind poziția lor anterioară, în celelalte probleme, au fost obligați să accepte compromisul de a rămâne în Congres, dar de a nu intra în conducere până în momentul când se va rezolva revendicarea, deși la începutul discuțiilor erau hotărâți să părăsească Congresul dacă nu se admite această revendicare. Un alt fapt care dovedește tendința de a merge pe calea compromisurilor este cel petrecut în Comisia Politică, unde tov. Mirski, din delegația poloneză, a cerut ca toți membrii comisiei să voteze rezoluția politică propusă, pentru ca după ce a fost votată această rezoluție cu caracter general necombativ să citească o declarație prin care să arate că nu este de acord cu textul rezoluției. Lucrul acesta dovedește că ei țineau la păstrarea unei unanimități, care nu respecta nici un considerent principial.

Tot astfel trebuie privită și atitudinea tov. B. Mark în chestiunea palestiniană, despre care am vorbit mai sus.

Cuvântarea d-lui av. Leibovici Șerban

Membru al delegației românești, deputat în Marea Adunare Națională (parlament), secretar general al Federației Uniunilor de Comunități Evreiești.

Domnule Președinte, Onorați Delegați,

Populațiunea evreiască din Republica Populară Română are azi a șaptea comemorare a celui mai mare masacru care s-a produs în țară, pogromul de la Iași de la 29 și 30 iunie 1941. În aceste două zile, ca să slujească interesele acelor care au provocat războiul antisovietic abia început și cu scopul de a îndepărta atenția poporului care n-a vrut acest război, cu greutățile de care s-a lovit din primul moment, guvernul fascist împreună cu hitleriștii și cu fostul rege Mihai au masacrat în a doua capitală a României 12 mii evrei nevinovați, bărbați, femei și copii[5]. În amintirea acestor martiri, pe care populațiunea evreiască din România îi comemorează azi propune onoratului congres să păstreze o clipă de tăcere.

Pogromul de la Iași simbolizează în fața noastră România latifundiarilor și a exploataților, România de analfabetism și jaf, în care partidele politice care au reprezentat interesele exploataților români și pe ale trusturilor străine, întrebuițau alături de monarhie antisemitismul, ca un mijloc principal de guvernare.

Acordând importanță antisemitismului și politicii permanente de colaborare cu antisemitismul, cu așa-zisul pericol comunist, au produs nu numai 12.000 victime, ci peste 400.000 suflete, mai mult ca jumătate din populațiunea evreiască a întregii țări. Nimicirea în masă a evreilor din regiunile noastre a reprezentat punctul culminant al discriminărilor rasiale, care au fost practicate de toate guvernele care au stăpânit țara timp de o sută de ani.

Vechea Constituție românească, care pe hârtie a recunoscut drepturile tuturor, n-a recunoscut totuși pentru evrei drepturi cetățenești, școlile au fost – formal –

deschise tuturor, dar copiii evrei n-au fost primiți în școli, serviciul militar a fost o școală de propagandă antisemită, iar viața politică și aparatul de stat au fost și ele interzise evreilor. Astfel că pogromul celui de al doilea război mondial, ca și deportările în masă, ca și legile sălbatice și sistemele rasiste cu care populațiunea evreiască din țară a fost insultată și batjocorită, chinuită și jefuită, însângerată și îndoliată, reprezintă o consecință logică a pregătirilor de lungă durată, la care au participat forțele reacționare și exploatoare din țara noastră.

Dictatorul Antonescu și fostul rege Mihai au constituit ultimele verigi ale lanțului lung de subjugare și de jefuire a întregului popor român.

În decursul lucrărilor acestei sesiuni, delegațiunea română a primit o informație telegrafică din țară. Suntem înștiințați că în procesul principalilor vinovați în pogromul de la Iași, care s-a judecat timp de două săptămâni la București, s-a dat verdictul: din 53 de acuzați care au fost trași la răspundere, 26 au fost osândiți la muncă silnică pe viață, 20 condamnați la 25 ani închisoare și numai doi au fost achitați[6]. Verdictul (pe care rămășițele forțelor întunecoase ale trecutului au încercat timp de 3 ani să-l ocolească) simbolizează ideea unei mentalități în țară la noi, mentalitatea de a clădi fericirea și bunăstarea maselor populare, precum și o bună înțelegere între toate naționalitățile conlocuitoare din țara noastră, precum și de pedepsire severă a oricărui ațățări rasiale și dușmăniei naționaliste, mentalitate care e caracteristică noului regim al democrației noastre populare.

Nu e o întâmplare că în vremea când în Germania apuseană tribunalele americane și engleze găsesc nevinovați și achită pe criminalii de război bine cunoscuți ale căror mâini sunt mânjite de sângele a zeci și sute de mii de evrei din toate țările europene, în România noastră Populară, în cadrul unui singur proces sunt condamnați 45 criminali de război la sute de ani închisoare. Nu e întâmplător, pentru că în timp ce viața evreilor din America, Anglia și din toată Europa Apuseană e din ce în ce mai amenințată de norii negri ai propagandei și de practicile urmașilor lui Hitler – tip Mosley –, într-un moment în care zierele antisemite, îngrădirile rasiale și măsurile brutale devin tot mai numeroase, în această parte a lumii, în Republica Populară Română, securitatea vieții noastre e în mod hotărât și fără nici o îndoială întărită.

Dar nu numai atât, în măsura în care populațiunea românească a scuturat jugul sclaviei politice și economice, în măsura în care reprezentanții exploataților dinăuntru și dinafară nu mai au de spus vreun cuvânt în guvern, în aceeași măsură au fost înlăturate urmele discriminărilor. Legile rasiale au fost radiate. Evreii și-au reprimis casele jefuite de fasciști. Averea evreilor nimiciți în deportare și de pe urma cărora n-au rămas moștenitori a fost predată Federației Uniunilor de Comunități Evreiești. O lege specială a cetățeniei a recunoscut drepturile cetățenești pentru evrei, iar vreo 40.000 evrei au fost în mod practic încetățeniți. Calea spre orice profesiune și spre muncă e deschisă. În aparatul de producție, în cele mai înalte posturi guvernamentale, ca și în armată, condițiunile sunt aceleași ca și pentru populațiunea română. Accesul nostru în toate școlile este absolut liber, în afară de școlile de stat mai funcționează în Republica Populară Română 128 școli care aparțin Federației Uniunilor de Comunități Evreiești și în care se învață idiș, ebraică, istoria evreilor și alte materii evreiești (religioase, spre exemplu), școli care au obținut drepturi de publicitate egale cu școlile statului și sunt sprijinite materialicește de guvern.

Anul acesta a fost creat un teatru de artă în idiș, care difuzează în masele largi populare operele clasice și moderne ale scriitorilor și poeților noștri, iar guvernul acordă un important sprijin material acestui teatru[7]. Am organizat cursuri spe-

cială de pregătire pentru profesorii evrei. Cluburi populare și colonii de vară pentru mii de copii evrei. În afară de școlile evreiești moderne, care sunt frecventate de 13.000 copii, în afară de 57 Talmud Thora, Hedarim și Ieșivoh cu 2596 copii care învață în deplină libertate, s-au mai creat în țară la noi cursuri speciale în care evreii învață o meserie practică, datorită căreia ei se pot restratifica în elemente productive, folositoare unei societăți românești, a cărei bază este: munca tuturor locuitorilor ei.

Primele cooperative de meseriași evrei, primele puncte de restratificare agricolă concretizează noile stăruințe care preocupă din ce în ce mai mult întreaga populațiune evreiască din țară. O nouă realitate a unui evreu cu capul sus, cu spatele îndreptat, a unei colectivități evreiești liberă să-și dezvolte viața sa națională și omenească.

Avem organizațiuni evreiești culturale, sociale și politice, o organizațiune care coordonează activitatea tuturor grupărilor democratice evreiești, Comitetul Democratic Evreiesc, o reprezentare parlamentară a populațiunii evreiești în Marea Adunare Națională, care constă din cinci deputați evrei, în afară de deputații evrei care au fost aleși ca membri ai diferitelor partide.

Noua Constituție a Republicii Populare Române consfințește prin texte speciale dreptul pentru fiecare națiune de a folosi limba maternă în școli și în instituțiuni de stat, ca și principiul de a se pedepsi cu asprime orice provocare de dușmănie rasiale. Aceste texte n-au un caracter pur formal, ele nu sunt litere moarte, ele confirmă o nouă realitate care a răsărit în ultimii ani în această parte a Europei, realitate care pulsează în verdictele care au și fost pronunțate împotriva ațâțătorilor rasiști în presa evreiască, în școlile noastre evreiești, în comunitățile noastre, în cooperativele și întreprinderile noastre agricole.

Populațiunea evreiască din RPR și-a exprimat, în cadrul a sute de adunări populare, bucuria la crearea statului Israel, voința ei caldă ca statul să fie liber, independent și democrat, subliniind că în caz contrar el nu va putea exista ca stat evreiesc și a colaborat cu forțele progresiste din țară pentru recunoașterea statului Israel și a guvernului său de către guvernul popular român. Ea va participa alături de întreaga populație muncitoare din țară la sprijinirea luptei statului Israel pentru independență și libertate, la fel ca și pentru victoria păcii și a libertății din toată lumea.

Din scurta enumerare a principalelor apariții în viața evreilor din RPR pe care am făcut-o se poate vedea clar cât sunt de false și lipsite de temeri susținerile că la noi în România ar exista un proces de deznaționalizare normală. Niciodată până la actualul regim popular, evreii din România n-au avut atâta libertate și posibilități de a-și dezvolta însușirile specific naționale, precum le are acum în RPR. Din contra, condițiunile de liberă manifestare a populațiunii evreiești ca atare au adus că în ultima vreme au fost atrase în viața socială evreiască elementele care mai înainte au stat deoparte. Și când anumite elemente evreiești fug din România, și există în realitate elemente evreiești și neevreiești care fug, e însă vorba de acelea care nu vor să treacă la o viață de muncă și care au trăit întotdeauna numai după urma muncii altora. Aceste elemente sunt dușmane nu numai poporului evreu, dar și al celui român, precum și oricărui alt popor în mijlocul căruia vin să trăiască pe socoteala muncii poporului.

Conducătorii societății evreiești din țările în care se refugiază acest soi de elemente, în loc să le asculte relatările inventate și pline de dușmănie, trebuie să le acorde un asemenea tratament, așa cum se cuvine unor exploatare și dușmani ai poporului.

Colectivitatea evreiască din România, cu cele 400 mii suflete rămase, crește și se dezvoltă sub regimul democrat din România, ca o parte sănătoasă a poporului evreu din întreaga lume, care cu lupta și cu munca sa ajută alături de poporul român și de toate forțele progresiste din întreaga lume la marea luptă pentru un viitor mai bun și pentru pace pentru toate popoarele, pentru existență și un viitor fericit pentru poporul evreu.

Vorbind de noile condițiuni din viața noastră, nu putem uita nici un singur moment rolul uriaș jucat de Uniunea Sovietică la eliberarea noastră și salvarea pe care Armata Roșie a adus-o în mersul ei victorios, eliberând pe evreii din lagărele din Transnistria, din orașele și târgurile noastre. Noi, cei patru sute mii evrei rămași în România, nu putem fi destul de recunoscători Uniunii Sovietice, în frunte cu generalisimul Stalin, pentru salvarea noastră și pentru sprijinul pe care l-au dat țării noastre pentru a putea trece greutățile de după război, în lupta sa pentru independență și de redresare economică. E încă vie în mintea noastră poziția consecventă, hotărâtă și exemplară pe care a luat-o Uniunea Sovietică în lupta pentru crearea și existența statului evreiesc Israel, precum și recunoașterea sa deplină și necondiționată a statului evreiesc și a guvernului evreiesc în primul moment al proclamării sale.

Faptele enunțate fiind încrustate în conștiința noastră și aprofundând ideile principale care constituie baza socialismului Uniunii Sovietice, cu privire la egalitatea de drepturi a tuturor naționalităților, putem înțelege poziția Uniunii Sovietice față de noi și putem să ne dăm socoteală ce prieten important și devotat reprezintă Uniunea Sovietică pentru poporul evreu, în lupta sa pentru libertate și existență.

Fiind sinceri cu noi înșine, trebuie să învingem susținerile fundamentale false, că în epoca cea mai grea a teroarei hitleriste am rămas singuri și că am supraviețuit acestui timp fără nici un sprijin, numai datorită unor minuni. O asemenea înțelegere a lucrurilor poate să ne fie deosebit de dăunătoare, poate să ne aducă la izolare și la multe și mari nenorociri.

E adevărat că multe puteri vest-europene și neeuropene, care-și ziceau democrate, au putut face foarte mult ca să salveze milioane de evrei din mâinile fasciștilor hitleriști, însă n-au făcut nimic. E vorba de puterile care au sprijinit mult pe Hitler să vină la putere și hitlerismul să crească, spre a fi apoi folosit ca un „Golem” împotriva Uniunii Sovietice. Oricât ne-am afla în state vestice, nu e admisibil să uităm că milioane de evrei din regiunea europeană a Uniunii Sovietice, din Polonia, Franța, Cehoslovacia, Germania, Ungaria, România, Bulgaria, care au mobilizat categoriile cele mai sănătoase și mai eroice ale popoarelor lor în lupta împotriva cotropitorilor hitleriști, singură credința n-ar fi putut salva nici măcar un singur evreu. Toți care s-au salvat trebuie să mulțumească luptei comune a prietenilor noștri adevărați, care sunt forțele progresiste din toată lumea.

Ni s-a spus de la această tribună că lumea e împărțită în două blocuri și că noi trebuie să fim în afara lumii, adică neutrali. Dar noi n-am auzit din partea conducătorilor Congresului Mondial ca ei să amintească despre marele pericol în care se află viața și viitorul poporului evreu. Pericol care poate proveni de pe urma renașterii unei Germanii cu conducere nedemocratizată și nazistă notorie, în inima Europei. Noi n-am auzit aici nici un cuvânt de protest împotriva scandalozelor achitări și a ocrotirii criminalilor naziști de către autoritățile de ocupație din zona de apus a Germaniei. E clar că pornind de la astfel de susțineri și făcând astfel de greșeli nu ne vom putea îndeplini rolul de conducători ai poporului evreu din acest moment istoric.

În această lume care nu e divizată în două blocuri de popoare, ci în două lagăre, dintre care lagărul de pace și democrație întrece orice margini și primește în blocul său uriaș pe oricine vrea să lupte pentru libertate, dreptate și fraternitate dintre oamenii tuturor popoarelor din lume, și al doilea lagăr care e format din ațâțătorii la război, dintre aceia care urmăresc să stăpânească lumea, de stăpânii trusturilor și de aceia ce le sunt vânduți acestora, în fruntea cărora se află clicile imperialismului american, putem vedea clar care ne sunt prietenii și cine dușmanii noștri.

În lumea stăpânitorilor trusturilor, datorită vinei cărora curge sânge evreiesc în Eretz Israel, în lagărul imperialist care cultivă acasă la el din ce în ce mai mult antisemitismul și care reclădește o Germanie condusă de hitleriști, în acest lagăr care face să se ridice noul hitlerism al zilelor noastre, avem numai dușmani, cei mai mari dușmani, care ne pregătesc noi Maidanek-uri.

Numai cine nu vrea să vadă, nu vede că prietenii noștri vii, concreții, singurii prieteni adevărați se află cu toții în lagărul uriaș, în care-și pun speranțele toate popoarele care aspiră la libertate, independență și pace, lagăr care poartă numele de lagăr al democrației și anti-imperialist și care are în fruntea sa pe Uniunea Sovietică.

Unitatea poporului evreu nu poate fi cu aceia care încearcă să atragă chiar și o cât de mică parte a poporului evreu spre forțele întunecoase care pregătesc războiul, care cultivă pe „Mosley”-i care pregătesc Maidanek-uri. O singură unitate e posibilă: unitatea democratică a poporului evreu. Și pentru o astfel de unitate subscrie delegația noastră din România.

Întărirea democrației populare în colaborarea noastră strânsă, prin contribuirea în lupta împotriva reacțiunii, în lupta pentru ridicarea stării generale și economice, va crea forma care garantează mai bine ca orice pe lume egalitatea noastră de drepturi, viața noastră, progresul nostru ca oameni și ca evrei.

Mai mult decât orice soi de aparat preventiv imaginabil, mai mult ca orice asigurări care se găsesc în texte internaționale, care n-au nici o valoare reală atâta vreme cât ele nu sunt încredințate spre realizare unor organe democrate, existența și onoarea de om a evreilor din lume au o singură garanție, care constă în creșterea permanentă a lagărului păcii, democrației și libertății, până ce va deveni singurul conducător al soartei lumii.

Delegația noastră, care reprezintă colectivitatea evreilor din Republica Populară Română, care s-a angajat pe această cale cu încredere și bucurie, se adresează prin dvs., scumpi congresiști, întregului popor evreu, ca împreună cu noi, cu colectivitatea evreilor care luptă pentru libertate și independență în statul Israel, alături de toate colectivitățile evreiești care s-au redresat prin democrație populară și socialism, alături de toate forțele progresiste evreiești și neevreiești din lume, să ne încheștăm toate forțele noastre și printr-o luptă necruțătoare împotriva dușmanilor păcii, împotriva provocatorilor de război și împotriva acelor care chiar din rândurile noastre fac jocul acestora, să facem imposibil succesul provocatorilor de război, să asigurăm victoria definitivă a forțelor păcii și progresului pentru fericirea omenirii, pentru existența, libertatea și înflorirea întregului popor evreu.

Discursul lui Benvenisti la Congresul Mondial Evreiesc

Iau cuvântul în numele unei populații care a pierdut în timpul ultimului Churban jumătate din populația sa. Veți înțelege deci lesne cu cât interes urmărește această populație toate problemele care ar putea influența în viitor existența poporului evreu.

Colectivitatea evreiască din RPR dorește ca acest congres să lămurească poziția poporului evreu, să i se apere drepturile, existența, interesele, chiar dacă ar trebui pentru aceasta să călcăm principiul așa de des repetat al așa-zisei neutralități. Căci nu putem rămâne neutri în problemele de care depinde viața și existența națională a poporului evreu.

Poporul evreu nu stă în spațiu și fără nici un contact cu această lume agitată, și existența sa depinde în mod direct de evoluția curentelor care împart astăzi lumea. Noi credem că drepturile generale și libertățile fundamentale ale poporului nostru trebuie salvate pe o cale comună și unitară fixată aici, căci catastrofa care ne-a lovit, ca și pericolele care amenință o parte din colectivitățile evreiești din lume nu ne-au atins ca cetățeni ai diferitelor țări, ci ca fii ai unui singur popor, care prin suferințele sale a câștigat astăzi dreptul de a se organiza pentru a-și reîncepe viața în diaspora pe baze mai sigure și mai sănătoase și pentru a asigura pentru totdeauna existența statului Israel.

Va trebui să facem o deosebire netă între prietenii și dușmanii noștri, pentru a ști cum să luptăm și cum să ne apărăm. Mai mulți oratori, pentru a determina acest cerc, au dat exemple în raport cu viața diferitelor colectivități evreiești din diverse țări. Eu vreau să întrebunțez un exemplu, care prin importanța sa interesează poporul evreu din întreaga lume. Vreau să vorbesc despre formarea statului Israel.

Am urmărit cu emoție atitudinea luată de diferitele mari puteri față de această problemă și am constatat că numai una dintre ele a avut o atitudine constantă, justă și decisă. Nu e greu de înțeles că vorbesc de Uniunea Sovietică. La prima discuție a problemei palestiniene la ONU, delegatul Gromâko a vorbit pentru prima dată într-o adunare internațională despre suferințele poporului evreu, subliniind necesitatea absolută și dreptul istoric al acestui popor de a-și crea propriul său stat. În ședința istorică de la 29 noiembrie, d-nii Tarapkin și Gromâko au reușit, grație vigoasei lor intervenții, ca această chestiune să nu fie amânată așa cum doreau dușmanii noștri. Atunci când periculosul joc de a modifica sau a amâna decizia din 29 noiembrie, la început reprezentanții sovietici au demască în mod categoric aceste manevre, cerând imediat punerea în aplicare a deciziei ONU-ului[8].

După proclamarea statului Israel, Uniunea Sovietică a fost primul stat care a recunoscut fără rezerve tânărul stat, și ne reamintim cu emoție scrisoarea care ne-a umplut sufletele de bucurie trimisă de ministrul de Afaceri Străine al Uniunii Sovietice, d. Molotov, ministrului de Afaceri Străine Moshe Shetok.

După agresiunea contra statului Israel, la Consiliul de Securitate, atunci când se amâna de pe o zi pe alta și de la o săptămână la alta decizia contra agresorului, atunci când frații noștri din armata evreiască cădeau pentru a-și apăra viața și patria, ambasadorii sovietici dădeau vot de blam agresorului și cereau Consiliului să ia de urgență măsurile necesare pentru a face să înceteze agresiunea. Câtă diferență între această atitudine limpede și categorică și aceea a altor mari puteri. Cu ocazia plecării lui din Palestina, guvernatorul general a declarat cu melancolie că Marea Britanie trebuie să se retragă dintr-o țară pe care a construit-o și civilizat-o în cursul ultimilor 25 de ani. Probabil că guvernatorul a uitat istoria mandatului britanic în Palestina.

Eretz Israel a fost construit și civilizat grație eforturilor supraomenești ale halușimilor noștri, care cu prețul vieții lor au transformat deșertul în grădini înflorite, în sate model, în orașe moderne. Reprezentanții d-lui Bevin și ai politicii sale nu numai că n-au ajutat, dar din contră, au lovit în pionierii noștri, au înar-

mat bandele arabe și au împiedicat Hagana[9] să se apere. O singură dată Marea Britanie a dus o politică stabilă, atunci când a refuzat să recunoască statul Israel.

Ezitățile și tentativele de a modifica prima decizie a ONU-ului, pentru crearea unui stat evreiesc, sunt în același timp probe evidente că în această gravă problemă politica Ministerului Afacerilor Străine britanic a fost dominată nu de sinceritate și obiectivitate, ci de interesele egoiste ale unei clici reacționare și ale trusturilor petrolifere.

Poporul evreu își dă foarte bine seama cine era de partea lui în acest moment decisiv și cine era contra îndeplinirii idealului său și a realizării emancipării sale naționale și sociale. Suntem convinși că nu e nimeni în această sală care ar putea pretinde că putem rămâne neutri în această problemă pentru a nu ofensa cutare sau cutare țară sau personalitate politică. Putem afirma că populația evreiască din RPR a fost profund impresionată de atitudinea adoptată de Uniunea Sovietică în această problemă și că și-a manifestat recunoștința pentru acest ajutor decisiv fără de care azi putem vedea limpede că n-am fi putut obține decizia ONU-ului. Trebuie să adăugăm că această recunoștință se referă și la faptul că supraviețuitorii populației evreiești din România își datorează viața înaintării triumfătoare a Armatelor Roșii și învingerii forțelor naziste, care pregăteau exterminarea completă a evreilor de la noi.

Așa cum am mai făcut și înainte, poporul evreu trebuie să aibă curajul și sinceritatea de a descoperi peste tot și mereu adevărul, pentru a putea acționa conform acestui adevăr, având ca scop apărarea intereselor sale de importanță vitală. Și ar fi să mă repet spunând că soarta poporului evreu, existența sa, ca și dezvoltarea sa națională sunt strâns legate de victoria democrației și a forțelor progresiste.

Iată de ce delegația noastră consideră că Congresul Evreiesc Mondial trebuie să devină un organ activ de luptă pentru democrație, că va avea datoria să câștige încrederea și ajutorul prietenilor noștri și că în acest timp va trebui să demaște pe acei care ne sunt dușmani, fie pentru că introduc măsuri speciale discriminatorii, fie prin atitudinea lor generală contra păcii și armoniei între popoare.

Numai în aceste condiții de luptă activă și dinamică, împreună cu toate forțele progresive din lume, putem spera că Congresul Mondial Evreiesc va încerca să realizeze dorințele maselor populare evreiești pentru o viață de pace și prosperitate, într-o lume mai bună, care va permite reconstruirea poporului nostru în diaspora și în Israel.

**Discursul d-lui dr. Moses Rosen,
șeful cultului mozaic din Republica Populară Română,**

rostit la sesiunea a 2-a plenară a Congresului Mondial Evreiesc din Montreux-Elveția

Ca șef al cultului mozaic din România, ceea ce înseamnă conducător spiritual al uneia dintre cele mai importante colectivități din acest mare areopag care e Congresul Mondial Evreiesc, în care sunt reprezentate peste 60 de colectivități din întreaga lume, socotesc de a mea datorie să fac unele sublinieri asupra situației adevărate asupra fraților noștri din România, aceasta din punct de vedere religios. Și socotesc această datorie cu atât mai importantă, pentru că, spre adâncă mea surprindere, am căpătat aici impresia că s-a creat față de dvs. o tendință falsă, o imagine nejustificată cu privire la viața noastră religioasă.

Nu e intenția mea să mă ocup de politică, pentru că aceasta au făcut-o și o vor face reprezentanții politici ai delegațiunii noastre românești și din care fac parte ca delegat permanent. Fiind însă conștient de marele interes pe care-l dau viitorului „legii Thorei noastre sfinte” din țara noastră, nu mi-e îngăduit să permit ca frații noștri din întreaga lume să nu cunoască adevărul, întreg adevărul asupra modului cum se desfășoară viața evreilor din România.

Înțeleg ca existența a două concepții diferite în lume, ca lupta ideologică care se desfășoară între lumea de ieri și cea de mâine să-și găsească oglindirea în viața tuturor popoarelor și chiar și în viața poporului evreu. E întrucâtva greu de admis ca un popor, care încă cu mii de ani în urmă, prin școala profeților lui a adresat întregii omeniri primul strigăt de eliberare și de dreptate, ca un popor care a suferit și a sorbit până la fund cupa de amărăciune și de otravă dușmănoasă sub jugul de asuprire și tiranie cu care l-au încărcat formele sociale de exploatare, să mai aibă între rândurile sale forțe de rezistență împotriva drumului inevitabil pe care pășește întreaga omenire în drumul ei spre eliberare.

„Ne amintim de peștele și de friptura pe care le-am mâncat în sclavie” au strigat părinții noștri, aceia care reprezentau forțe la care au exclamat „Să ne întoarcem spre Egipt”, aceia care au regretat galutul din Egipt, aceia care n-au putut pricepe că mai poate exista și o altă viață decât aceea în care sărutau vâna de bou a asupritorului. „Ne amintim de peștele” mai strigă și azi parte din noi, care sunt atât de orbi încât să nu vadă că totul se clădește într-o lume de jaf, în care mai domnește legea junglei, nu poate rămâne în mâinile celui slab, ci cade în ale celui mai tare. Și cine e mai slab într-o lume de jaf, decât evreii? Răspunsul pe care Moise l-a dat atunci îl dăm și noi azi: Să nu le mai vedeți niciodată – cât lumea – acele vremuri, ele spun și nimeni nu va putea opri în drum această dispariție. Roata istoriei nu poate și nu se va întoarce înapoi.

Dacă putem totuși găsi o explicație miopiei unora dintre frații noștri, e aceea că ei au uitat că sunt copii ai poporului, ai aceluia popor care a pus întotdeauna mai presus principiul etic decât valurile materiale, ale unui popor care are de pierdut și de câștigat viața.

Dar ceea ce e încă de neînțeles și uimitor este faptul că înșiși slujitorii Domnului, rabinii care poartă drapelul sfânt al Thorei, care reprezintă concepția unei lumi permanente și veșnice, să colaboreze în această prezentare falsificată a faptelor, făcând astfel – sunt sigur că fără voia lor – un mare rău intereselor generale ale poporului evreu.

Printr-un frumos joc de cuvinte s-a spus aici că într-o anumită parte a lumii trebuie să luptăm ca evrei, să fim oameni la fel cu toții și, în a doua, ca oameni care se bucură de acuma de egalitate de drepturi, să putem fi evrei. Jocul de cuvinte e într-adevăr frumos, dar nu mai mult. Aceasta pentru că numai pe jumătate e adevărat.

Dacă e adevărat că într-o parte din lume trebuie să mai ducem azi, trei ani de la terminarea războiului mondial – care ne-a costat șase milioane de victime – o luptă amarnică împotriva forțelor întunecoase care urăsc egalitatea noastră de drepturi, nu e însă drept că în cealaltă parte a lumii, acolo unde forțele întunecoase și-au pierdut influența, acolo unde drepturile noastre la viață și muncă sunt asigurate, și nu numai pe hârtie, nu e însă adevărat că acolo întâlnim vreo rezistență în dezvoltarea noastră ca popor, religie, cultură.

Noi nu ridicăm imnuri de slavă boierului. La noi nu avem boier. Guvernul nostru nu ne e străin, el e format din oamenii noștri din popor, din prietenii și apărătorii noștri de ieri, care au zăcut în închisori, lagăre de concentrare, laolaltă cu noi.

Ei ne conduc azi. Ei nu sunt boieri. Eu nu mă însăpăimânt de faptul că se va spune că noi lăudăm pe conducătorii României de azi. Noi n-am venit ca să facem propagandă, demagogie sau politică de circumstanță. Noi ne exprimăm azi convingerea noastră evreiască, adâncă și sinceră, când spun că niciodată în istoria evreilor din România viața evreiască și spirituală a evreilor români n-a fost așa de asigurată, subvenționată, liberă și creatoare.

În această Românie, unde timp de zeci de ani evreii au suferit din greu în domeniul spiritual, ca și în cel politic și economic, unde viața religioasă se afla în cea mai umilitoare stare, în care comunitățile evreiești au fost tot timpul conduse de asimilanți care n-au admis niciodată orice scânteie evreiască, în țara care a fost cunoscută ca un stat de răuvoitori și ca o țară lipsită de cultură, avem azi mișcare religioasă înfloritoare. Numai în București avem azi 72 sinagogi și temple. Avem nenumărate Talmud Thora, Hedarim și Ieșivoh[10], precum și școli moderne evreiești subvenționate de guvern. În București, unde nimeni nu s-a îngrijit vreodată de kașruth[11], avem azi o tăiere rituală organizată de 42 hahami[12], avem patru bucătării populare kașer. La fel domnește kașruth în toate instituțiile comunităților din România.

Toate comunitățile se dezvoltă potrivit ritului lor, sefarzi și bigoți. Ultimii prin comunitățile ortodoxe primesc subvenții speciale pentru chestiuni rituale. Abia acum se crează băi rituale în toate orașele și târgurile evreiești, se crează acum un seminar rabinic modern și un curs de pedagogie pentru profesori cu predarea materiilor: idiș, ebraica, istoria evreilor și religia. Respectarea sâmbetei se introduce abia acum în toate școlile evreiești, ca și în instituțiunile comunităților. Acum se angajează noi rabini, oficianți și hahami. Da, aceste forme tradiționale pe cale de dispariție sub trecutele conduceri renasc acum datorită noilor condițiuni de viață. Ce se petrece azi în România, se poate numi pericol asimilatoriu? Se poate zice că nu ne ducem viața ca evreii?

La noi, în anii din urmă se incendiau sinagogi, se sfâșiau Sefer Thora[13], se spărgeau geamuri la școli și Ieșivoh, se smulgeau bărbi și perciuni. Azi, slavă Domnului, toate acestea nu se mai petrec și nici nu vor mai putea exista niciodată, aceasta nu numai pentru că guvernării ne sunt prieteni, ci și pentru că se produce un proces de educare și de deșădăcinare, se smulge din rădăcină ura față de evrei din partea păturilor largi populare. Și pentru acest motiv suntem un trup și suflet prietenii aceluia care reprezintă singura garanție a vieții și libertății noastre.

Noi cunoaștem însă țări în care și azi se mai incendiază școli și temple, unde valorile de răutate și antisemitism nu numai că nu sunt stăvilite de guverne, dar sunt chiar susținute de ele. Or, despre acel pericol, acel pericol real, trebuie să se discute aici și cuvântul trebuie să pornească mai ales de la aceia care sunt în primul loc răspunzători de viața religioasă.

Învățații și rabinii noștri n-au format niciodată o castă clericală care să fi avut de apărut interesele formelor de stat și de exploatare. Ei n-au spus niciodată săracului că trebuie să sufere pe lumea asta pentru că-l așteaptă lumea de apoi. Thora noastră e Thora vieții, o Thoră care ne educă aici, pentru lumea asta, să luptăm pentru o viață mai bună, omenească și dreaptă.

Învățații noștri nu s-au închinat niciodată vițelului de aur, zeului de aur, ci și-au aplecat întotdeauna urechea la izvorul evreiesc, la suferințele evreilor, pentru un viitor evreiesc mai bun. Noi, urmașii lor de azi, nu trebuie să uităm aceasta în momentul sfinteii îndepliniri a visului de două ori milenar pentru un stat evreiesc în Israel. Avem în față, clare și actuale, cuvintele profetului: „Degeaba am fost vândut și nu în arginți trebuie să ne fie credința mântuirii”.

Congresul Mondial Evreiesc are datoria să indice poporului evreu drumul pe care să găsească firul de aur spre unitate, între toate fracțiunile vieții evreiești, pentru a crea o viață mai bună întregii evreimi. Vi-o doresc din toată inima.

Declarația delegației românești la rezoluția pentru drepturile omului,
comunicată de d. I. Esselsohn

În numele delegației Republicii Populare Române, am de făcut următoarea declarațiune cu privire la rezoluția pentru drepturile omului:

E adevărat că în rezoluția comisiei se precizează că nu toate guvernele au luat de acuma măsurile necesare pentru combaterea ațâțării rasiale și a antisemitismului.

În momentul când se face o precizare atât de gravă, găsim însă de cuviință să se stabilească care sunt țările care au luat măsuri serioase și au întocmit legi speciale cu privire la această problemă, măsuri care să fi dat rezultate bune, astfel ca populația evreiască să poată trăi în relațiuni pașnice cu celelalte popoare conlocuitoare.

Avem o experiență tragică, știind că am pierdut 400 mii oameni din populațiunea evreiască, dintre frații și surorile noastre, aceasta pentru că în ultimii zece ani nu s-au respectat față de noi drepturile de om, aceste nedreptăți atingând punctul culminant tocmai pe vremea ocupației naziste. Pe de altă parte, avem experiența unor măsuri practice cu privire la aplicarea drepturilor omului, realizate pentru populațiunea evreiască de către regimul nostru de democrație populară.

Deoarece noi socotim că o rezoluție nu e numai un petec de hârtie cu diferite precizări, ci o indicațiune de importanță mai mult sau mai puțin istorică, și mai ales un îndrumar pentru activitatea practică a viitoarei executive a Congresului Mondial Evreiesc, ca și noi bazându-se pe tragica noastră experiență și a luptei fraților noștri împotriva nazismului și a fascismului în lagăre și ghetouri, precizăm că prin faptul că ne ferim să spunem lucrurilor pe numele lor adevărat și să întindem mâna prietenilor noștri ca să ne ajute, mergem pe drumul pieirii noastre.

De aceea, găsim că sesiunea a doua a Congresului Mondial Evreiesc trebuie să se folosească de cele ce ne-au învățat istoria sângeroasă din epoca fascistă, cu cele șase milioane de victime care ne-a costat, ca să salvăm prin lupta noastră rămășițele de evrei rămași în viață și să arătăm cine sunt aceia care ne jefuiesc de drepturile noastre de oameni, făcându-ne viața amenințată, și care forțe au luat măsuri ca să ne asigure drepturile de oameni și ca evrei. Să ne unim cu aceste din urmă forțe și să ne realizăm drepturile la viață și la libertate.

Delegația noastră găsește fundamentală această luare de poziție, care a fost expusă în mod amănunțit la tribuna Congresului de către reprezentantul delegațiunii noastre, tovarășul Leibovici Șerban.

În numele delegațiunii românești, precizăm și strigăm de la această tribună, adresându-ne întregului popor evreu, că:

1. Uniunea Sovietică și guvernele de democrație populară au luat măsuri de apărare efectivă a drepturilor omului pentru populațiunea evreiască și au combătut cu energie ațâțările rasiale și antisemitismul. În toate celelalte țări, drepturile omului pentru evrei continuă să fie încă amenințate.

2. Poporul evreu se poate baza pe existența sa numai prin lupta comună cu forțele progresiste din lume în frunte cu Uniunea Sovietică.

(Arh.St.București, CC al PCR. Relații Externe, dos. 9/1948, f.12-37)

- [1] Lucrările Congresului Mondial Evreiesc de la Montreaux s-au desfășurat între 27 iunie-7 iulie 1948. Asupra acestuia vezi, în epocă, B. Feldman, *Sesiunea de la Montreaux a Congresului Mondial Evreiesc*, în „Unirea”, IV, 1948, nr. 157 (6 august), p.1-6; I. Faerștein, *Despre scopurile mărturisite și nemărturisite ale Congresului Mondial Evreiesc*, în „Unirea”, V, 1949, nr. 210 (23 februarie), p.3, 5; I. Mirkin, *Congresul Mondial Evreiesc, o agentură a lagărului războinic*, în „Unirea”, V, 1949, nr. 234 (25 mai), p.3; I. Faerștein, *Drumul Congresului Mondial Evreiesc. De la „neutralitate” la sprijinirea fascismului*, în „Unirea”, V, 1949, nr. 248 (13 iulie), p.3. Vezi, de asemenea, și Moses Rosen, *Primejdii, încercări, miracole*, ed. II, București, Edit. Hasefer, 1991, p.68-71.
- [2] H. Leibovici-Șerban (n. 1909, la Piatra Neamț), absolvent al facultății de drept din București, membru PCR din 1935. După război a fost acuzator public și a participat la organizarea Tribunalului Poporului. Ca membru în primul consiliu al Baroului Ilfov, a participat la acțiunea de epurare a acestuia de elementele apreciate în epocă drept „fasciste”. Era totodată secretarul general al Federației Uniunilor de Comunități Evreiești din România, iar în urma alegerilor din primăvara lui 1948 a devenit deputat în Marea Adunare Națională. Într-un articol de-al său, *Spre zori de viață nouă* (în „Unirea”, IV, 1948, nr. 107 din 1 ianuarie, p.1, 7), afirma: „Din Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice ne-au venit în acest an numeroase dovezi că în țara Sovietelor este locul unde problema evreilor a fost cel mai serios gândită, cel mai cinstit tratată și cel mai just rezolvată”. După ce a participat la lucrările congresului de la Montreaux (unde a fost huiduit pentru cuvântarea sa), Leibovici-Șerban a plecat la Paris, la Conferința Culturii Idiș (9-13 iulie 1948).
- [3] Moses David Rosen (1912-1994), absolvent al Facultății de drept din București și al Seminarului rabinic din Viena (cu un doctorat în teologie rabinică în 1938), fost rabin în Fălticeni, Suceava și București. Cu ocazia detenției sale în lagărul de la Miercurea Ciuc, în 1941, a cunoscut acolo o serie de lideri comuniști, precum Gh. Apostol, Atanase Joja, Mihail Bujor, Baruch Berea ș.a. După plecarea din țară a lui Alexandru Șafran, Moses Rosen este ales de adunarea rabinilor și a reprezentanților comunităților evreiești din țară șef rabin al cultului mozaic din România (16 iunie 1948). La 10 noiembrie 1992 devine membru de onoare al Academiei Române. Pentru vremurile ce le-a traversat, vezi cartea sa memorialistică *Primejdii, încercări, miracole*, ed. II, București, Edit. Hasefer, 1991.
- [4] Bercu Feldman (n. 1915, la Iași), croitor, membru PCR din 1934. În 1941 a fost internat în lagărul de la Târgu Jiu, iar ulterior deportat în Transnistria, la Vapniarka. Imediat după 23 august 1944 devine membru în Biroul Comitetului Regional PCR Iași, apoi este ales membru în comitetul executiv al CDE și secretar general al acestuia, fiind totodată și în conducerea Federației Uniunilor de Comunități Evreiești din România. Asupra lui și a rolului jucat vezi, în epocă, Beno Baruch, *Bercu Feldman. De la UER la CDE*, Editura autorului, 1951.
- [5] Cercetările efectuate după 1944 nu au reușit nici până astăzi să stabilească numărul real al celor asasinăți în zilele pogromului de la Iași, cifrele variind între 3200 și 12.000 de morți. Aceeași incertitudine planează și asupra responsabililor masacrului, fiind învinuite atât forțele operative ale Serviciului Special de Informații român (condus de Eugen Cristescu), cât și elemente ale Gestapoului, S.D. și Geheim Feldpolizei, aflate atunci la Iași. Asupra acestor evenimente vezi Aurel Karetki, Maria Covaci, *Zile însângerate la Iași*, București, Edit. Politică, 1978; Radu Ioanid, *Evreii sub regimul Antonescu*, București, Edit. Hasefer, 1997, p.87-123.
- [6] Procesul responsabililor de crimele înfăptuite la Iași a început la 14 iunie 1948, la București, și s-a încheiat pe 26 aceeași lună. Completul de judecată era alcătuit din Ion Paulian (președinte), Aurel Fărcațiu (consilier) și muncitorii Nicolae Tatu, Florian Pop și Bela Gruia. Prim-procuror a fost Octav Vasiliu, iar la deschiderea procesului a participat și procurorul general al RPR, Gh.C. Stere. Printre avocații apărării s-a aflat și Ionel Teodoreanu. Sentințele sunt cele din document, cu rectificarea că au fost achitate patru persoane. Diverse detalii asupra procesului în „Unirea”, IV, 1948, nr. 146 (19 iunie), p.1, 4; nr. 144 (24 iunie), p.1, 3; nr. 145 (26 iunie), p.1, 3; nr. 146 (30 iunie), p.1, 5.
- [7] Teatrul Evreiesc de Stat din București s-a deschis în august 1948, iar cel din Iași în noiembrie 1949 (funcționând până în februarie 1963). Asupra acestui aspect vezi Y. Berkovici, *O sută de ani de teatru evreiesc în România: 1876-1976*, București, Edit. Kriterion, 1982.
- [8] Cu puțin timp înainte, la 20 aprilie 1948, în ședința Comitetului politic al Adunării Generale ONU, Gromâko criticase aspru propunerea americană de a se impune o tutelă asupra Palestinei.

[9] „Hagana” a fost cea mai importantă organizație militară a evreilor din Palestina, sub mandat britanic, formată în 1920 ca forță clandestină pentru autoapărare, fiind compusă din unități individuale active în diferite așezări din Palestina și care au adus o importantă contribuție la războiul de independență a statului Israel. În mai 1948 a fost înlocuită de „Zahal”, armata oficială de apărare a noului stat. Vezi: *Haganah*, edited by D.R. Elston, foreword by David Ben Gurion, translated from the Hebrew by H.A.G. Schmuckler, New York, New American Library, 1966; Jacob Goldstein, *From fighters to soldiers: how the Israeli defense forces began*, with a foreword by Yoav Gelber, Brighton G.B., Portland OR, Sussew Academic Press, 1998.

[10] *Talmud Thora* este numele dat în Europa răsăriteană școlilor comunitare, în care educația se baza pe textele evreiești clasice, acestea fiind de regulă învățate pe de rost, se făceau traduceri din Pentateuh în idiș (Geneza, Exodul, Leviticul Numeri și Deuteronomul); în ciclul superior se studia Thalmudul; după absolvirea acestei școli se putea merge la o Ieșiva. *Hedarimul* era tot un fel de școală – și ea foarte răspândită în estul Europei – ce reunea în casa unui rabin sau a unui rebe (dascăl) un număr redus de băieți între 5-13 ani, părinții acestora plătind studiile; materia era alcătuită din textele sfinte, în perioada interbelică introducându-se pe alocuri studiul limbii ebraice și anumitor discipline științifice. *Ieșivoturile* era centre de studii talmudice, în cadrul cărora – în sec. XIX – se formau o parte din rabini și învățătorii.

[11] *Kașruth* (Cașrut) – termenul ebraic al legilor alimentare, ce interzic anumite produse, cu excepția fructelor și a legumelor. El se asociază cu noțiunea de *cașer* (kașer) sau coșer, care indică alimentele ce pot fi consumate în conformitate cu normele rituale.

[12] *Haham* (Înțelept), termen care desemnează o poziție ierarhică, cu atribuții nu foarte clar delimitate, utilizat și pentru măcelarul ritual (șoher).

[13] *Sefer Thora* (Sulul Thorei) este copia manuscrisă pe pergament (neapărat confecționat din pielea unui animal pur din punct de vedere ritual) a celor cinci cărți ale Pentateuhului, care se păstrează în chivotul sfânt al sinagogilor. Ea este scoasă în ziua de Sabat, de sărbători sau în zilele de post, în fiecare săptămână luna și joia, când se citește Thora.

133/30 septembrie 1948

Referat nr. 46.063

Cu adresa nr. 39 din 22 septembrie 1948, Direcțiunea Judiciară din Ministerul Justiției ne face cunoscut că Societatea „Sacra” de înmormântare și binefacere a evreilor [„Sacra Hevra Kadișa] și „Uniunea Templelor și a Sinagogilor” s-au abătut de la dispozițiunile legii pentru controlul persoanelor juridice, prima acordând ajutoare secrete, iar cea de-a doua nu a depus la Ministerul Justiției în termenul legiuit actele de constituire.

În concluzie, Ministerul Justiției solicită avizul nostru în ceea ce privește oportunitatea dizolvării acestor asociații. Din investigațiunile întreprinse în urma delegației primite, reiese în esență următoarele:

Societatea „Sacra” din str. Mircea Vodă nr. 24 este condusă de un comitet compus din: David Schiffer, președinte; I. Feyns, vicepreședinte; Micu Spinner, vicepreședinte; M. Moscovici, vicepreședinte; Marcel Savin, secretar; Steinhardt. Aceștia sunt burghezi de natură conservatoare și reacționară, iar David Schiffer și Micu Spinner sunt francmasoni cunoscuți.

Scopul mărturisit al acestei Societăți este de a administra înmormântările evreiești, încasând cu această ocazie fonduri însemnate de la cei bogați, cu care se acoperă cheltuielile de înmormântare a celor săraci. „Sacra” este una din puținele asociații evreiești cu excedent bugetar: astfel, numai în perioada 15 august 1947-1 ianuarie 1948 a realizat un beneficiu de lei 1.700.000, care a fost vărsat cu titlul

de subvenție Comunității Evreiești. În afară de scopul mărturisit, „Sacra” mai ajută pe unii membri săraci, acest ajutor având un pronunțat caracter masonic: această activitate datează încă din anul 1942, pe când președintele acestei asociații era Micu Zentler, director general la Soc. Distribuția, membru la „Rotary-Club” și unul din fruntașii francmasoneriei din România.

Între conducerea Societății „Sacra” și Comitetul Democratic Evreiesc există un oarecare antagonism, bazat pe faptul că Soc. „Sacra” nu admite nici un control politic asupra administrării fondurilor sale, situându-se pe tărâmul unei indiferențe politice, în fond neprietenoasă, față de actualul regim de democrație populară din RPR.

Pe de altă parte însă, trebuie să se ia în considerare următoarele: Soc. „Sacra” obține aceste fonduri mari făcând presiuni asupra familiilor evreilor bogați în momentul deceselor, amenințând cu efectuarea înmormântărilor a) cu dricul săracilor și b) la cimitirul de pe șos. Giurgiului, cel de pe șos. Filantropiei fiind rezervat celor bine situați. Din această cauză, „Sacra” nu se bucură de popularitate în rândurile populației evreiești, administratorii ei fiind asemuiți cu corbii, care așteaptă ca cineva să moară pentru a-l sfâșia.

Dacă Soc. „Sacra” ar fi desființată și atribuțiunile ei ar trece asupra unui organism controlat de CDE, ar exista riscul ca această nepopularitate să se reverse asupra elementelor democratice din CDE, populația fiind instigată în acest sens de reacționari. Pe de altă parte, continuarea activității Soc. „Sacra” în actuala formă înseamnă tolerarea unui nucleu antidemocrat, francmason și puternic prin poziția deținută în rândurile evreimii.

„Uniunea Templelor și a Sinagogilor” din București, str. Fundătura Sticlari nr. 15, grupând cele 34 case de rugăciuni evreiești din capitală, este condusă de un comitet de 9 persoane, dintre care activează numai președintele S. Thau și secretarul general Max Goldstein. Acest comitet restrâns este adânc reacționar și nu permite sub nici o formă amestecul CDE în problemele cultului mozaic, bazându-se în special pe prevederile noii legi a cultelor.

Încasând taxele de la nunți, botezuri, închirieri de locuri cu ocazia sărbătorilor, Uniunea salarizează clerul din fiecare casă de rugăciuni, având deci asupra acestui cler o influență de-a dreptul discreționară. În toate situațiile, Max Goldstein apără principiul independenței totale a Uniunii față de Comunitate, dând acestei acțiuni un accentuat substrat antidemocratic.

Față de cele de mai sus expuse, se poate constata completa inutilitate în actualele împrejurări a continuării existenței „Uniunii Templelor și Sinagogilor”, atribuțiunile acesteia putând trece foarte ușor asupra „Comunității Evreilor din Capitală”.

Șeful serviciului
[indescifrabil]

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 82/1947, f.300-302)

Nr. 2/17.X.1948

NOTĂ INFORMATIVĂ

Suntem informați precis că evreii care au fost îndepărtați din PMR în urma faptelor comise de compromitere a p[artidului], în prezent lansează zvonuri prin public că deși au făcut parte din birou și au acționat pentru comunism, însă acum văd că au acționat greșit, căci în scurt timp se va schimba totul, prin aceea că comunismul va cădea.

Acest fapt se petrece mai intens pe raza orașului Năsăud. Aproape în fiecare seară țin adunare și întocmesc tabele nominale de evrei care vor să plece în Palestina.

Kain
Wohl

(Arh.St.Bistrița, Inspectoratul de Poliție Bistrița, dos. 9/1948, f.115)

Poliția de Reședință Bistrița
Cabinet
Nr. 404 din 1 noiembrie 1948

Confidențial-Personal

Către Serviciul Securității Poporului Bistrița

Am onoare a vă înainta mai jos în copie două note informative culese prin organele noastre.

Chestorul Poliției
Olteanu Ioan

NOTĂ INFORMATIVĂ

1. În cursul zilei de 27 octombrie 1948 s-a zvonit în orașul Bistrița că a sosit un vapor din armata Hagana de la Palestina, ce intenționează să transporte ultimii evrei din România.

Parte din evrei au început să-și vândă ce mai au, comercianții să lichideze, între care se poate numi pe comerciantul Frank, care a început a preda la firma „Szmolca”, parte din ei vorbesc că nu au ce căuta în Palestina, căci acolo nu pot face altceva decât numai sau să se înroleze în armată, ori să rămână simpli hamali.

Evreii din Bistrița fac comentarii asupra disciplinei ce există între acei din Palestina, unde nu trăiesc ca în aceste ținuturi, fiind aspru pedepsiți pentru cele mai mici abateri.

2. Prin rândul pensionarilor din acest oraș domnește agitația pentru că s-a lansat zvonul că nu li se vor mai da pensii. Din informațiile făcute, aceste zvonuri sunt lansate de către ofițerii deblocați aflați în oraș. Până în prezent nu am putut identifica nici unul din aceștia.

(Arh.St.Bistrița, Inspectoratul de Poliție Bistrița, dos. 9/1948, f.149)

160

133/3 decembrie 1948

NOTĂ

În ziua de 19 noiembrie a.c. a sosit la Sighet prim-rabinul David Prosser din Brașov, împreună cu fiul său, fiind invitați de fostul comerciant Stern Sie din Sighet, pentru a oficia botezul unui fiu al său. Imediat după sosirea în Sighet, prim-rabinul a luat contact cu organizația „Agudath”, stând de vorbă cu conducătorii acesteia.

În ziua de 20 noiembrie a.c., susnumitul însoțit de fiul său a ținut o cuvântare în biserica mozaică din Sighet, la care au participat cca. 150 persoane. În cuvântarea sa a arătat superioritatea religiei ortodoxe mozaice, îndemnând populația să-și mențină această religie, adăugând că religia ortodoxă este cea mai aproape de politica dusă de actualul regim, sfătuind populația să nu se ocupe cu politica și să nu facă prea mare eleganță cu îmbrăcămintea, iar balurile să nu le prea frecventeze.

Susnumitul a mai vorbit despre unificarea Comunităților Evreiești, unde a dat sfaturi contrare unificării, spunând că dacă se vor face liste de înscrieri pentru unificare, să nu se înscrie nici unul, decât pentru religia mozaică ortodoxă, specificând că această religie este cea mai adevărată și mai veche în sânul comunității evreiești.

Tot în ziua de 20 noiembrie a.c., la orele 20, a avut loc un banchet în onoarea prim-rabinului, în biserica ortodoxă mozaică, unde fiul prim-rabinului a vorbit despre organizația „Agudath”, spunând că în această organizație trebuie să fie înscriși toți evreii, căci numai prin această organizație religioasă, respectiv numai printr-o organizație religioasă se poate menține credința evreiască și poporul evreu. Trecând la chestiunile politice, numitul a dat următorul exemplu: „hornarul, deși mătură hornul, totuși din horn iese fum negru”, vroind să spună prin aceasta că deși este democrație populară, totuși mai există elemente fasciste care sunt contra politicii evreiești și a dat de înțeles că viitorul populației evreiești nu este altul decât Palestina.

Sursă: DRSP Oradea; Rap. nr. 29.037/25 noiembrie 1948; jl. nr. 66.366/29 noiembrie 1948.

(Arh.St.București, Direcția Generală a Poliției, dos. 82/1947, f.293)